

Valer Bel

Misiune, parohie, pastorație

Coperta: □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □
Tehnoredactare: □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □
□ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □
Lectura: □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □

© Valer Bel, 2006

Editura Renașterea, 2006
Piața Avram Iancu, nr. 18
RO-400117, Cluj-Napoca
Tel/fax: 0264/599649
E-mail: renasterea@personal.ro
editura_renasterea@yahoo.com

ISBN: 973-8248-93-0
ISBN: 978-973-8248-93-9

Pr. prof. dr. Valer Bel

Misiune, parohie, pastoraț

Tipărită cu binecuvântarea
Înalt Prea Sfințitului Bartolomeu
Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului,
Mitropolit al Clujului, Albei, Crișanei și Maramureș

Cluj-Napoca, 2006

MISIUNEA CREȘTINĂ ȘI ASPECTELE EI

Misiunea creștină este trimiterea Bisericii în lume în vederea universalizării Evangheliei și a integrării oamenilor în Împărăția lui Dumnezeu, întemeiată prin lucrarea mântuitoare a lui Iisus Hristos, inaugurată ca anticipare a ei în Biserică prin pogorârea Duhului Sfânt, Împărăție ce se va manifesta în plenitudinea ei la a doua venire a lui Hristos întru slavă.

Misiunea creștină își are temeiul său adânc și punctul de plecare în însăși comuniunea veșnică a Sfintei Treimi, în mișcarea iubirii Tatălui către Fiul în Duhul Sfânt și către întreaga lume. Astfel, misiunea este „participare” la trimiterea Fiului (In 20, 21-23) și a Duhului Sfânt (In 14, 26) în lume, Care revelează viața de comuniune a lui Dumnezeu pentru a face părtași la ea.

Trimiterea Fiului și a Duhului Sfânt pentru mântuirea și desăvârșirea lumii întregi se permanentizează în trimiterea Apostolilor (In 20, 21-23; Mt 28, 18-20) și a Bisericii apostolice. De aceea, misiunea face parte din însuși planul lui Dumnezeu de mântuire a lumii. Ea se întemeiază în universalitatea mântuirii și desăvârșirii în Hristos și „participarea” la trimiterea lui Hristos în lume.

Vocația misionară a Bisericii ține de caracterul ei apostolic. Biserica creștină este apostolică nu numai pentru că se prevaluează de o origine apostolică, adică de continuitatea istorică din timpul Apostolilor, ci și pentru că posedă instituții și slujiri apostolice, fără de care ea nu se poate identifica, ci pentru că are o trimitere mesianică, așa după cum Fiul a fost trimis de Tatăl, iar Apostolii

de Hristos (In 20, 21-22; Mt 10, 5-40; 28, 18-20).

Misiunea este, de aceea, o dimensiune și o componentă esențială a Bisericii. Biserica este într-o continuă stare de misiune. Ea nu poate înceta de a fi Biserică misionară. Dacă Biserica a fost întemeiată în chip văzut, ca o comunitate istorică concretă în care se realizează comuniunea lui Dumnezeu cu oamenii, sau ca sacrament al Împărăției lui Dumnezeu, prin pogorârea Duhului Sfânt peste Apostoli, ceilalți oameni se împărtășesc de mântuirea *oferită* de Dumnezeu în Hristos prin activitatea misionară a Bisericii, în care se permanentizează trimiterea lui Hristos în lume.

Ca act al voinței și lucrării mântuitoare a lui Dumnezeu, misiunea creștină este acea activitate în care se unește lucrarea lui Dumnezeu și a omului, după măsura proprie fiecăruia, activitate prin care Dumnezeu trezește și cheamă creatura căzută la mântuirea și desăvârșirea ei în Hristos. În acest sens, misiunea creștină face parte din planul lui Dumnezeu de mântuire și desăvârșire a lumii, constituind acea parte care se realizează în istorie prin Biserică și prin membrii acesteia.

Misiunea creștină este o chemare mântuitoare adresată celor din afara Bisericii și vizează liturghizarea și filocalizarea existenței umane în Biserică; transpunerea ei într-un ritm liturgic-sacramental, baptismal-euharistic și pascal, schimbarea și înnoirea omului și a lumii în așteptarea activă a înnoirii ultime în Împărăția lui Dumnezeu, a cărei pregustare o avem în Biserică.

Realizarea misiunii are o triplă actualizare: liturgic-sacramentală, mistic-ascetică și social-comunitară. Ea se identifică cu comunicarea reală a vieții, sfințeniei, iubirii și unității existente în mod suprem în Sfânta Treime, temeiul ultim al existenței și modelul prin excelență al vieții Bisericii.

Rolul misiunii diferă în funcție de etapele prin care trebuie să trecem pentru dobândirea mântuirii și desăvârșirii. Dacă misiunea constituie o parte din planul lui Dumnezeu de mântuire

a lumii, care a început cu întruparea Fiului Său, aceasta nu înseamnă că misiunea are o acțiune exclusivă în sensul că ea ne duce la mântuire. Fiindcă Dumnezeu este Cel Care cheamă, conduce și dăruiește mântuirea. Misiunea Bisericii este însă lucrarea de care se folosește Dumnezeu pentru a-i chema și conduce pe oameni la mântuirea și desăvârșirea în Hristos.

Din aceste foarte scurte considerații de ordin teologic rezultă cu o evidență clară rolul, necesitatea și importanța decisivă a misiunii creștine pentru Biserică.

Coordonatele esențiale ale misiunii creștine, conform mării porunci misionare de la sfârșitul Evangheliei de la Matei (28, 19-20) sunt: evanghelizarea: „*mergeți și învățați toate neamurile*”, încorporarea sacramentală în trupul eclesial al lui Hristos, în care participăm la viața de comuniune a Sfintei Treimi: „*botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh*” și îndemnul de a stărui în dreapta credință (1 Tim 1, 10) în sfințenie, mărturie și slujire: „*învățându-le să păzească toate câte v-am poruncit Eu vouă*”.¹

Misiunea Apostolilor și a Bisericii apostolice este legată ființial de trimiterea Fiului și a Duhului Sfânt în lume de către Tatăl precum și de misiunea Fiului și a Duhului Sfânt pentru viața lumii. Scopul trimiterii și al misiunii lui Iisus Hristos și a Duhului Sfânt în lume, care se perpetuează în misiunea Apostolilor și a Bisericii este descris, în dimensiunile lui cosmice și eclesiologice, de Sfântul Apostol Pavel în Epistola către Efeseni, aceasta constând în: recapitularea și unirea întregii creații în trupul lui Hristos – Biserica, prin unitatea credinței, prin sfințele Taine și prin creșterea în viața în Hristos. În misiunea Bisericii apostolice se permanentizează trimiterea sau misiunea lui Hristos. De aceea „*El i-a dat pe unii să fie apostoli, pe alții profeți, pe alții*

¹ Pr. prof. dr. Ioan I. Ică, *Dreifaltigkeit und Mission*, în *Studia Universitatis Babeș-Bolyai – Teologia Ortodoxă*, XLII, 1997, nr. 1-2, p. 15.

binevestitori, pe alții păstori și învățători, ca să-i pregătească pe sfinți pentru lucrarea slujirii, pentru zidirea trupului lui Hristos, până ce toți vom ajunge la unitatea credinței și a cunoașterii Fiului lui Dumnezeu, la starea de bărbat desăvârșit, la măsura vârstei plinității lui Hristos” (Ef 4, 11-13).

Acest program misionar paulin, care nu este altceva decât o dezvoltare, pentru nevoi misionare și pastorale a teologiei expuse în Faptele Apostolilor în legătură cu pogorârea Duhului Sfânt și întemeierea văzută a Bisericii, a fost și este valabil pentru toate timpurile și este împotriva oricărei forme de individualism și sectarism². Unitatea omenirii și a întregii creații în aceeași credință în Sfânta Treime, în același Botez și aceeași Euharistie, în același trup al lui Hristos și creșterea în desăvârșire în orizontul eshatologic al Împărăției lui Dumnezeu, constituie coordonatele fundamentale ale misiunii Bisericii³.

De la început, misiunea Bisericii s’a angajat în aceste două mari direcții: misiunea *ad extra*, sau externă, propovăduirea Evangheliei în vederea convertirii popoarelor și misiunea *ad intra*, sau internă prin care Biserica s’a preocupat de cei botezați, organizând viața internă, liturgică și socială a comunității creștine. Astfel, Biserica apare de la început atât ca o comunitate euharistică – poporul lui Dumnezeu deja răscumpărat, care se adună să comemoreze faptele lui Dumnezeu din istoria mântuirii, trăind o viață nouă în Duhul Sfânt – cât și ca o comunitate apostolică misionară, care are conștiința unei trimiteri speciale la cei necredincioși. Istoria Bisericii primare este o mărturie exemplară în această privință.

Așadar, printr’o precizare mai concretă, se pot distinge mai multe aspecte în cadrul activității misionare a Bisericii, aspecte

2 Pr. prof. dr. I. Bria, *Probleme ale identității creștine*, în *idem, Destinul Ortodoxiei*, Ed. IBMBOR, București, 1989, p. 342.

3 Pr. prof. dr. I. Ică, *op.cit.*, p. 16.

care sunt strâns legate între ele și se intercondiționează reciproc. Acestea sunt:⁴

Evanghelizarea care înseamnă proclamarea directă și publică a Evangheliei, anunțarea prin cuvânt și faptă a planului sau a economiei lui Dumnezeu pe care o are cu lumea și care s-a împlinit în Iisus Hristos: „*ca Începătoriilor și Stăpâniilor celor din ceruri să li se facă acum cunoscută prin Biserică înțelepciunea lui Dumnezeu cea de multe feluri, potrivit cu planul cel din veci pe care El l-a împlinit în Hristos Iisus, Domnul nostru. Cel întru Care, prin credința în El, cu încredere avem îndrăznire și cale deschisă spre Dumnezeu*” (Ef 3, 10-12). „*Slujirea cuvântului*” (FA 6, 4), predicarea explicită a Evangheliei reprezintă chemarea esențială a Bisericii: „*că dacă eu binevestesc Evanghelia n’am de ce să mă laud; – spune Apostolul Pavel – fiindcă asupra mea stă trebuința. Că vai mie dacă nu voi binevesti! Că dacă fac aceasta de bunăvoie am plată; dar dacă o fac fără voie, am doar sarcină ce mi s’a încredințat*” (1 Co 9, 16). Aceasta, deoarece convertirea nu este altceva decât ascultarea și primirea prin credință a cuvântului lui Dumnezeu, „*Cel ce voiește ca toți oamenii să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină*” (1 Tim 2, 4). „*Dar cum Îl vor chema pe Acela în Care n’au crezut? Și cum vor crede în Acela de Care n’au auzit? Și cum vor auzi fără propovăduitor? Și cum vor propovădui de nu vor fi trimiși?*” (Rm 10, 14-15).

Mărturia (sau *martyria*) este o exigență internă a credinței: „*Crezut-am, pentru aceea am și grăit – și noi credem; pentru aceea grăim*” (2 Co 4, 13), „*că noi nu putem să nu vorbim despre cele ce am văzut și auzit*” (FA 4, 20). Ea constă în slujirea Evangheliei prin cuvânt și faptă, prin modul de viață trăit în duhul Evangheliei lui Hristos. Convertirea este adesea rezultatul calității vieții creștine (FA 5, 12-16). Mesajul evanghelic însemnează mai mult decât simpla vestire a cuvântului, el cuprinde întreaga viață a Bisericii în Duhul Sfânt. De aceea activitatea misionară nu se

poate desprinde de viața trăită în comuniune cu Dumnezeu în Biserică, de care aceasta este legată indisolubil. Căci misiunea este modul în care membrii Bisericii propovăduiesc și transmit harul lui Dumnezeu oamenilor din afara Bisericii sau încearcă să-i trezească și să-i întărească pe cei adormiți, creștini numai cu numele.

Mișcarea misionară pornește totdeauna din interior și presupune viața trăită în strânsă comuniune cu Dumnezeu în Biserica lui Hristos, susținută de energia Duhului Sfânt. Biserica creștină apare în istorie în ziua Cincizecimii sub semnul entuziasmului pascal și al spiritului evanghelic, pe care Duhul Sfânt le-a insuflat Apostolilor și tuturor celor prezenți la acest mare eveniment în Ierusalim. Viața creștină ca atare, sfințenia membrilor Bisericii sau „*purtarea frumoasă*” (1 Pt, 2, 12) a creștinilor constituie cea mai puternică metodă de misiune. Astăzi cuvântul *mărturie* are un sens foarte larg și se referă la totalitatea vieții creștine trăite în strânsă comuniune cu Dumnezeu prin rugăciune, cult, taine, spiritualitate și diaconie. Aceasta este o continuă mărturie și ca atare o formă de misiune. Tendinței de secularizare de astăzi nu i se poate opune decât sfințenia vieții creștine.

Diaconia înseamnă solidaritatea Bisericii cu toți oamenii, mai ales cu cei săraci, cu cei aflați în nevoi și suferință, în lupta lor pentru binele comun, pentru transformarea societății. Nu se poate despărți evanghelizarea și mărturia creștină de slujire, deoarece Biserica este în slujba tuturor pentru a instaura duhul Evangheliei lui Hristos printre oameni, adică o ordine de împăcare, dreptate și libertate. Căci Biserica este sacramentul Împărăției lui Dumnezeu pentru întreaga omenire. De aceea ea luptă în numele tuturor și pentru toți. Separarea care se mai face încă între evanghelizare și acțiunea socială, între teologia verticală și cea orizontală este o separare artificială și nebiblică. Fiindcă Evanghelia este în același timp proclamarea unui mesaj dumnezeiesc către lume, precum

și prezentarea unui nou mod de viață. A predica Evanghelia înseamnă a deveni solidari cu săracii pământului, cu cei lipsiți, triști și oprimați, așa cum afirmă Mântuitorul Iisus Hristos, citând din cartea proorocului Isaia la începutul misiunii Sale: „*Duhul Domnului peste Mine, că El M-a uns să binevestesc săracilor, M-a trimis să-i vindec pe cei cu inima zdrobită, robilor să le propovăduiesc dezrobirea și orbilor vederea, pe cei asupriți să-i eliberez și să vestesc anul bineprimit al Domnului*” (Lc 4, 18-19). Fără această solidaritate, misiunea Bisericii însăși este pusă în discuție. Și aceasta nu pentru că Biserica ar avea competența și mijloacele practice pentru a rezolva problema sărăciei economice, problemele sociale și nevoile oamenilor, ci pentru că ea trebuie să exercite funcția critică, proprie Evangheliei, pentru învingerea nedreptății care stă la baza sărăciei și a ajuta pe cei ce nu sunt săraci materialmente să-și echilibreze existența și să se elibereze de preocuparea egoistă de buna lor stare materială, în așa fel încât aceasta să nu constituie o preocupare în sine, ci o rezultantă a unei bune fraternități între oameni și a unei permanente griji pentru nevoile celorlalți. Trăind în mijlocul luptelor acestei lumi, Biserica este chemată să-și exercite funcția ei profetică, de a distinge ceea ce este adevărat de ceea ce este fals, ea trebuie să zică „*da*” la tot ceea ce este în conformitate cu Împărăția lui Dumnezeu, așa cum aceasta s’a descoperit în viața lui Hristos și să zică „*nu*” față de tot ceea ce degradează demnitatea și libertatea omului. Separarea între creștinii care se consacră studiului și rugăciunii și între cei angajați în acțiunea socială în numele lui Hristos nu poate decât să slăbească misiunea Bisericii. În acest caz, acțiunea socială riscă să fie redusă la un activism plin de râvnă, dar sprijinit pe idealuri neclare, iar cultul, la o ceremonie privată, lipsită de orice interes activ față de aproapele.

Misiunea este inseparabilă de *pastorație*, adică de „*zidirea Bisericii*” (Ef 4, 11-15). Pastorația (de la *pasco*, - *ere* = a hrăni) înseamnă acțiunea de a întreține prin mâncare, de a oferi hrană duhovnicească. Iisus Hristos Însuși Se numește pe Sine „*Păstorul*

cel Bun”, întrucât Își pune sufletul pentru oile Sale (In 10, 11) în dublu sens: de devotament față de oi cu care El este unit în mod intim (14-15) și de jertfire a vieții Sale pentru ele. El Își dă într’adevăr viața, nu silit de cineva, ci din propria Sa voință, în ascultare desăvârșită față de Tatăl (17-18). În aceasta se desăvârșește activitatea Sa de Păstor. Prin Jertfa și Învierea Sa, Iisus Hristos ca Păstor dăruiește viață, comuniune și iubire. Tot așa preotul este „păstor” în calitatea sa de săvârșitor al Sfintelor Taine și în special al Sfintei Euharistii, restituind actul în care Hristos Însuși S’a dat pe Sine pentru viața lumii. Preotul face pastorație în lucrarea sa de săvârșire a Sfintelor Taine care constituie „hrana” Bisericii și prin întreaga sa activitate de îndrumare spirituală, izvorâtă din devotamentul jertfelnic față

MISIUNE, PAROHIE, PASTORAȚIE

În trecut, pentru pregătirea misionară a preoților și credincioșilor, s’au elaborat două metode principale: instruirea biblică, prin cunoașterea aprofundată și interpretarea corectă a Sfintei Scripturi, în special a textelor biblice invocate de mișcările evanghelice parabisericești. Această metodă a predominat în contextul pluriconfesional din Banat și Transilvania. Ea a fost folosită mai ales de episcopul Grigore Comșa, care a elaborat o întreagă literatură despre secte, între anii 1925-1935, la Arad. Metoda a fost continuată de profesorul Petre Deheleanu care a scris cel mai bun Manual de sectologie din acea perioadă.

O altă metodă a fost cea a instruirii liturgice pentru antrenarea credincioșilor în viața liturgică a Bisericii. În acest scop, școala condusă de profesorii Petre Vintilescu și Grigore Cristescu, de la București, a promovat dimensiunea catehetică și misionară a Liturghiei. După părerea lui Gala Galaction, exprimată în lucrarea sa celebră *Piatra cea din capul unghiului*, «Hristos euharistic» este remediul Bisericii Ortodoxe contra dezmembrării produse de mișcările sectare¹.

Ambele metode își păstrează valabilitatea lor parțială. Ele sunt însă insuficiente deoarece pleacă de la premisa

1 Pr. prof. dr. Ion Bria, *Curs de Teologie și practică misionară ortodoxă*, Geneva, 1982, p. 77.

falsă după care toți credincioșii ar participa activ la viața Bisericii. De aceea Biserica Ortodoxă Română s'ar afla într-o poziție defensivă în fața mișcărilor sectare. În acest scop ea trebuie să găsească mijloace noi de combatere sau contracarare a acestor mișcări.

Situația actuală

Pentru a fi eficientă în contextul actual, strategia misionară trebuie să adopte o poziție activă, un misionarism activ și integral, și apoi una defensivă. Căci problema misionară nu se află numai în afară, în ceea ce fac alții, în prozelitism, ci și înăuntrul Bisericii, în ceea ce ar trebui să facă și nu fac misionarii ei².

Există o misiologie și o pastorație deficientă, formulată în condițiile în care, după politica oficială atee de stat, creștinismul trebuia să fie scos din viața socială. Faptul acesta a avut și repercusiuni asupra formării misionare și pastorale a preoților, credincioșilor și mai ales asupra practicii misionare și pastorale. În această concepție preotul era limitat la serviciul religios din biserică și acordarea asistenței religioase la «diferite trebuințe».

Experiența dificilă din anii de dictatură totalitară, când misiunea Bisericii a fost îngrădită la maximum din multe puncte de vedere, explică multe din deficiențele actuale ale formării și practicii misionare și pastorale.

Totuși cauzele acestora nu trebuie să fie căutate numai în afară ci și înăuntru. Un amvon care tace din delăsarea preotului, sau un preot care predică altceva decât trebuie, un credincios care nu iubește pe semenul său, un preot care

² Idem, *Ortodoxia în Europa. Locul spiritualității române*, Ed. Trinitas, Iași, 1995, p. 47.

ocolește problemele esențiale ale parohiei, un monah care umblă pe drumuri și nu se roagă permanent în mănăstire, toți aceștia prejudiciază grav activitatea misionară a Bisericii.

Se știe că intensitatea credinței creștine ortodoxe în România a depins în mare parte de viabilitatea parohiei rurale, acolo unde credința are rădăcini profunde. Din nefericire, moștenirea creștină a parohiei rurale a sărăcit mult astăzi din cauza influențelor nefaste ale regimului comunist ateu și a secularismului. Din aceste pricini, relațiile credincioșilor cu parohia sunt foarte slabe.

Există o morfologie nouă a parohiei chiar la sate, unde s'a extins periferia orașelor. Parohiile din orașe aveau, în trecut, identitatea lor proprie și dispuneau de slujitori și predicatori de mare calitate. Parohia urbană de azi și-a pierdut identitatea și coerența ei prin mișcarea populației de la sate la orașe, sau dintr'un oraș în altul, datorită sistematizării urbane. Parohiile din marile aglomerații urbane de azi, parohii cu creștini anonimi și dispersați, nu mai au energia de a aduna la un loc pentru cult comun, în mod constant populația³.

Locuitorii de azi din marile orașe sunt în mare parte cetățeni nominali. Stabiliți prin convenții sociale și profesionale, ei nu fac parte trup și suflet din cartierul sau orașul lor, iar credincioșii nu au sentimentul profund de apartenență la o comunitate parohială. Mulți dintre ei nici nu-și cunosc preotul, sau, ceea ce este și mai grav, sunt mulți preoți care nu-și cunosc credincioșii. Relațiile pastoral-liturgice dintre preot și credincioși sunt cu totul întâmplătoare, rezumative și impersonale. Cel mai evident semn al dramei religioase la orașe este marele anonimat

³ Idem, *Curs de Teologie și practică misionară ortodoxă*,

în cadrul căruia se desfășoară toate relațiile umane și cu deosebire cele misionare și pastorale. Botezăm copii anonimi, cununăm tineri necunoscuți și înmormântăm morți al căror nume și vârstă le citim pe cruce. În această situație fiecare credincios își alege biserica și preotul după cele mai imprevizibile și subiective considerente.

Situația aceasta are ca urmare faptul că mulți credincioși caută o formă de prezență a Bisericii fără parohie, de unde rezultă o deviere spre o pietate individualistă, aliturgică, dacă nu se cade cu totul în indiferentism religios.

Aria de acțiune prozelitistă a mișcărilor evanghelice parabisericești o formează mai ales aceste spații urbane în care sistemul parohial tradițional a fost dezechilibrat. O contribuție importantă la acest dezechilibru o are desigur lipsa bisericilor, a căror construire nu a fost posibilă în perioada regimului comunist, mai ales la orașe, în timp ce orașele s'au extins enorm.

Mai importantă decât evoluția demografică este dezorientarea spirituală și intelectuală a societății din cauza influențelor nefaste ale totalitarismului comunist ateist și a secularismului.

În concluzie, parohia nu mai poate fi reconstituită numai pe necesitatea interioară a creștinilor de a trăi împreună ca o entitate etnică, religioasă și culturală, fără a lua în considerare profunda lor motivare liturgică, spirituală și euharistică.

În situația actuală Biserica Ortodoxă Română este datoare înaintea de orice să-și regăsească libertatea și puterea să se adreseze poporului credincios și să-și expună în mod clar pozițiile și principiile sale misionare și să le aplice în conformitate cu ecesiologia ortodoxă.

Biserica Ortodoxă Română este cunoscută ca având unul din cele mai organizate sisteme parohiale și eparhiale din lumea ortodoxă. În cadrul acestui sistem, parohia nu

este o simplă unitate administrativă bisericească autonomă, ci ea reproduce în acel loc și context imaginea a ceea ce este Biserica în totalitatea ei. Parohia este o parte organică dintr'un corp unitar bisericesc. De aceea experiența ei influențează viața întregului ansamblu eclezial și invers. Unitatea Bisericii la nivel național are la bază coerența celei mai mici comunități ortodoxe, cea a parohiei. În concret, sectele nu atacă Biserica în general, ci parohia aflată în dificultate din diferite cauze. Iar coerența sau unitatea parohiei este în primul rând o problemă de spiritualitate și apoi de organizare.

„Așadar, în contextul actual, cea mai urgentă obligație misionară este restabilirea integrității parohiei, dispersată geografic și complexă din punct de vedere demografic și cultural și întărirea conștiinței de apartenență la un trup comun. Consolidarea unității și a vieții parohiei, care nu se mai prezintă ca o comunitate sociologică compactă, presupune înnoirea mijloacelor și posibilităților misionare și pastorale existente, dar și crearea unor forme noi de pastorație”⁴. În definitiv preoții dispun de toate mijloacele liturgice, pastorale și misionare, dar ele trebuie să fie folosite în perspectiva unui plan pastoral clarvăzător și organizat.

Datoria principală a preoților este aceea de a reconstitui, menține și întări continuu integritatea spirituală a parohiei. Ei trebuie să facă totul pentru a evita apariția, în spațiul parohial a unui cerc periferic de credincioși, care se identifică numai parțial cu comunitatea lor. Se știe că victimele prozelitismului sectar se recrutează din rândul acestor «marginalizați» din diferite cauze. Deși Biserica posedă totul, unii credincioși caută în afară acel *esențial* pe care nu-l găsesc în activitatea parohiei, nu numai în termeni de atmosferă

p. 78.

umană, ci și în termeni de angajament spiritual expres și mai ales de exercițiu concret al harismelor particulare. De aceea stilul de viață parohială, disciplina pastorală și îndeosebi coordonarea de către preot a unei diversități de «daruri și slujiri» joacă aici un rol decisiv⁵.

Preotul trebuie să constate cu realism starea parohiei sale, cu toate posibilitățile, crizele și deficiențele acesteia și să reconstituie parohia, ținând seama de diviziunile acesteia. Este important ca credincioșii să aibă un sens al existenței într-o comunitate unită, coerentă cu integritatea ei. Ruptura dintre preot și laici, sau dintre preot și o anumită parte a parohiei, dacă există, trebuie să fie vindecată imediat. Preotul trebuie să fie părintele spiritual al tuturor membrilor parohiei în mod egal. Mirenii, tinerii, femeile, copiii, bătrânii, toate aceste cercuri parohiale trebuie să fie nu numai recunoscute, ci și articulate în jurul unor proiecte generale. Trebuie găsite mijloace pentru antrenarea tuturor acestor cercuri în viața spirituală a parohiei. Alte diviziuni și scindări ale parohiei, de exemplu ignorarea săracilor și a bolnavilor, a celor care se află în momente dificile și au nevoie de ajutor, respingerea delicvenților, trebuie să fie subiecte importante pe agenda parohiei. Problemele parohiei sunt ale tuturor credincioșilor din parohie, așa cum arată Apostolul Pavel când spune: *«ca să nu fie dezbinare în trup ci mădularele să se îngrijească deopotrivă unele de altele. Și dacă un mădular suferă toate mădularele suferă cu el și dacă un mădular este slăvit toate mădularele se bucură cu el»* (1 Co 12, 25-26).

Copiii, elevii și tinerii trebuie inițiați în credința și morala creștină ortodoxă și antrenați în viața parohială prin intermediul Liturghiei și a altor programe religioase pentru tineret și în participarea la societatea civilă pentru a da mărturie creștină ortodoxă. Scoși din anonimat și monotonie, tinerii trebuie să stăpânească idealul creștin ortodox, adică

modul de a trăi creștinește, prin rugăciune, asceză, ascultare de Dumnezeu și iubire totală.

Orientarea eclesiologică a parohiei

Reorganizarea și consolidarea vieții parohiale este nu numai o prioritate urgentă, ci ea trebuie să se facă în perspectiva unei învățături clare despre Biserică. O înțelegere corectă a teologiei și practicii misionar-pastorale de azi cere în primul rând o aplicare a eclesiologiei. Acolo unde teologia și practica misionară și pastorală nu sunt exercitate în conformitate cu doctrina eclesiologică și cu spiritualitatea liturgică, ele riscă să fie deformate și să devină inefficiente. Prin urmare, teologia și practica misionară va urmări organizarea, reconstituirea și consolidarea parohiei, ca imagine concretă a Bisericii la nivel local, în așa fel încât parohia să devină o comunitate liturgică, spirituală și socială în contextul lumii de azi ca mare forță mărturisitoare locală.

Există o analogie între proiectul parohial și planul pe care îl are Dumnezeu cu Biserica în care vrea să adune întreaga omenire. Intenția și iconomia parohiei trebuie să coincidă cu intenția și iconomia Bisericii în planul lui Dumnezeu de mântuire a lumii. De aceea parohia trebuie să aibă o orientare eclesiologică fundamentală. Învățătura despre Biserică și despre Taine determină așadar viziunea despre parohie, viața parohială precum și despre mijloacele și scopul activității misionar-pastorale. Preotul este trimis în parohie nu să presteze slujbe religioase pentru indivizi, ci să adune și să compună o comunitate creștină autentică în jurul altarului, folosindu-se de toate mijloacele misionare,

⁴ *Ibidem*, p. 79.

⁵ *Ibidem*, pp. 80-81.

liturgice și pastorale. Parohia nu este o cooperativă de prestație de servicii și intervenții religioase, ci o comuniune de persoane în unitate de credință, spiritualitate sacramentală, etică și slujire, în frunte cu preotul. Ea este o instituție care realizează în timp și spațiu trupul lui Hristos⁶.

Vorbind despre Biserică, adică despre comunitatea celor încorporați în Hristos prin Botez, Mirungere și Euharistie, Apostolul Pavel o definește ca fiind trupul lui Hristos: „pe El l-a dat peste toate Cap Bisericii care este trupul Său, plinătatea Celui Ce pe toate într-o toți le plinește” (Ef 1, 22-23; 5, 23), „El este Capul trupului, al Bisericii” (Col 1, 18), „iar voi sunteți trupul lui Hristos și mădulare fiecare în parte” (1 Co 12, 7). „Că după cum într-un singur trup avem multe mădulare și mădularele nu au toate aceleași lucrare, tot așa și noi, cei mulți un trup suntem în Hristos și fiecare suntem mădulare unii altora, având însă daruri felurite, după harul ce ni s’a dat” (Rm 12, 4-6).

Identitatea creștină se definește deci prin a fi membru al trupului lui Hristos, al Bisericii. Aceasta este o temă principală a teologiei pauline (Rm 6, 13-13; Ga 3, 37; Col 2, 11-12) care nu este altceva decât o dezvoltare, pentru nevoi pastorale și misionare, a teologiei expusă în Faptele Apostolilor, în legătură cu pogorârea Duhului Sfânt și întemeierea văzută a Bisericii la Cincizecime. „Aici persoana și comunitatea apar deodată, concomitent, revelând și dând viață comuniunii cu Dumnezeu - Sfânta Treime”⁷.

Definind Biserica creștină ca fiind «trupul lui Hristos», Apostolul Pavel afirmă că identitatea creștinului reflectă și dă viață unei relații, derivă deci dintr-un act de comuniune. Comuniunea personală cu Dumnezeu și comuniunea credincioșilor sunt realități concomitente și complementare.

6 Idem, *Eclesiologia pastorală*, în „Studii Teologice”,

Identitatea creștinului se naște, se afirmă și se dezvoltă în comuniunea trupului lui Hristos și anume în vederea «zidirii» acestui trup înlăuntru și în afară. Realizarea istorică a acestei comuniuni are loc la pogorârea Duhului Sfânt, căci în prezența și lucrarea Duhului Sfânt credința personală și credința comunității sunt realități inseparabile, ele se afirmă și se susțin reciproc. Același Duh Sfânt este prezent în contextul personal și comunitar în același timp⁸.

Cea dintâi condiție și calitate a identității creștinului o constituie încorporarea în comunitate prin primirea Evangheliei și a Sfintelor Taine și participarea totală la viața acesteia. Fără unitatea prealabilă în Hristos, realizată prin propovăduirea Bisericii și primirea Sfintelor Taine – „câți în Hristos v-ați botezat în Hristos v-ați și îmbrăcat” (Ga 3, 27) – o comunitate de credincioși ar putea fi o asociație voluntară religioasă, dar nu o Biserică. Fără angajarea activă în Biserică, creștinul își pierde identitatea, sau în tot cazul acesta rămâne numai ca virtualitate nedevelopată, putând fi distorsionată și purtată „de orice vânt de învățătură încoace și încolo prin viclenia oamenilor, prin meșteșugul lor de a atrage în rătăcire” (Ef 4, 14).

Biserica este organul în care se realizează mântuirea subiectivă a omului prin harul Duhului Sfânt Care se revărsă în Biserică prin trupul îndumnezeit al lui Hristos. Prin energiile Duhului Sfânt, Biserica păstrează o relație fundamentală cu Hristos, Care coboară spre credincioși și se înalță cu credincioșii către Sfânta Treime, pentru ca aceștia să se îndumnezeiască prin Biserică. Învățătura ortodoxă despre mântuirea în Biserică presupune o

XXXI, 1979, nr. 1-4, pp. 316-323.

7 Idem, *Destinul Ortodoxiei*, Ed. IBMBOR, București,

dublă relație a omului cu Dumnezeu în Iisus Hristos; pe de o parte Hristos coboară în adâncul ființei umane, în adâncurile ontologice ale credinciosului, a omului care a devenit membru al Bisericii, dar pe de altă parte, El rămâne mereu deasupra Bisericii, pentru a atrage pe credincioși la comuniunea cu Dumnezeu și cu semenii. Prin coborârea lui Hristos în inima sa, credinciosul are un centru de gravitate propriu, fiindcă este persoană după chipul lui Dumnezeu (Fc 1, 27). Dar nu este vorba de un centru de gravitate închis în el însuși, ci un centru care deschide omul în Hristos al slavei spre nemărginirea dumnezeiască și spre perspectivele de infinită dragoste, înțelegere și comuniune cu semenii, astfel ca Biserica să devină o expresie a comuniunii mai presus de fire a Sfintei Treimi în care persoanele divine își păstrează identitatea, dar trăiesc una prin alta în virtutea iubirii și dăruirii reciproce întreolaltă⁹.

Spiritualitatea ortodoxă se traduce cu „viața în Hristos”, de aceea pastorală se concentrează în mod necesar asupra prezenței lui Hristos în Tainele Bisericii, sursa din care se «hrănește» orice comunitate creștină. Baza trinitară a credinței și fundamentul euharistic al Bisericii constituie două din liniile de forță ale Ortodoxiei.

Spiritualitatea ortodoxă cu toate elementele ei, inclusiv actul convertirii personale și primirea Tainelor de inițiere este o viață de comuniune înăuntrul unității trupului lui Hristos¹⁰. În ziua Pogorârii Duhului Sfânt, apostolii propovăduiesc cu putere pe Hristos Cel răstignit, înviat și înălțat și mulți dintre cei prezenți în Ierusalim „*auzind acestea au fost pătrunși la inimă și au zis către Petru și ceilalți apostoli: Bărbați, frați ce să facem? Și Petru le-a zis: Pocăiți-vă și fiecare din voi să se boteze în numele lui Hristos spre iertarea*

1989, p. 342.

păcatelor voastre, și veți primi darul Duhului Sfânt... Drept aceea cei ce i-au primit cuvântul s'au botezat și în ziua aceea s'au adăugat ca la trei mii de suflete. Și stăruiau în învățătura apostolilor și în părtășie, în frângerea pâinii și în rugăciuni” (Fa 2, 37-42). De aceea teologia ortodoxă a subliniat totdeauna cu rigoare centralitatea adunării liturgice locale, parohia, comunitatea de bază a Bisericii locale.

Parohia în sens biblic al cuvântului înseamnă a «conlocui», a fi împreună în comunitate. Această conlocuire este de natură sacramentală deoarece Duhul Sfânt însuși, a cărui lucrare specifică este comuniunea, creează structura indispensabilă oricărei comunități creștine. Biserica nu este deci o asociație voluntară, ci ea este inclusă ca sacrament, ca organ al comuniunii în economia mântuirii, având ca model pe Dumnezeu - Sfânta Treime, reflectând deci comuniunea intratrinitară¹¹.

Prin Taina Botezului omul se desparte de trecutul său și se naște la viața cea nouă în Hristos; el intră în comuniune cu Dumnezeu și cu semenii ca membru al Bisericii. Botezul face din cel botezat o «făptură nouă» prin întemeierea unei noi relații cu Dumnezeu și cu semenii: „*Dacă cineva este în Hristos el este o făptură nouă; cele vechi au trecut; iată toate s'au făcut noi*” (2 Co 5,17). Viața cea nouă nu este ceva static, definitiv, ci un proces permanent de a fi autentic, de a crește împreună cu Hristos, într-o «asemănare» Sa în comuniune cu El. Odată sădit împreună cu Hristos, în Taina botezului (Rm 6, 5), creștinul se angajează în lupta spirituală continuă „până ce Hristos va lua chip în noi” (Ga 4, 19). „Dar dacă omul este chemat la o viață de luptă personală pentru menținerea și creșterea relației cu

8 Ibidem.

9 Pr. prof. dr. Dumitru Popescu, *Ortodoxie și*

Hristos, pentru întărirea sa ca persoană liberă de pasiunile comune ale unei naturi căzute, aceasta nu înseamnă că este chemat la o existență individualistă. Dimpotrivă, forma de existență în comuniune, în care fiecare crește în originalitatea dăruirii sale, pe măsură ce se dăruiește și potrivit darului deosebit primit, sau se pune pe sine cu totul în slujba celorlalți. Căci ridicarea din moarte a omului vechi, a celui ce se botează, la starea de viață adevărată a omului nou, în relație personală de răspundere cu Hristos, e o ridicare la activarea concretă a acestei răspunderi în raporturile cu ceilalți oameni și în mod deosebit față de comunitatea celor ce constituie Biserica, trupul comunitar al Domnului. A se alipi de Hristos înseamnă a deveni mădular al Lui în corpul Bisericii, a se zidi ca o piatră vie în locașul Domnului (1 Ptr 2, 5), pe temelia apostolilor, având aceeași credință, aceeași viețuire, străbătută de același Hristos, în așa fel ca în toți să locuiască și să se vadă același chip al lui Hristos, deși prin fiecare, Hristos Se arată în împlinirea unei slujiri conforme darului Său¹².

În Taina Mirungerii, cel botezat primește harul Duhului Sfânt care îl ajută să crească în viața cea nouă. Prin aceasta se inaugurează pentru creștini o continuă conlucrare cu Duhul Sfânt pentru dezvoltarea vieții celei noi, a vieții de comuniune începută prin Botez. „Cel ce îi pecetluiește pe cei botezați cu Duhul Său este Hristos Însuși prin mâna episcopului sau a preotului, adâncind și îmbogățind darurile Duhului Sfânt și încorporarea omului în Hristos ca mădular al Bisericii Sale”.

Iar în Taina Euharistiei creștinul reînnoiește permanent această comuniune. „Dacă mirungerea dă puterea dezvoltării vieții celei noi în Hristos primită prin Botez, prin

contemporaneitate, Ed. Diogene, București, 1996, p. 69.

Euharistie se desăvârșește această viață de unire deplină cu Hristos, sau cu Biserica”. „Euharistia implică în ea puterea morții depline față de existența separată de Dumnezeu, începută prin Botez și dezvoltată prin Mirungere”¹³. În Euharistie, omul renăscut în Hristos și întărit prin Duhul Sfânt se unește cu Hristos, care moare la sfârșitul activității Sale, pentru a învia la viața eternă. Euharistia sădește astfel în noi puterea pentru a preda total existența noastră lui Dumnezeu spre a o primi umplută de viața Lui eternă, asemenea lui Hristos, prin înviere. „*Cel ce mănâncă Trupul Meu și bea Sângele Meu are viață veșnică, și Eu îl voi învia în ziua de apoi. Căci Trupul Meu este adevărată mâncare și Sângele Meu adevărată băutură. Cel ce mănâncă Trupul Meu și bea Sângele Meu rămâne întru Mine și Eu întru el*” (In 6, 54-56). „Nu numai moartea omului vechi în Botez este o uitare a omului din trecut, ci și repetatele morți tainice de după aceea, trăite prin repetatele împărtășiri. Prin fiecare producem o discontinuitate cu starea noastră trecută, lăsându-ne spre o alta nouă, superioară, conform epectazelor Sfântului Apostol Pavel (Flm 3, 14) și Sfântului Grigorie de Nysa”¹⁴. În mod principal Euharistia se dă pentru viața de veci, deci pentru ridicarea deasupra vieții pământești. „Dar planul vieții eterne nu se suprapune numai planului vieții pământești reînnoite, ci se interferează cu acesta și amândouă se susțin reciproc. De aceea Euharistia nu se dă numai la sfârșitul vieții pământești, sau după deplina ei consolidare în bine. Viața eternă, sau Hristos cu viața Lui eternă, întărește nu numai ca perceptivă, ci și ca arvună, mișcarea vieții noastre pământești spre ea, susținând prin aceasta în ea înnoirea în curăție și virtuți, Euharistia fiind

10 Pr. Prof. Dr. Ion Bria, *Eclesiologia pastorală*, p. 317.

11 Ibidem.

astfel și un ajutor pentru ca viața noastră pământească să înainteze spre viața de veci”¹⁵. În acest sens, Euharistia este hrana poporului lui Dumnezeu, Biserica, „merinde pe calea vieții veșnice”, în pelerinajul ei spre lumea viitoare, Împărăția lui Dumnezeu.

Unirea deplină în care ne atrage Hristos cu Sine în Taina Euharistiei înseamnă și o unire a noastră cu ceilalți credincioși, în care se prelungește Hristos cu același Trup al Său. De aceea Euharistia este și actul de realizare și sporire continuă a unității depline a Bisericii, ca trup extins al lui Hristos, desăvârșind în acest sens lucrarea începută prin Botez și Mirungere. Căci Hristos susține aceeași mișcare, în toți cei ce participă la Euharistie, spre unirea cu El și întreolaltă, încât ei nu-și mai despart, dacă aduc și aportul voinței lor, interesele, gândurile și simțurile. Cei ce se împărtășesc împreună se află deja într-o unitate de credință. De aceea încă înainte de anafora liturgică, toți credincioșii spun prin vocea preotului: „să ne iubim unii pe alții, ca într’un gând să mărturisim” și apoi rostesc împreună Crezul. La sfârșitul Liturghiei, se împărtășesc împreună pentru sporirea acestei unități¹⁶. În *Învățătura celor doisprezece Apostoli* se cere lui Dumnezeu ca cei ce se împărtășesc să se unească asemenea boabelor de grâu ce s’au unit în pâinea euharistică: „După cum această pâine frântă era împrăștiată pe munți și fiind adunată a ajuns una, tot așa să se adune Biserica Ta de la marginile lumii în împărăția Ta”¹⁷. Iar în rugăciunea din Liturgia Sfântului Vasile cel Mare de după prefacerea darurilor și înainte de împărtășire, preotul cere în numele tuturor: „Iar pe noi pe toți, care ne împărtășim dintr-o pâine și un potir, să ne unești unul cu altul prin împărtășirea aceluiași Sfânt Duh”.

12 Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică*

De altfel prin toate Tainele este susținută menținerea și creșterea credinciosului ca membru al trupului lui Hristos. Prin Taina Mărturisirii în care Dumnezeu iartă păcatele celui ce o primește cu pregătirea cuvenită, se reface comuniunea lui cu Dumnezeu, dar și cu semenii, căci orice păcat înseamnă o îndepărtare de la această comuniune. Iertarea reciprocă și împăcarea cu semenii este o condiție pentru ca Dumnezeu să ne dea iertarea ultimă, așa cum cerem de fapt în rugăciunea Tatăl nostru: „și ne iartă nouă greșalele noastre precum și noi iertăm greșiților noștri” (Mt 6, 12; vezi și Mt 6, 14-15; 5, 23-26; Parabola celor doi datornici, Mt 18, 23-35; etc).

Cu toate că Tainele au o adresă personală, subiectul Tainei fiind o persoană particulară, totuși ele sunt acte în care este angajată însăși Biserica. Botezul sau Cununia, de exemplu, sunt mai mult decât consacrarea unei decizii personale, respectiv convertirea sau căsătoria. Tainele sunt evenimente eclesiale, sărbători ale Bisericii, care se bucură că fiii săi duhovnicești se înmulțesc în număr prin Botez, se sfințesc prin Mirungere, se îndumnezeiesc prin Împărtășanie, se consacră prin Hirotonie, se împacă prin Mărturisire, se unesc prin Cununie, se vindecă prin Maslu. Întreaga teologie liturgică patristică insistă asupra faptului că prezența lui Hristos în Tainele Bisericii constituie sursa vieții și unității spirituale, personale și comunitare¹⁸.

Toată lupta spirituală a creștinului, susținută de harul Tainelor, constă în a înlătura și învinge tot ceea ce îl poate rupe de Biserică, în a nu comite acte de despărțire, ci de a rămâne și crește în comuniunea acesteia. În viziunea Apostolului Pavel, întregul program misionar și pastoral se concentrează și vizează „zidirea trupului lui Hristos” (Ef 4, 12). Acest program este împotriva oricărei forme de

Ortodoxă, Ed. IBMBOR, București, 1978, vol. 3, p. 57.

individualism și sectarism.

Așadar, rolul preotului este acela de a folosi toate mijloacele liturgice, catehetice, misionare și pastorale potrivit sensului și finalității lor eclesiale, adică pentru a face ca fiecare credincios să «crească», ca membru al trupului lui Hristos, care se realizează în mod concret în comunitatea parohială. Ținta tuturor acțiunilor misionare și pastorale este în primul rând de a crea o atitudine liturgică și comunitară în rândul credincioșilor, atitudine care decurge din apartenența lor la Biserică. Viața spirituală, evlavia și libertatea personală, nu este stingherită prin aceasta, ci abia în contextul ei eclesial poate fi exercitată și dezvoltată. Contextul vieții creștine particulare este comunitatea liturgică. Fără acest context, creștinul își pierde punctul său de referință și chiar propria lui identitate. Același lucru se poate spune și despre parohie. O parohie care prin orientarea ei misionară și pastorală nu se încadrează în orizontul larg al eparhiei, și prin aceasta al Bisericii naționale și universale, tinde să comită un act de schismă.

Există câteva elemente fundamentale care descriu natura parohiei: ea este o unitate spirituală; o adunare de cult văzută, fizică, locală; implică reciprocitate reală între slujirea sacerdotală a preotului și slujirea harismatică a credincioșilor; exercită o dublă mișcare de chemare și trimitere¹³.

Din punct de vedere al vieții creștine, parohia este unitatea sau partea componentă cea mai mică a Bisericii locale, adică comunitatea bisericească în care lucrează harul lui Dumnezeu prin slujitorii Lui și în care trebuie să

se integreze orice creștin, pentru a face parte din Biserică și a dobândi mântuirea.

Parohia nu este deci o simplă unitate administrativă sau geografică, o circumscripție bisericească sau o grupare de oameni care urmărește anumite interese; ea constituie în primul rând o unitate spirituală, o familie de credincioși în sânul căreia se realizează de fapt mântuirea și ai cărei membri sunt uniți prin identitatea credinței și a vieții religioase, fiind grupați în jurul unui altar sau al unei biserici și al aceluiași slujitor. În cadrul restrâns al parohiei se desfășoară de fapt lucrarea mântuitoare a lui Iisus Hristos în lume, prin puterea Duhului Sfânt, Care lucrează prin slujitorii Săi, după cum se desfășoară în cadrul mai larg al eparhiei, sub conducerea episcopului.

Ca formă și componentă a Bisericii locale, parohia este un organism colectiv alcătuit din mai mulți membri: preot și credincioși de ambele sexe și de toate vârstele. Capul văzut al acestui organism și în același timp conducătorul lui responsabil este preotul paroh ca unul care, în virtutea Tainei hirotoniei, este slujitor și organ al Mântuitorului Iisus Hristos și reprezentant al comunității înaintea lui Dumnezeu. Din punct de vedere canonic el primește această putere de la episcopul eparhiei din care face parte și sub conducerea și ascultarea căruia lucrează în parohie. Ca trimis al lui Hristos (In 20, 21-23) el are misiunea și datoria de a vesti Evanghelia, de a preda învățătura Bisericii, de a săvârși Sfintele Taine și a oficia sfintele slujbe și de a îndruma credincioșii pe calea mântuirii (Mt 28, 19-20). În această calitate el este cel care inițiază, și coordonează toate mijloacele și metodele indicate pentru binele și progresul spiritual al parohiei răspunzând de soarta acesteia pe plan religios. El este părintele spiritual al enoriașilor săi, deopotrivă interesat și răspunzător pentru mântuirea tuturor, obligat să le poarte de grijă cu dragoste tuturor,

¹³ Ibidem.

¹⁴ Ibidem, pp. 82-83.

fără nici un fel de deosebire.

Prin preot se asigură și se întreține legătura credincioșilor cu Biserica și cu Capul ei nevăzut, Hristos Mântuitorul.

Dacă preotul este conducătorul văzut al acestei comunități parohiale, membrii ei sunt credincioșii de ambele sexe. Prin Botez, Mirungere și Euharistie, orice om devine mai întâi creștin și membru al unei parohii; prin parohie se integrează în eparhia respectivă, condusă de episcop, iar prin aceasta se încorporează în acest mare trup tainic al Mântuitorului, care este Biserica universală. Membrii oricărei parohii sunt foarte diferiți între ei, ca vârstă, stare materială, nivel cultural etc. Dar, ceea ce-i unește este lucrarea Duhului Sfânt, după cuvântul Sfântului Apostol Pavel: „noi toți într'un Duh ne-am botezat pentru ca să fim un singur trup” (1 Co 12, 13). Deși formată din membri sau persoane cu individualități distincte, parohia se constituie ca o comunitate unitară a credincioșilor, unită prin viața în Hristos, prin unitatea Duhului, a învățăturii de credință, a cultului prin care se împărtășește harul și susține viața spirituală a tuturor membrilor ei, prin legătura frățască a iubirii creștine, prin unitatea de conducere, dar mai ales prin Sfânta Euharistie, pentru că toți care se împărtășesc din același pahar și din aceeași pâine devin „un singur trup”(1 Co 10, 16-17)²⁰.

Ca să fie o adevărată realitate spirituală, un organism unitar și viabil, parohia trebuie să fie formată din credincioși care se integrează în chip conștient și activ în viața parohiei. Din acest punct de vedere preotul este dator să atragă și să mențină în sfera de influență a harului divin și a Bisericii pe toți membrii parohiei și să-i trateze ca pe colaboratorii

conștienți ai lucrării Duhului. Pentru aceasta, reciprocitatea dintre slujirea sacerdotală a preotului și slujirea harismatică a credincioșilor este esențială în viața și activitatea parohiei. Preoția sacramentală, primită prin Taina hirotoniei săvârșită de episcop constituie o misiune și o slujire distinctă și unică, dar ea nu se exercită ca o slujire autonomă. Preotul este preot în unitate reală, vizibilă, cu parohia sa, după cum credincioșii sunt membri ai Bisericii numai în unitate cu preotul lor. În acest sens ei sunt și ajutători și colaboratori ai preotului. Prin Tainele de inițiere – Mirungere, Botez și Euharistie – toți devin membri ai trupului lui Hristos, care este Biserica, fiecare având darul său propriu și slujirea sa unică, misiunea sa personală. Toți sunt chemați să participe împreună la „zidirea trupului”(Ef 4, 16), fiind numiți ajutători și colaboratori ai lui Dumnezeu. În acest sens parabola talanților (Mt 25, 14-30) are o importanță eclesiologică și misionar-pastorală deosebită: „Aceasta este asemenea unui om care plecând departe, și-a chemat slugile și le-a încredințat averea sa: unuia i-a dat cinci talanți, altuia doi, altuia unul, fiecăruia după puterea lui, și a plecat”. Comunitatea este așadar în posesia unei mari diversități de slujiri, de daruri și vocații care trebuie să fie exercitate în mod real. Acestea se exercită, desigur, numai prin raportarea la preoți și episcopi ca astfel să existe o coerență între toate slujirile Bisericii, care funcționează numai împreună. Căci Biserica este o comunitate care există ca un organism armonios cu slujiri care depind una de cealaltă. Biserica este legată de Hristos, Capul ei, numai prin ascultarea și mărturia

17 *Scrierile Părinților Apostolici*, PSB, 1, trad. de Pr. Dumitru Fecioru, Ed. IBMBOR, București, 1979, p. 29.

18 Pr. prof. dr. Ion Bria, *Eclesiologia pastorală*, p. 320.

19 Idem, *Curs de Teologie și practică misionară ortodoxă*, p. 47.

15 *Ibidem*, p. 83.

16 *Ibidem*, p. 91.

autentică a tuturor credincioșilor.

Preotul și parohia trebuie să fie într-o stare permanentă de dialog reciproc și co-slujire. Acesta nu numai în direcția membrilor luați individual, ci și în direcția grupurilor parohiale.

Așadar apostolatul mirenilor face parte dintr-o pastorație activă, în care preotul trebuie să includă pe toți membrii parohiei. Există pe lângă responsabilitatea specifică a preotului o responsabilitate de ansamblu, care se realizează în mod solidar, fiecare având locul și slujirea sa în aceasta.

Orientarea liturgică a parohiei

Cu toate că parohia nu este o asociație voluntară de credincioși – unitatea ei fiind în primul rând de natură sacramentală – întrunirea fizică într-un anumit timp și loc este decisivă pentru viabilitatea ei. Parohia este o comunitate văzută care se adună pentru cultul public – de mulțumire, de invocare și de laudă – în prezența lui Hristos: „Că unde sunt doi sau trei adunați întru numele Meu, acolo sunt și Eu în mijlocul lor” (Mt 18, 20). Parohia viază, în primul rând, prin această adunare de cult a celor răspândiți și separați, „într-un singur trup”, văzut, fizic „spre a fi locaș sfânt întru Domnul” (Ef 2, 21). Unitatea reală a parohiei a fost asigurată totdeauna de credincioșii care participă la cultul public.

În întreaga istorie a Ortodoxiei, predania credinței s’a făcut pe cale orală, de la comunitate la comunitate. Tradiția, adică păstrarea, trăirea și comunicarea credinței și a spiritualității de la o generație la alta se asigură

numai înăuntrul comunității liturgice. Fără Liturghie, fără comunitatea parohială, Biserica nu poate să asigure continuitatea vie și creatoare a credinței. Credinciosul mărturisește credința, o trăiește și și-o păstrează curată numai ca membru al unei comunități de cult. Căci în cult se mărturisește, se trăiește și se susține credința, atât a comunității ca întreg cât și a fiecărui membru al comunității. În acest sens Sfântul Ignatie Teoforul scrie Efesenilor: „*sunteți așadar, cu toții și tovarăși de drum și purtători de Dumnezeu și purtători de temple și purtători de Hristos și purtători de cele sfinte, în toate împodobiți cu poruncile lui Iisus Hristos*”²¹.

Încă de la începutul Bisericii, creștinii s’au adunat într’un loc, în zi de duminică, să comemoreze învierea Domnului și să celebreze a doua Sa venire, săvârșind Taina Euharistiei, instituită de El Însuși. În *Epistola lui Barnaba*, scrisă la sfârșitul secolului I, se spune: „De aceea, sărbătorim cu bucurie ziua a opta, după sâmbătă, în care Hristos a înviat și după ce S’a arătat S’a înălțat la ceruri”²², iar *Învățătura celor doisprezece Apostoli* îndeamnă: „Când vă adunați în duminica Domnului, frângeți pâinea și mulțumiți, după ce mai întâi v-ați mărturisit păcatele voastre, ca jertfa voastră să fie curată”²³. „Prin întreg cultul, dar mai ales prin citirile din Vechiul și Noul Testament, de la Vecernie, Utrenie și Liturghie, Biserica face un fel de restituire permanentă a istoriei mântuirii, care s’a consumat odată pentru totdeauna”²⁴. În Sfânta Liturghie se actualizează mereu istoria mântuirii, atât pentru întreaga

trăire a vieții creștine, în: „Îndrumări misionare”, Coordonator Pr. prof. dr. Dumitru Radu, Ed. IBMBOR, București, 1986, pp. 751-758.

21 Sfântul Ignatie Teoforul, *Către Efeseni*, IX, 2, în *Scrierile*

20 Pr. prof. dr. Ene Braniște, *Parohia-cadrul normal de*

comunitate, cât și pentru fiecare credincios în parte. Credinciosul beneficiază de această actualizare a istoriei mântuirii numai ca membru al comunității liturgice.

Deoarece în Sfânta Liturghie se restituie și se actualizează continuu istoria mântuirii, s'a putut spune pe drept cuvânt că comunitatea liturgică „poartă în memoria sa istoria mântuirii neamului omenesc”, ea „este purtătoarea Evangheliei Noului Testament, având un rol crucial în transmiterea, interpretarea și apărarea credinței”²⁵.

În cult, în general, și în special în Sfânta Liturghie, Hristos Cel răstignit, înviat și înălțat este prezent și lucrător, în Duhul Sfânt (Mt 28, 20; În 14, 6) în diferite grade și moduri și ne unește cu El în însăși misiunea, jertfa și învierea Sa. De aceea cultul constituie energia care mișcă Biserica în devenirea ei misionară. Prin cult mesajul biblic pătrunde în ritmul vieții de toate zilele a creștinului. Întreaga viață parohială trebuie să fie pătrunsă de dinamica proprie Liturghiei. Ritmul vieții parohial este impus de ritmul liturgic. Se remarcă două mișcări în Liturghie, una centripetă, de revenire, din lume, a comunității, și alta centrifugă, de ieșire în lume. Adunarea, adică revenirea în sine a comunității pentru săvârșirea cultului se face pentru unirea cu Hristos prin împărtășirea de harul Său în cult. În actul liturgic creștinii sunt pe de o parte trași din lume pentru că nu sunt din lume, pe de altă parte ei sunt trimiși în lume, deoarece lumea trebuie să se sfințească prin ei. În cult creștinii se sfințesc și primesc puterea pentru a deveni martori ai lui Hristos și ai Evangheliei Sale în lume. Cu aceasta ei se răspândesc în lume ca martori ai Evangheliei, nu pentru a rămâne în lume ci pentru a

Părinților Apostolici, PSB, 1, p. 160.

DINAMICA MISIONARĂ ȘI ORGANIZAREA PAROHIEI

Misiunea și pastorația, atât a celor botezați cât și la cei ce n'au primit cuvântul Evangheliei, se face în și prin comunitățile creștine autentice. Preoții n'au dreptul să facă din misiunea lor o preocupare secundară. Ei trebuie să folosească toate mijloacele și ocaziile misionare și pastorale pentru ca parohia să devină o comunitate vie, o comunitate mărturisitoare la nivel local. Poporul dreptcredincios trebuie antrenat să ia parte activă la păstrarea și transmiterea credinței și tradiției creștine pentru întreaga societate.¹

Pentru aceasta, biserica, în sens de locaș de închinare, trebuie să se afle în centrul comunității. Problemele misionare și pastorale sunt mai acute în orașele mari unde n'a fost posibilă construirea de locașuri de cult pe măsura extinderii orașelor. În felul acesta s'a creat mentalitatea creștinilor anonimi care sunt ușor atrași de diferite mișcări evanghelice parabisericești sau sectare, dacă nu cad cu totul în indiferentism religios.

Este nevoie de aceea să construim cât mai multe locașuri de cult, mai ales în marile orașe, și peste tot acolo unde lipsesc asemenea locașuri adecvate exigențelor zilelor noastre, ca să avem posibilitatea să creăm în jur adevărate comunități creștine mărturisitoare. În zadar ne plângem de prozelitismul agresiv împotriva Bisericii noastre sau de înstrăinarea oamenilor de

1 Pr. prof. dr. Ion Bria, *Ortodoxia în Europa*, p. 70.

Biserica dacă nu reușim să ridicăm în calea acestora bariera solidarității și comuniunii dintre credincioșii noștri.² Numai prin aceste comunități vom putea ajuta omul să iasă dintr'o spiritualitate individualistă neadecvată idealului creștin sau din indiferentismul religios. Pentru a ajuta omul să descopere adevăratul sens al vieții creștine, misiunea și pastorația trebuie exercitate în așa fel ca să ajute omul să depășească dualismul dintre viața privată și viața socială, iar comunitățile parohiale să fie un loc în care credincioșii se roagă și celebrează împreună, găsească sprijin în necazuri și simt o adevărată solidaritate frățească. Separarea între spiritualitatea privată și cea socială stă în centrul secularizării și sectarismului. Prin urmare, trebuie depășită această neînțelegere fundamentalistă, căci spiritualitatea și morala creștină nu fragmentează existența umană în domenii izolate, ci are în vedere totalitatea ei. Problemele sociale sunt în cele din urmă și probleme spirituale.³ Cei credincioși trec la alte culte de obicei pentru că ceva din viața parohiei în care trăiesc nu-i satisface și acest ceva este tocmai acest duh de comuniune și solidaritate înafara serviciului liturgic.⁴

Omului de astăzi care, din multe cauze suferă de însingurare și caută o comuniune reală și sinceră care poate să se opună tentațiilor egoismului și individualismului, comunitatea parohială trebuie să-i ofere spațiul acestei comuniuni. Ea trebuie să-și îndeplinească rolul de a restaura comuniunea între oameni, oferind o mărturie concretă de comuniune adevărată, care poate fi găsită numai în mijlocul acelora care cred în Dumnezeu, Cel Ce S'a întrupat pentru a intra în comuniune deplină cu oamenii. Oferind această comuniune, comunitatea parohială mărturisitoare

poate aduce omul în comuniune cu Dumnezeu întrucât acesta intră în comuniune cu cei ce cred în El. Creștinismul prezintă interes real pentru omul de astăzi în măsura în care prezintă mesajul lui Dumnezeu personal și iubitor, Care singur poate salva omul pentru veșnicie, comunicându-i viața și o iubire eternă cum nu i-o pot oferi nici bunurile materiale, nici ideologiile moderne și nici religiile orientale impersonale. Și face aceasta întrucât îl ajută pe om să trăiască aici și acum prezența anticipată a acestei iubiri în comunitatea Bisericii, în comunitatea celor credincioși.⁵

Nu este recomandat să se împartă sau să se gradeze preoția în diferitele ei funcții spunând că una este mai importantă decât celelalte. Toate sunt necesare. Toate alcătuiesc împreună o unică slujire. Desigur, Liturgia este actul central al slujirii. Tendința de a da o atât de mare importanță asistenței sociale încât se acordă o prea mică importanță slujirii liturgice duce la un laic care nu este deloc implicat în viața liturgică a Bisericii. Dacă se ajunge ca umanitarismul să înlocuiască slujirea liturgică a Bisericii, atunci el devine o slujire a creaturii, în loc de slujire a lui Dumnezeu.⁶ Aceasta este o viziune greșită deoarece nu-l putem sluji cu adevărat pe aproapele până nu-l slujim mai întâi pe Dumnezeu, ajutându-l prin aceasta pe aproapele să intre și el în această slujire. Faptul că există astăzi în parohiile noastre un număr atât de mare de creștini care nu participă la viața liturgică a Bisericii se datorește în parte neglijării unei propovăduiri adecvate, care să evidențieze clar pentru oameni taina mântuirii în Hristos.

Oficiind regulat slujbele bisericești, încheiate cu o propovăduire adecvată, preotul va fi de real folos comunității credincioșilor, chiar dacă aceștia nu vor putea, datorită programului de muncă încărcat să participe la utrenii și vecernii.

în lume, acasă, Sibiu, 1996, p. 96.

5 Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Witness Through Holiness of Life*, in: *Martyria- Mission. The Witness of the Orthodox*

2 Pr. prof. dr. Dumitru Popescu, *Hristos, Biserica, Societate.*, Ed. IBMBOR, București, 1998, p. 8.

3 Pr. prof. dr. Ion Bria, *Ortodoxia în Europa*, p. 76.

4 Mitropolit dr. Antonie Plămădeală, *Preotul în Biserica*,

Acolo unde Sfânta Liturghie este oficiată cu evlavie, în așa fel ca ea să fie înțeleasă de toți credincioșii, încheiată cu o predică adecvată, care pune în relație istoria mântuirii universale cu istoria mântuirii personale, ea are puterea să adune comunitatea mesianică a credincioșilor activi care-și găsesc centrul vieții în Liturghie.

Activitatea misionară și conducerea pastorală trebuie înțeleasă în contextul iubirii mântuitoare a lui Dumnezeu și a Bisericii lui Hristos pentru omenire, iubire care este adesea ignorată sau greșit înțeleasă. Taina întrupării Domnului are ca scop eliberarea omului din robia față de sine însuși și transfigurarea lui prin har. De aceea, primul pas spre câștigarea acestui impact al credinței este accentuarea faptului că întruparea Fiului lui Dumnezeu, patimile, răstignirea, învierea și înălțarea Sa sunt în relație directă cu propria noastră condiție. Viața creștină implică mai mult decât simpla luare la cunoștință a binefacerilor pentru mântuire a vieții, morții și învierii lui Hristos.⁷ Noul Testament ne arată că Iisus Hristos Cel înviat este «pârgă» a celor adormiți (1 Co 16, 20). Prin credință, istoria personală a credinciosului este convertită în istoria personală a lui Hristos. În această convertire, participarea la Liturghie și extinderea comuniunii experimentată în ea la viața de toate zilele, într'un cuvânt, realizarea unei comuniuni autentice cu centrul în Dumnezeu, are rol important. Liturghia este anume instituită de Mântuitorul Iisus Hristos și săvârșită pentru a crea mediul în care este cu putință exprimarea cultică și publică a credinței unei comunități creștine. Această credință, celebrată în Liturghie, trebuie apoi concretizată în viața personală și socială. Căci convertirea personală înseamnă un angajament moral disciplinat pe calea însemnată de Hristos în poruncile Sale evanghelice. Nimeni nu poate să slujească la doi domni (Mt 6, 24), de aceea urmarea lui Hristos, trăirea după chipul Lui este singura atitudine autentică a creștinului. Orice segmentare Churches Today, ed. by Ion Bria, WCC, Geneva, 1980, p.48.

6 Mitropolit Emilianos Timiadis, *Preot, parohie, înnoire*, p. 53.

a ciclului credinței: mărturisire, celebrare, practicare duce la o ruptură a spiritualității creștine.⁸

Lumea actuală își trăiește temporalul și este nemulțumită. Există o teamă și o angoasă constantă, o insecuritate și un vid spiritual. Mulți se opresc și rămân în senzualul de diferite forme, în deșertăciune și coruptibilitate. Dezorientați, se întorc spre Biserică. Fără absolut, ca linie de referință în viața aceasta pământească, nu putem afla un sens. Plăcerile lumești nu ne dau acest sens al vieții. De aceea ne întoarcem spre cei de lângă noi, care mărturisesc prin viața lor ideea absolutului, pe Dumnezeu, chiar dacă ei, ca persoane sunt fragili și nevrednici. Ne întoarcem la Biserică și la preoți, care mai mult decât alții pot arăta prin slujirea lor, că în ciuda tuturor contrariilor, noi putem trăi cu credință și speranță, pe acest pământ, în mijlocul tuturor deziluziilor, necazurilor și greutăților.

Eșecul înregistrat în viața modernă – bazată mai mult pe valori materiale decât spirituale – de a găsi pacea, liniștea și fericirea a dus la apariția în lume a omului care navighează pe oceanul acestei vieți fără să aibă nici o direcție. Astfel, asistăm la o sete crescândă pentru o viață împlinită în plan spiritual. Aceasta se face simțită din ce în ce mai mult la tineret. Dezamăgiți de temporal și efemer, oamenii se întorc către Absolut, căutând semne ale prezenței Sale în mărturisitorii Lui pe pământ. Aceasta este contribuția cea mai mare pe care o pot aduce preotul și credincioșii în comunitatea parohială: să mărturisească prezența și lucrarea lui Dumnezeu în lume și în viața omului și să-L facă accesibil omului de astăzi. Însă oamenii nu vor căuta preotul și Biserica dacă preotul va înlocui datoriile misiunii sale cu alte preocupări temporale.⁹ O consultație misionară a reprezentanților Bisericii Ortodoxe a exprimat această atitudine a preoților astfel: „Unii preoți se simt jenați în fața misiunii lor de adevărați evangheliști. Alții sunt cuprinși de o oarecare agitație și de un fel de escapism. În loc să predice cuvântul mântuirii, ei

⁷ *Ibidem*, p. 55.

preferă un apostolat mai ușor. Cercul intereselor lor este limitat la enoriașii pe care-i cunosc. Rareori își întind mâinile către «alții» din afară, către cei care rămân pe margini, la necredincioși, fiindcă o atare misiune incumbă muncă asiduă, dialog dificil, instruire solidă și cere răbdare, smerenie și seninătate. Astfel, majoritatea nu este atinsă de prezența sau mărturia creștinilor. De fapt, în nici o societate n'a fost vreodată misiunea un domeniu ușor de activitate. Trecutul și prezentul arată aproape aceeași atitudine față de cuvântul mântuitor al lui Dumnezeu. Refuzul sau abdicarea sunt reacții comune ale lumii. Și totuși, preotul trebuie să muncească într-o astfel de lume, cu timp și fără timp, ca să mântuiască lumea, fără să o urască și fără să se retragă din ea descurajat.”¹⁰

Parohia, sub conducerea și îndrumarea preotului, trebuie să devină o comunitate mărturisitoare disciplinată care se angajează într-o pastorație imediată, ordonată, eficace, cu ochii ațintiți spre viitorul pe care Dumnezeu îl pregătește pentru fiecare și pentru toți. Fiecare creștin intră într-o tradiție explicită a Bisericii care-l precede, nu numai ca primitor ci și ca transmițător. Transmiterea Tradiției este un act esențial pentru Biserică și pentru misiunea ei în lume. Căci mântuirea universală și cea personală sunt inseparabile. Biserica face vie iconomia mântuirii, de la creație până la învierea în lumea care va să vină, în și prin Tradiția sa sfântă, prin transmiterea misionară a Tradiției. Memoria istoriei mântuirii nu trebuie pierdută, ci trebuie să fie păstrată, trăită și transmisă cu fidelitate: „*Cuvintele acestea pe care ți le spun eu astăzi, să le ai în inima ta și în sufletul tău; să le sădești în fiii tăi și să le vorbești de ele când șezi în casa ta, când mergi pe cale, când*

te culci și când te scoli” (Dt 6, 67). Dar această transmitere se face printr'un act de auto-identificare și auto-mărturisire. Fiecare generație este chemată să-și însușească și să se recunoască în mod autentic în practica apostolică de totdeauna a Bisericii și să dea răspunsul ei la chemarea lui Dumnezeu în duhul Apostolilor și al Părinților și astfel să transmită Tradiția creștină.¹¹

Unul din imperativele misionare actuale este acela de a predica Evanghelia și a transmite Tradiția în rândul celor ce nu cunosc pe Hristos sau sunt creștini numai cu numele. Biserica Ortodoxă trebuie să urmărească în mod sistematic acest transfer al credinței din inima credincioșilor săi în inima comunității umane mai largi, care nu crede sau în care Evanghelia lui Hristos n'a devenit o realitate existențială. Biserica dispune de mijloace și ocazii de a face aceasta. De exemplu, școlile și liceele în cadrul cărora se oferă o instrucție religioasă. Biserica trebuie să se îngrijească pentru formarea profesorilor de religie care să corespundă misiunii lor, în stare să ofere o educație creștină autentică, nu numai o instrucție formală. Sunt apoi asociații creștine de tineret și alte mișcări misionare. Toți sunt chemați la Hristos, toți sunt destinatarii Evangheliei, fără nici un fel de deosebire. De aceea Biserica are nevoie de toate darurile și slujirile poporului dreptcredincios. Dificultățile misionare ale Bisericii nu pot fi surmontate doar limitând numărul «evangelistilor» străini, fiindcă omul are nevoie de o convertire continuă și angajare în viața Bisericii pentru creșterea în desăvârșire.

Biserica Ortodoxă este în același timp liturgică și misionară. Sfânta Scriptură se găsește în centrul vieții ei și o citește în lumina Tradiției. Întreg cultul ei este impregnat de Scriptură. De aceea Biserica Ortodoxă nu trebuie să lase impresia că se eschivează de la misiune directă, explicită, sau că face compromisuri cu evlavie evanghelică. Caracteristica poruncilor evanghelice și a spiritualității patristice constă în faptul că nu lasă nici o separare între interioritate și exterioritate. Viața interioară a creștinului nu

8 Pr. prof. dr. Ion Bria, *Tratat de Teologie Dogmatică și Ecumenică*, Ed. România creștină, București, 1999, pp. 14-15.

9 Mitropolit Emilianos Timiadis, *op. cit.*, p. 43.

10 *Go Forth in Peace. A pastoral and Missionary Guidebook*, ed. by Ion Bria, WCC, Geneva, 1982, pp. 32-33.

trebuie despărțită de viața comunitară eclesială; dar totul începe cu curăția inimii, cu punerea credinciosului în starea de copil al lui Dumnezeu. Nu este vorba doar de a renunța la niște vicii și a respecta câteva norme elementare de conviețuire umană, ci de a scoate viața omului din iadul necredinței, al robiei păcatului și de a deschide orizontul Împărăției lui Dumnezeu aici și acum, pentru fiecare om.¹²

O urgență misionară constă în convertirea familiei, care rămâne mediul cel mai important al educației creștine și al dezvoltării spirituale a copiilor și tinerilor. Degradarea sau părăsirea mediului familial duce la pierderea ființei copilului. Noi situații dramatice duc la criza familiei și a școlii: eșecul școlar sau eliminarea din școală a elevilor, divorțul părinților, violența în marile orașe, marginalizarea socială, șomajul părinților, prostituția. A combate păcatele este necesar dar nu este îndeajuns; a ușura suferințele umane și a orienta viața omului este tot atât de important. Misiunea Bisericii trebuie să se aplece spre tineri și să-i ajute să-și făurească viitorul pe baza idealurilor și virtuților creștine.¹³ În toate aceste situații, comunitatea creștină, parohia trebuie să fie gata oricând să ofere ajutor. Biserica prin însăși natura ei sacramentală dă mărturie despre Împărăția lui Dumnezeu pentru întreaga omenire. De aceea, prin propovăduirea cuvântului lui Dumnezeu, săvârșirea Tainelor și ierurgiilor, prin mărturia și slujirea creștină, prin misiunea ei, Biserica este chemată să formeze comunități mărturisitoare la nivel local care să includă pe toți, fără nici o deosebire de vârstă, sex, profesie sau condiție socială, comunități care să pună accentul pe liturghizarea și filocalizarea vieții umane prin coerența dintre credință și trăirea acesteia în relațiile personale. Parohia trebuie să devină o comunitate de susținere și iubire activă, care întâmpină pe cei străini, dă speranță celor deznădăjduiți și insuflă curaj celor

cu voința înfrântă. Propovăduirea Evangheliei Împărăției este inseparabilă de alungarea puterilor diabolice care întrețin patimile egoiste și include iertarea păcatelor și sănătatea sufletească și trupească.¹⁴

Pentru ca parohia să devină o comunitate mărturisitoare vie, unită prin mărturisirea aceleiași credințe, comuniune euharistică, iubire activă, solidaritate și slujire, coordonarea și armonia credincioșilor într-o slujire unică este de cea mai mare importanță. În această coordonare, preotului îi revine un rol cu totul deosebit. El este în slujbă nu numai când slujește la altar, ci permanent. Preotul nu are o viață publică și una particulară, el este preot în toate activitățile lui, și precum preotul, tot așa și credincioșii trebuie să fie nu numai în biserică, ci într-o slujire creștină continuă.¹⁵

Pentru ca preotul să devină în concret ceea ce este prin vocație și hirotonire, adică părintele spiritual al unei comunități creștine bine determinate, se cere, ca acolo unde la o biserică slujesc doi sau mai mulți preoți, fiecărui preot să i se încredințeze un sector, o comunitate bine definită.

Întreaga asistență religioasă (botezuri, cununii, mărturisirea și vizitarea bolnavilor, sfeștanii etc...) va fi asigurată în acea comunitate de preotul respectiv, care trebuie să fie părintele spiritual al tuturor, fără nici o deosebire.

Fiecare preot este obligat să facă pastorație individuală în comunitatea încredințată, spre a cunoaște cât mai bine credincioșii. Prin pastorația individuală preotul trebuie să identifice adevăratele probleme pastorale. Aceste probleme nu vor fi căutate la cei ce duc o viață în numele Evangheliei, participă la viața liturgică și se împărtășesc des, ci la cei care nu au nici educație creștină, nici practică liturgică, la acei «creștini fără Biserică», din rândul cărora mișcările evanghelice parabisericești și sectele își recrutează adepții lor.

Cluj-Napoca, 2002, pp. 45-54.

11 Pr. conf. dr. Valer Bel, *Misiunea Bisericii în lumea contemporană*, 2, *Exigențe*, Ed. Presa Universitară Clujeană,

Pentru o bună cunoaștere a credincioșilor se cere ca preotul să aibă o evidență clară a tuturor membrilor comunității încredințate spre păstorie. El trebuie să cunoască starea religioasă și spirituală a credincioșilor, aspirațiile și necazurile lor, așa încât, la nevoie, să le poată acorda ajutorul sau îndrumarea necesară. Este extrem de important ca faptul acesta să fie simțit de credincioși. Și deoarece preotul nu poate fi mereu, peste tot, el se va ajuta de apostolatul mirenilor, îndemnând pe credincioși la solidaritate creștină și ajutor frățesc, arătând că viața creștină autentică are două coordonate esențiale: rugăciunea liturgică și slujirea semenului.

Pentru o slujire creștină autentică, preotul trebuie să cunoască pe cei cărora le slujește și pentru care mijlocește la Dumnezeu. Preoția este orientată spre Dumnezeu, dar ceea ce aduce lui Dumnezeu este omul. Preoția creștină este o lucrare sinergică, divino-umană, ancorată în comuniunea cu Dumnezeu și în realitatea umană concretă, ca realitate zilnică. Pentru a putea ridica omul în comuniunea cu Dumnezeu, preotul trebuie să se apropie de omul contemporan, să-i iasă întru întâmpinare, plin de dăruire în duh misionar creștin. Acest duh trebuie apoi să-l imprime și credincioșilor, deoarece, în virtutea preoției generale, și ei participă la misiunea și slujirea Bisericii.

Preotul este dator să inițieze și să coordoneze toate acțiunile necesare care vizează progresul spiritual al credincioșilor și viabilitatea comunității parohiale. Pentru aceasta trebuie să aibă o evidență clară și cât mai complexă a tuturor membrilor parohiei. În acest scop el trebuie să aibă un registru de evidență parohială în care vor fi înregistrați, pe familii, toți membrii comunității parohiale. Va consemna în acest registru starea spirituală și socială a fiecăruia, pentru ca la nevoie să poată acorda ajutorul și îndrumarea necesară.

În vederea asigurării educației creștine și a transmiterii dreptei credințe, este necesară antrenarea credincioșilor în cadrul procesului de catehizare, pentru o instrucție și o educație creștină

susținută și coerentă. Mai ales părinții trebuie să contribuie în mod real la formarea generației tinere în duh creștin ortodox.

Viața spirituală și solidaritatea comunității parohiale trebuie să fie stimulate prin antrenarea grupelor diferite de credincioși în activitatea comunității parohiale prin diferite programe religioase cu ocazia marilor sărbători, a unor evenimente mai importante din viața parohiei, pelerinaje la mănăstiri etc.

Solidaritatea în slujirea creștină a aproapelui va fi promovată prin organizarea la nivel de parohie a asistenței sociale. În această lucrare filantropică trebuie antrenați credincioșii, factorii și societățile economice din parohie. Și aici, inițiativa preotului și a comitetelor parohiale are un rol decisiv.

În activitatea de pastorație individuală, preotul este obligat să dobândească o cunoaștere precisă a componenței confesionale a mediului în care trăiesc și muncesc membrii comunității parohiale încredințate lui spre păstorie pentru a îndemna pe credincioși la o mărturie creștină ortodoxă autentică și a promova un ecumenism adecvat principiilor ortodoxe despre ecumenism. El trebuie să poată oferi, la sfârșitul fiecărui an, date statistice precise privind apartenența confesională a ariei în care viețuiesc cei pe care îi păstorește și să le înainteze protoieriei și Centrului eparhial.

Acolo unde problema navetismului preotului mai este de actualitate, aceasta trebuie soluționată în lumina canoanelor care cer ca preotul paroh să fie mereu în mijlocul credincioșilor pentru a putea acorda asistența religioasă necesară și a iniția toate activitățile adecvate, ca parohia să fie cu adevărat o comunitate mărturisitoare vie.

Preotul este chemat să facă în Adunarea parohială anuală o dare de seamă asupra situației actuale a parohiei în care să includă evenimentele principale din viața acesteia și să prezinte statistica parohială cu situația noilor botezați, a noilor căsătoriți și amintirea celor decedați. El trebuie să descrie cu realism misionar și pastoral întreaga evoluție a vieții parohiei, vorbind deschis nu numai de

progresele și realizările ei, ci și de dificultăți; de slăbiciuni și necesități. El nu trebuie să evite a vorbi mai ales de problemele de fond ale credinței, mărturiei și misiunii creștine ortodoxe. În felul acesta va atrage în coresponsabilitate și pe membrii Adunării parohiale, stimulând apostolatul mirenilor.

Comunitatea parohială trebuie să participe la întreaga activitate de propovăduitor al Evangheliei, de liturghisitor și păstor duhovnicesc desfășurată de preot. Numai astfel ea participă la transmiterea credinței și tradiției creștine ortodoxe. În acest sens parabola talanților (Mt 25, 14-30) are o importanță eclesiologică și misionară deosebită: *„Aceasta este asemenea unui om care, plecând departe, și-a chemat slugile și le-a încredințat avuția sa: unuia i-a dat cinci talanți, altuia doi, altuia*

PARTICIPAREA LA VIAȚA LITURGICĂ

Participarea tuturor credincioșilor la viața liturgică a parohiei trebuie să rămână regula de aur a pastorației. Nici o tehnică pastorală nu poate să înlocuiască forța de atracție și de coeziune a cuvântului predicat, a Sfintei Liturghii, a Sfintelor Taine, a cultului Bisericii în general. Preotul poate menține unitatea reală a parohiei și poate evita descompunerea comunității, împingerea credincioșilor spre periferie, spre forme false de pietate, numai prin antrenarea tuturor credincioșilor în viața liturgică sacramentală autentică.

Viața creștinului constă într'un continuu efort de a deschide căile de venire a Duhului Sfânt în noi, în interiorul nostru și în mijlocul nostru, în mediul înconjurător, pentru a ne sfinți, și a ne modela după chipul lui Hristos, pentru ca astfel sfințiți, să putem intra în *„cetatea Dumnezeului celui viu, Ierusalimul ceresc”* (Evr 12, 22). Apostolul Pavel numește această atitudine închinare sau slujire duhovnicească (Rm 12, 1) în sensul de dăruire totală, de reorganizare a întregii existențe după exigențele, imperativele și disciplina Evangheliei. În sens larg, aceasta înseamnă cultul: a orienta, a dăru și încredința viața lui Dumnezeu, așa cum ne rugăm la Sfânta Liturghie: *„Pe noi înșine și unii pe alții și toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm”*¹. Ori, această închinare sau slujire duhovnicească se realizează, își are centrul, punctul de plecare și își primește puterea din cultul public al

¹ Pr. prof. dr. Ion Bria, *Credința pe care o mărturisim*, Ed. IBMBOR, București, 1987, p. 203.

Bisericii, în special din Sfânta Liturghie în care Hristos Cel înviat și înălțat ni Se dăruiește în stare de jertfă pentru a ne atrage în jertfa și învierea Lui. Aici creștinul primește puterea pentru a prelungi și transpune această slujire duhovnicească în viața de toate zilele. Căci în cult are loc așezarea liberă a credinciosului într-o comuniune de adorare cu Dumnezeu în care credinciosul Îl recunoaște pe Dumnezeu ca centru și unică sursă a vieții sale, Îl adoră și-I aduce lauda și mulțumirea cuvenite. Prin aceasta el alege fără ezitare «calea» lui Hristos, trăirea după adevăr (3 In 3-4) și se deschide lucrării Duhului Sfânt care-I dă puterea pentru acesta². Tainele, Liturghia, cultul în general sunt evenimente sinergice care fac posibilă transcenderea umanului spre plenitudinea ontologică ce se află dincolo de creat. Ele sunt participarea la viața lui Dumnezeu sau apropierea personală a vieții lui Dumnezeu.

Restabilirea caracterului public, instructiv și euharistic al cultului este o precondiție a viabilității parohiei. Nu numai spiritul de comuniune și de solidaritate parohială, ci și motivarea și determinarea misionară a credinciosului își au izvorul în cult³. Celebrarea comună a cultului, iconografia și simbolismul liturgic au o putere de comunicare și de influență mult mai mare și mai eficace decât rânduielele la „diferite trebuințe”. Icoana, simbolismul liturgic, imnele și doxologia sunt o poartă de intrare din lumea de aici spre lumea transfigurată ce va să vină. Actul liturgic are la bază actul de credință, viața cultică a Bisericii este o celebrare sacramentală a credinței. Slujbele cele mai populare nu sunt altceva decât o dogmatică doxologică. *Slujba Aghiasmei celei mari la Botezul Domnului* conține o adevărată teologie a creației și a dimensiunii cosmice a Întrupării, *Slujba Sfintei Liturghii* constituie o recapitulare și actualizare a istoriei mântuirii, *Slujba*

înmormântării este o meditație asupra finalității ființei umane și asupra vieții viitoare etc. „De altfel, toate rugăciunile, ecteniile și troparele liturgice, reprezintă scurte mărturisiri de credință. *Lex orandi-lex credendi*, ceea ce înseamnă că viața sacramentală și spiritualitatea liturgică în general determină regula de credință. În și prin Liturghie se asigură baza eclesiologică a credinței ortodoxe. Dogma a pătruns în cult și s'a transmis prin acesta, încât doxologia liturgică rămâne cea mai vie și cea mai autentică expresie a Tradiției apostolice și patristice. În mod firesc, Ortodoxia a dat o mare atenție conținutului dogmatic al cultului în general și al Liturghiei în special, această grandioasă mărturisire de credință în comuniunea Bisericii”⁴.

Cultul ortodox nu a fost instituit numai pentru „diferite trebuințe” particulare, ci mai ales pentru a transforma rugăciunile, vocile, laudele și mulțumirile celor ce formează comunitatea, într-o singură rugăciune, o unică voce, laudă și mulțumire. Spiritualitatea liturgică are rol primordial și decisiv în autenticitatea vieții creștine și în menținerea unității parohiei. Ea este plină de dinamism, căci cultul nu este static, ci o mișcare înainte către Împărăția lui Dumnezeu. În această înaintare, creștinii se dăruiesc reciproc, se încredințează unul altuia, după cuvintele Apostolului Pavel care îndeamnă: „*Purtați-vă sarcinile unii altora și așa veți împlini legea lui Hristos*” (Ga 6, 2). Cultul este mediul în care toate problemele umane sunt cugetate și aduse în comun în fața lui Dumnezeu.

Timp de secole cultul a fost factorul care a asigurat și menținut unitatea Bisericii. În ciuda tuturor transformărilor și diferențelor sociale, cultul rămâne mediul în care comunitatea se adună pentru a cânta împreună, a se ruga, a se împăca și cumineca împreună. Liturghia este un fel de «paste» săptămânal,

² *Ibidem*, p. 204.

³ Idem, *Curs de Teologie și practică misionară ortodoxă*, Geneva, 1982, p. 81.

⁴ Idem, *Biserica și Liturghia*, în: „Ortodoxia”, XXXIV, 1982, nr.4, p. 487.

căci creștinii pot spune în fiecare duminică: „*unul pe altul să ne îmbrățișăm. Să zicem «fraților» și celor ce ne urăsc pe noi; să iertăm toate pentru Înviere*”. „*Că iată a venit, prin cruce, bucurie la toată lumea*”⁵. În regimul trecut, Biserica a avut greutate în ceea ce privește păstrarea vie a moștenirii creștine în ansamblul social din cauza lipsei de educație religioasă a tineretului și a participării reduse a credincioșilor la transmiterea Tradiției, al cărei suflet este cultul.

Locașul bisericesc însuși nu este numai o simplă casă de adunare în care credincioșii sunt chemați spre a fi «evangelizați» prin citirea cuvântului lui Dumnezeu, ci este un loc al prezenței lui Hristos, un loc de înălțare și sfințire a vieții credincioșilor prin harul lui Dumnezeu prezent și lucrător în el. Ca adunare a credincioșilor și loc al adunării, unde se săvârșește cultul și se petrece întâlnirea și comuniunea noastră cu Hristos, locașul bisericesc este „spațiul sfințit de prezența lui Dumnezeu Însuși, prin coborârea Lui în el”, este „cerul pe pământ sau centrul liturgic al creației”, locul unde se săvârșește și de unde se răspândește peste întreaga creație lucrarea mântuitoare a lui Hristos ca și locul prezenței și lucrării lui Dumnezeu Cel în Treime⁶. După Sfântul Simeon al Tesalonicului, sfințirea bisericii înseamnă sălășluirea lui Dumnezeu Cel în Treime⁷ în ea și, de aceea, credinciosul are conștiința prezenței și lucrării lui Dumnezeu în ea, a faptului că numai aici, în slujbele săvârșite în ea de preot îl poate întâlni sacramental pe Hristos Cel înviat și înălțat⁸.

Adunarea liturgică în biserică este răspunsul comun pe care

5 Idem, *Curs de Teologie și practică misionară ortodoxă*, p. 85.

6 Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Spiritualitate și comuniune în Liturgia ortodoxă*, Craiova, 1986, pp. 27-32.

7 Simeon al Tesalonicului, *Tratat asupra tuturor dogmelor credinței noastre ortodoxe*, București, 1865; D. Stăniloae, *op.*

credincioșii îl dau la chemarea lui Dumnezeu de a forma poporul Său (1 Ptr 2,10), de a rămâne în comuniune cu El. Această comuniune nu este o simplă asociație voluntară sau o întrunire socială cu caracter public, fie ea și religioasă. Ea este totdeauna o slujire, atât a preoților care în virtutea Tainei hirotoniei au puterea de a actualiza istoria mântuirii (cf. 1 Co 4, 1), cât și a credincioșilor care-și prezintă viețile lor ca „*jertfe duhovnicești, plăcute lui Dumnezeu prin Iisus Hristos*” (1 Ptr 2, 5), ca dar de mulțumire pentru jertfa lui Hristos și pentru toate binefacerile lui Dumnezeu. În acest sens comunitatea umană se manifestă ca Biserică prin adunarea în jurul unui altar sfințit: „*Noi avem un altar*” (Evr 13, 10), „*iar eu, întru mulțimea milei Tale, voi intra în casa Ta ca să mă închin la altarul Tău, întru frica Ta*” (Ps 5, 7). „*Intra-vom în locașul Lui, să ne închinăm la locul unde au stătut picioarele Lui. Scoală-Te, Doamne, vino la locul Tău de odihnă*” (Ps 131, 7-8). Pentru Apostolul Pavel, Biserica este „*casa lui Dumnezeu*” (cf. 1 Tim 3, 4-5, 12, 15) în sensul de comunitate văzută a credincioșilor botezați, prezenți în locașul sfințit⁹. Așadar, între biserică în sens de locaș de închinare și cea în sens de comuniune a celor ce cred în Hristos, există o legătură indisolubilă, ambele sensuri implică prezența și lucrarea lui Hristos¹⁰.

În locașul bisericesc, Dumnezeu, Cel ce Se odihnește întru sfinții Săi, este prezent prin harul Său și în sfinții reprezentați pe icoanele de aici, prin acești sfinții sunt prezenți în mod real în locașul liturgic iar credincioșii participă astfel la comuniunea sfinților, care este o comuniune liturgică. Forma locașului de cult fiind cruciformă, în tradiția răsăriteană, și orientată fiind de la Apus la Răsărit, arată

cit., p. 34.

8 Pr. prof. dr. Ioan Ică, *Modurile prezenței personale a lui Iisus Hristos și a împărtășirii de El în Sfânta Liturghie și spiritualitatea ortodoxă*, în „Persoană și comuniune. Prinos de

că Biserica reprezintă «calea» spre cele ce sunt înainte și în viitor sau locul învierii, locul de trecere „din moarte la viață și de pe pământ la cer”. Biserica are misiunea de a atrage pe credincioși în sfera de lucrare a harului, de a-i transfigura prin acesta și a-i antrena în această trecere¹¹.

Orientarea comunității – slujitori și credincioși – către „tronul sau scaunul cel de sus”, simbolul Tatălui „*Cel ce șade*” (Ap 4,3), corespunde cu atragerea umanității de către Fiul, ca arhieru și mijlocitor spre și în sânul Sfintei Treimi. Fiul este Calea (In 14,6) de întoarcere la Tatăl. Credinciosul revine și este adus la Tatăl de către Păstorul cel Bun (In 10, 11).

În această „trecere din moarte la viață” comunitatea liturgică văzută este înconjurată și susținută de „comuniunea sfinților”. Căci liturghia este cultul întregii Biserici văzute și nevăzute. Faptul acesta este exprimat în rugăciunea preotului de la ieșirea cu Sfânta Evanghelie: „*Stăpâne Doamne, Dumnezeu nostru, Cel ce ai așezat în ceruri cetele și oștile îngerilor și ale arhanghelilor spre slujba slavei Tale, fă ca împreună cu intrarea noastră să fie și intrarea sfinților îngeri care slujesc împreună cu noi și împreună slăvesc bunătatea Ta*”. În aceasta ambianță credincioșii trebuie să se simtă ca acasă, în casa Părintelui ceresc.

Hristos Cel Înviat și Înălțat este prezent și lucrător prin energiile Duhului Sfânt în Biserică mai ales în cult. El este prezent și lucrător aici în diferite moduri: în cuvântul Sfintei Scripturi citit de preot sau citit în biserică, în cuvântul de propovăduire a preotului, în rugăciunile și cântările credincioșilor, în dialogul dintre preot și credincioși, iar în mod special, în Sfânta Liturghie, El este prezent în jertfa euharistică; la acestea se mai adaugă prezența lui Hristos în celelalte Taine, având o lucrare specifică Tainei respective, în ierurgii și alte slujbe bisericești, în rugăciunile și binecuvântările preotului. Prin toate aceste moduri

cinstire Preotului Profesor Academician Dumitru Stăniloae”, Sibiu, 1993, p. 340.

de prezență și lucrare a lui Hristos credincioșii se împărtășesc de o lucrare a Lui¹².

Prezența și lucrarea lui Hristos în membrii Bisericii, prin cult, este o prezență și lucrare personală, pnevmatică, eclesială și liturgic-sacramentală. Întrucât în Sfânta Liturghie săvârșită în Biserică are loc Taina prefacerii pâinii și a vinului în însuși Trupul și Sângele lui Hristos cel întrupat, răstignit și înviat și prin aceasta însăși prezența Sa reală, substanțială, personală și pnevmatică, în Sfânta Liturghie se petrece însăși Taina întâlnirii și unirii noastre cu Hristos și întreolaltă. Iisus Hristos Însuși, în Persoană, vine la întâlnirea cu noi, iar noi Îl întâlnim și Îl simțim ca un Tu ce ne cheamă și ne solicită la comuniune și Care ni se dăruiește prin întreaga ambianță a Bisericii, prin icoane, prin cuvântul Său și rugăciunile preotului însoțite de cele ale credincioșilor, iar în final prin împărtășirea cu însuși Trupul și Sângele Său. Credincioșii răspund chemării Sale la comuniune prin participarea lor activă la aducerea ofrandei sau jertfei euharistice prin preotul săvârșitor, ca jertfă de laudă, de mulțumire și cerere, pentru toate darurile știute și neștiute, arătate și nearătate, câte ni s’au făcut și ni se fac în continuare¹³.

Întreaga comunitate participă la săvârșirea Sfintei Liturghii, la aducerea de către toți și pentru toți membrii Bisericii. Biserica întreagă își exprimă în și prin Liturghie slujirea ei sacerdotală, slujire pe care o exercită într’un mod unic prin preoția sacramentală. Se poate spune, așadar, că într’un sens foarte profund, natura de comunitate a Bisericii se realizează și se menține prin slujirea sacerdotală, de aceea acolo unde instituția preoției dispăre, profilul ei eclesial se șterge¹⁴.

Prin rugăciunile pentru toți, prin stimularea dată tuturor de a-și uni rugăciunile lor cu ale lui, prin aducerea ofrandei sau jertfei euharistice, prin Hristos, în numele tuturor și pentru toți

9 Pr. prof. dr. Ion Bria, *Credința pe care o mărturisim*, p. 209.

credincioșii: preotul adâncește rolul său de factor unificator între credincioși. Ei se simt toți rugându-se în jurul preotului și împreună cu el, în fața aceluiasi Dumnezeu Care-i ascultă și Se bucură de unitatea lor. Aceasta pune în relief rolul unificator al Liturghiei în parohie, rol pe care aceasta nu l-ar putea împlini dacă n'ar fi o unificare a rugăciunii tuturor în jurul preotului comun care cunoaște păcatele, necazurile și aspirațiile tuturor și se roagă pentru ele, atrăgând pe fiecare să-și unească rugăciunile pentru iertarea păcatelor sale, pentru ajutorul de trebuință și pentru mântuirea tuturor. Hristos Cel Unul îi ține pe toți credincioșii uniți în Sine ca într'un trup duhovnicesc prin preoții săi, uniți în aceeași credință și slujire a Lui¹⁵.

Ca loc al întâlnirii noastre cu Hristos, întreaga Liturghie, de la început până la sfârșit, de la proscomidie până la împărtășirea credincioșilor cu Trupul și Sângele Domnului, ca și prin întreaga ambianță în care se desfășoară ea în Biserică, este o epifanie sau o arătare treptată a prezenței și lucrării Lui ca tot atâtea căi de întâlnire și comuniune cu noi, toate conducând în final pe credincioși spre împărtășirea și comuniunea deplină euharistic-sacramentală cu El. Prin această prezență și lucrare a lui Hristos se inaugurează o relație personală sau o treaptă nouă a relației personale a lui Hristos cu fiecare persoană, deși aceasta are loc în cadrul comunității, într'o legătură sau comuniune a fiecărei persoane cu celelalte. „Prin actul împărtășirii credincioșilor se încheie Euharistia ca jertfă și ca Taină, căci abia acum se înfăptuiește scopul ei de jertfă adusă Tatălui dar și pentru sfințirea credincioșilor; abia acum se rostește numele fiecărui credincios ca la toate Tainele”¹⁶.

În concluzie, prin participarea la cultul public al Bisericii

10 A se vedea mai pe larg: Pr. prof. dr. D. Stăniloae, *Biserica în sens de locaș de închinare și largă comuniune în Hristos*, în: „Ortodoxia”, XXXIV, nr. 3, pp. 336-346.

și în special la Sfânta Liturghie, credincioșii învață credința cea adevărată, o mărturisesc, o trăiesc și o păstrează. Ei exprimă aceasta la sfârșitul Liturghiei cântând sau rostind: „*Am văzut Lumina cea adevărată, am primit Duhul cel ceresc; am aflat credința cea adevărată, nedespărțitei Sfintei Treimi închinându-ne, că Aceasta ne-a mântuit pe noi.*” Ei reușesc să înțeleagă rostul grijilor și necazurilor zilnice și al vieții în general și să le dea sensul voit de Dumnezeu. Învață și primesc puterea să se opună răului, păcatului și urii. Liturghia are darul de a împăca pe oameni, de a potoli patimile dintre ei, de a întări sentimentul virtuții și al solidarității. Ei învață să împlinească voia lui Dumnezeu, se împacă cu Dumnezeu și întreolaltă și sporesc în iubire față de Dumnezeu și unii față de alții¹⁷. De aceea spre sfârșitul Liturghiei cer lui Dumnezeu: „*și ne învrednicește pe noi, Stăpâne, cu îndrăznire, fără de osândă ca pe Tine, Dumnezeul cel ceresc să cutezăm a Te chema Tată și să zicem*”, după care rostesc toți împreună rugăciunea „Tatăl nostru”. Apoi, împărtășindu-se cu însuși Trupul și Sângele Domnului se unesc în modul cel mai deplin cu Hristos și întreolaltă¹⁸.

Starea sufletească a credinciosului care se înapoiază acasă după participarea la cultul Bisericii într'o zi de sărbătoare este o stare de înălțare și mulțumire; iar cel cu păcate grele este pătruns de căință și se înapoiază mai îndreptat la casa sa; asemenea vameșului din parabolă (Lc 18, 14). Realizarea în Biserică a unei atmosfere de evlavie colectivă îl ajută pe fiecare să se ridice deasupra propriei staturi spirituale obișnuite și să participe la

11 Pr. prof. dr. Ion Bria, *op. cit.*, pp. 209-214.

12 A se vedea mai pe larg: Pr. prof. dr. D. Stăniloae, *Spiritualitate și comuniune în Liturghia ortodoxă*, pp. 81-106.

13 Pr. prof. dr. Ioan Ică, *op. cit.*, pp. 335-356.

14 Pr. prof. Ion Bria, *Biserica și Liturghia*, p. 484.

15 Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Preotul, factor de*

momente de intensă trăire spirituală.

Comunitatea liturgică este astfel un mijloc de întărire a credinței, și în dreapta credință și de progres spiritual pentru cei ce participă la ea, precum și o mărturie vizibilă pentru convertirea altora. Prin spiritul său comunitar, cultul public al Bisericii este astfel și un loc unde creștinii se pregătesc pentru misiune.

Pentru crearea atmosferei de rugăciune și evlavie și antrenarea credincioșilor în participarea mai intensă și cu real folos duhovnicesc la viața liturgică a Bisericii se impun următoarele:

1. Preotul să aibă mereu conștiința sublimității cutremurătoare a misiunii sale, aceea că el este slujitorul văzut al preoției nevăzute a lui Hristos.

El este icoana lui Hristos în mijlocul comunității liturgice și liturghisește în numele lui Hristos. Iisus Hristos Însuși împlinește prin preot lucrarea Sa sfințitoare și mântuitoare, făcând din el organ activ al Său. Aceasta înseamnă că Hristos Însuși l-a investit prin Taina hirotoniei cu harul Său pentru a liturghisi, a învăța și păstori cu seriozitate și răspundere pentru ca Hristos Însuși să lucreze prin el. Dacă preotul nu se pune cu toată ființa sa la dispoziția lui Hristos, nu numai că nu îndeplinește așa cum trebuie slujirea sa, dar și împiedică în mare parte lucrarea sfințitoare și mântuitoare a lui Hristos¹⁹.

De aceea preotul trebuie să săvârșească serviciile religioase cu regularitate, cu toată responsabilitatea și cu pregătirea sufletească necesară. Slujba să fie trăită și simțită de fiecare dată cu toată intensitatea până la transfigurare și nu îndeplinită numai ca un ritual. Să fie săvârșită cu un duh misionar în care toate gesturile și riturile să transmită cu adevărat ceea ce intenționează. Dacă nu se realizează corespondența dintre rit și realitatea spirituală pe care acesta vrea s'o transmită, se cade într'un formalism cultic, care împiedică efectul sau lucrarea duhovnicească, personală a actelor liturgice.

unitate în parohie și în Biserică, în: „Îndrumător bisericesc”, Ep.

Rugăciunea, cântarea să fie clare, adecvate conținutului, expresive, însoțite de smerenie și evlavie, pentru a transpune comunitatea în stare de rugăciune și a contribui la crearea atmosferei de evlavie colectivă. Predica să fie pregătită și rostită cu duh apostolic.

2. Promovarea participării active a tuturor credincioșilor la cult și în special la Sfânta Liturghie prin aducerea darurilor, rostirea unor rugăciuni și a Crezului și prin cântarea în comun.

Prin rostirea Crezului în comun se face mărturisirea credinței comune și însușirea personală de către fiecare credincios a acestei credințe într'un context public. Crezul evidențiază unitatea de credință a comunității care prezintă ofranda și așteaptă revelarea tainei unității treimice pentru a se împărtăși de comuniunea ei iubitoare. Pentru aceasta este necesară iubirea între toți membrii comunității ca să poată mărturisi „*ca într'un gând*” credința comună așa cum solicită îndemnul preotului: „*să ne iubim unii pe alții, ca într'un gând să mărturisim*”, iar comunitatea răspunde: „*Pe Tatăl, pe Fiul și pe Sfântul Duh, Treimea cea de o ființă și nedespărțită*”. „Sărutarea păcii”, care precede rostirea Crezului, nu este altceva decât gestul care amintește de porunca evanghelică: „*Deci, dacă-ți vei aduce darul la altar și acolo îți vei aminti că fratele tău are ceva împotriva-ți, lasă-ți darul acolo, înaintea altarului, mergi mai întâi și te împacă cu fratele tău și numai după aceea întoarce-te și adu-ți darul*” (Mt 5, 23-24)²⁰. Rostirea în comun a Crezului sau a rugăciunii scoate pe credincios dintr'o anumită pasivitate în care se găsește, chiar și atunci când urmărește cu atenție desfășurarea cultului, și-l angajează cu toată ființa în trăirea conținutului teologic și duhovnicesc, atât al

Buzăului, 1987, pp. 49-51.

16 Idem, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, Ed. IBMBOR, București, 1978, vol. 3, p. 114.

îndemnului care premerge rostirea, cât și al Crezului, respectiv al rugăciunii rostite.

În ceea ce privește cântarea în comun în Biserică, pe lângă Sfânta Scriptură și Sfânta Tradiție, temeiul cel mai puternic pentru aceasta ni-l oferă cultul însuși și îndeosebi Sfânta Liturghia, atât prin conținutul ei cât și prin indicațiile sale tipiconale. Liturghia, prin esența și menirea ei are un caracter comunitar. „Ea este o acțiune sfântă care trebuie să angajeze viața spirituală a comunității întregi. Participarea activă, conlucrarea credincioșilor este absolut necesară, Sfânta Jertfă aducându-se în numele lor și pentru ei. De aceea, atitudinea pasivă, de simpli spectatori, a credincioșilor în biserică este o abatere nu numai de la ceea ce ne arată Sfânta Scriptură și Sfânta Tradiție, dar contravine conținutului menirii Liturghiei înseși”²¹. Că la desfășurarea Sfintei Liturghii trebuie să ia parte activ prin rugăciuni și cântare toți cei prezenți, rezultă limpede în primul rând din formulele de dialog și răspunsuri între slujitori și credincioși, din forma, totdeauna plurală, a îndemnurilor la rugăciune din ectenii, precum și din unele rugăciuni rostite de preot în taină în altar sau din ectenia întreită în care preotul se roagă „pentru cei ce se ostenesec și cântă”, aici nefiind vorba numai de cântăreți, ci și de toți credincioșii din Biserică. „Cultivarea muzicii sub forma cântării în comun în biserică, trezește și întreține conștiința de comunitate, imprimă frumusețe și putere de atracție cultului, creează o atmosferă de evlavie colectivă și face inefficient prozelitismul sectar, într’un cuvânt dă viață cultului”²².

17 Pr. prof. Ene Braniște, *Parohia-cadrul normal de trăire a vieții creștine*, în: „Îndrumări misionare”, Coordonator Pr. prof. dr. Dumitru Radu, Ed. IBMBOR, București, 1986, pp. 751-758.

18 Pentru explicarea Sfintei Liturghii a se vedea: Pr. prof. dr. Petre Vintilescu, *Liturghierul explicat*, Ed. IBMBOR,

3. Promovarea înțelegerii corecte de către preoți și credincioși a misterului liturgic în toate aspectele și laturile lui, prin studii, predici și cateheze, precum și antrenarea credincioșilor în trăirea efectivă a acestuia prin revenirea la practica veche a rostirii de către preot cu voce tare a rugăciunilor euharistice de la Sfânta Liturghie, așa cum s’a sugerat de mai bine de cinci decenii în teologia liturgică românească²³ și apoi în teologia liturgică ortodoxă în general²⁴.

Studiile, predica și cateheza constituie baza teoretică indispensabilă pentru înțelegerea misterului liturgic. Dar nici un cuvânt de învățătură nu poate suplini lucrarea pe care o au rugăciunile euharistice în sufletele credincioșilor, rugăciuni prin care se recapitulează și actualizează de fapt istoria mântuirii.

Faptul că credincioșii nu aud rugăciunile euharistice rostite de preot la care trebuie să răspundă «amin», apare ca o piedică în înțelegerea și trăirea misterului liturgic. „Cum ar putea obștea credincioșilor să participe la taina mântuirii cu deplină înțelegere și cu sentimente sincere, să-și dea seama că reprezintă o preoție împăratească aducând ofrande duhovnicești, dacă nu aude decât părți ale rugăciunilor ori sfârșitul frazelor fără să le cunoască înțelesul în ansamblul lui. Cum acestea se întâmplă cel mai adesea, credincioșii prezenți nu pot urmări slujba decât cât le îngăduie dispoziția lor personală spre rugăciune și astfel rămân mai mult sau mai puțin distrași. Așa se face că participanții la slujbă au tendința să nu mai rețină decât partea exterioară, latura estetică a Liturghiei și ajung doar să admire splendoarea serviciului religios și frumusețea cântării”²⁵.

Așa cum s’a arătat mai sus, Hristos este prezent și lucrător prin toate acestea, iar credincioșii se împărtășesc de o lucrare corespunzătoare a Lui. Hristos Însuși este săvârșitorul Liturghiei,

București, 1972, Ed. a II-a 1998; Pr. prof. dr. Ene Braniște, *Liturgica specială*, Ed. IBMBOR, București, 1978, Ed. a II-a, 2002; Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Spiritualitate și comuniune*

El fiind prezent și lucrător în ea în diferite moduri și grade, toate acestea sunt complementare și absolut necesare, „căci ele se presupun unele pe altele și sunt alternative. Ele privesc fiecare un aspect sau altul al dinamicii sau procesului întâlnirii noastre personale cu Hristos și presupun credința în prezența în Duh al lui Hristos cel înviat”²⁶. Hristos Însuși Se oferă în stare de jertfă spre comuniunea cu noi, așa cum rostește preotul în rugăciunea dinaintea heruvicului: „*că Tu ești Cel ce aduci și Cel ce Te aduci, Cel ce primești și Cel ce Te împarți, Hristoase, Dumnezeuul nostru*”, dar El lucrează prin intermediul preotului sau episcopului. Întocmai precum Hristos a săvârșit Euharistia la Cina cea de Taină, a mulțumit, a binecuvântat, a frânt și a dat ucenicilor, la fel în Liturghie preotul împlinește mereu această sfântă Taina în numele lui Hristos, dar o face ca o voce a tuturor credincioșilor și împreună cu ei. „Credincioșii din Biserică nu sunt spectatori pasivi, ci co-slujitori ai preotului sau episcopului care oficiază și ei trebuie să fie în stare să urmărească desfășurarea Liturghiei și să participe la rugăciunile ei. Doar în acest fel Liturghia poate fi o liturghie adevărată”, un cult comunitar, un cult al întregii comunități liturgice întrunite pentru săvârșirea Euharistiei și comunitatea atrasă în participarea cu adevărat activă la ea²⁷.

Pe lângă aceasta, faptul că credincioșii aud rugăciunile euharistice și înțeleg Taina care se săvârșește prin preot sau episcop, la care ei participă, îi sensibilizează și deșteaptă în ei dorința de a se împărtăși cu responsabilitate și cu vrednicie cu Sfintele Taine și contribuie la pregătirea mai intensă a celor ce și-au mărturisit păcatele în Taina spovedaniei și au primit dezlegarea, dorind acum să primească Sfânta Împărtășanie.

4. Trebuie să se aibă mereu în vedere că împărtășirea credincioșilor la Sfânta Liturghie ține de însăși ființa Tainei

în Liturghia ortodoxă, Ed. Ep. Olteniei, Craiova, 1986.

19 Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică*

euharistice.

Deoarece prin actul împărtășirii credincioșilor se încheie Euharistia ca taină și jertfă, căci abia acum se înfăptuiește sensul ei de jertfă adusă lui Dumnezeu și pentru sfințirea credincioșilor, împărtășirea euharistică sacramentală este scopul final al Liturghiei credincioșilor. Acest scop este anunțat chiar în rugăciunea a doua pentru cei credincioși pe care preotul o rostește în taină: „*dă lor să-Ți slujească totdeauna cu frică și cu dragoste și întru nevinovăție și fără osândă să se împărtășească cu Sfintele Tale Taine și să se învrednicească de cereasca Ta împărăție*”. În același scop se roagă preotul imediat după prefacerea sfintelor daruri „*ca să fie celor ce se vor împărtăși, spre trezirea sufletului, spre iertarea păcatelor, spre împărtășirea cu Sfântul Tău Duh, spre plinirea împărăției cerurilor, spre îndrăznirea cea către Tine, iar nu spre judecată sau spre osândă*”, după sfârșitul anaforalei: „*Învrednicește-ne să ne împărtășim cu cuget curat, cu cereștile și înfricoșătoarele Tale Taine ale acestei sfinte și duhovnicești mese, spre lăsarea păcatelor, spre iertarea greșelilor, spre împărtășirea cu Sfântul Duh, spre moștenirea împărăției cerurilor, spre îndrăznirea cea către Tine iar nu spre judecată, sau spre osândă*”; înainte de frângerea Sfântului Agneț: „*Și ne învrednicește, prin mâna Ta cea puternică, a ni se da nouă preacuratul Tău Trup și scumpul Tău sânge și prin noi la tot poporul*”, iar în final adresează tuturor celor prezenți la Sfânta Liturghie chemarea: „*Cu frică de Dumnezeu, cu credință și cu dragoste să vă apropiați*”.

De aceea, preoții au datoria să apropie pe credincioși de potir, explicându-le mereu importanța deosebită pe care o are în viața creștină împărtășirea cu «vrednicie», cu pregătirea necesară și cu conștiința curată cu Sfintele Taine.

Există o atitudine spirituală unică în care credinciosul se poate apropia de potir, după ce în prealabil, împăcându-se cu semenii (Mt 5, 23-24), și-a mărturisit păcatele și a primit dezlegarea prin preotul

duhovnic. Apostolul Pavel avertizează pe corinteni, și prin aceasta pe creștinii dintotdeauna: „*oricine va mânca pâinea sau va bea paharul Domnului cu nevrednicie vinovat va fi față de Trupul și de Sângele Domnului. Să se cerceteze dar omul pe sine și așa să mănânce din Pâine și să bea din Pahar. Căci cel ce mănâncă și bea cu nevrednicie, osândă își mănâncă și bea, nesocotind Trupul Domnului* (1 Co 11, 27-29). Cu alte cuvinte, împărtășirea cu Sfintele Taine are eficiența duhovnicească scontată numai dacă se face cu deplină responsabilitate și cu «vrednicie», cu pregătirea sufletească necesară.

În același timp, trebuie să se mențină mereu conștiința trează că Hristos Se oferă tuturor spre împărtășire, iar atitudinea de a sta departe nu numai că nu este în concordanță cu săvârșirea Tainei euharistice, dar ea constituie și un răspuns negativ, sau neputința celui nepregătit de a răspunde lui Hristos Cel ce Se oferă și ne cheamă: „*Iată, Eu stau la ușă și bat; de-Mi va auzi cineva glasul și va deschide ușa, voi intra la el și voi cina cu el și el cu Mine*” (Ap 3, 20). Cel nepregătit să aibă în felul acesta conștiința că trebuie să-și sporească lupta duhovnicească pentru a se putea împărtăși cu Sfintele Taine și să intre în comuniunea deplină cu Hristos Cel prezent în Sfânta Liturghie.

«Răsplată» a luptei duhovnicești, încununare a eforturilor ascetice prealabile și a pregătirii necesare, împărtășirea euharistic-sacramentală constituie și un ajutor și o întărire pe care o dă Hristos Însuși celor ce se împărtășesc cu «vrednicie» spre sporirea în virtuți și în comuniunea cu El în continuare. Faptul acesta este subliniat cu insistență și în rugăciunile din *Rânduiala Sfintei Împărtășiri* astfel: „*Învață-mă să săvârșesc sfîntenia în frica Ta, ca, în curată mărturisire a cugetului meu primind pîrticica Sfintelor Tale Taine, să mă unesc cu Sfântul Tău Trup și Sânge, și să Te am pe Tine locuind și petrecând în mine împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh, spre paza de toată lucrarea diavolească, spre îndepărtarea și mutarea răului și*

vicleanului meu obicei, spre omorârea patimilor, spre plinirea poruncilor Tale, spre adăugirea dumnezeiescului Tău har...ca nu cumva rămânând departe prea multă vreme de împărtășirea Ta, să fiu prins de lupul cel înțelegător ... și-mi fii mie ajutător și folositor, îndreptând în pace viața mea și învrednicindu-mă a sta de-a dreapta Ta, cu sfinții Tăi”, sau: „*și să-mi fie mie Sfintele Tale Taine spre tămăduire și curățire, spre luminare și pază, spre mântuirea și sfințirea sufletului și a trupului; spre izgonirea a toată nălucirea, a faptei celei rele și a lucrării diavolești care se lucrează cu gândul în mădularele mele; spre îndrăznirea și dragostea cea către Tine, spre îndreptarea și întărirea vieții, spre înmulțirea faptei celei bune și desăvârșirii, spre plinirea poruncilor și spre împărtășirea cu Sfântul Duh, ca merinde pentru viața de veci*”. Care credincios apropiindu-se „*cu frică de Dumnezeu, cu credință și cu dragoste*” de sfântul potir, deci cu toată pregătirea necesară și împărtășindu-se astfel cu «vrednicie» cu Sfintele Taine, nu se simte împăcat și întărit în hotărârea de a se opune păcatului și de a nu mai cădea în păcatele săvârșite, cel puțin în ceea ce privește păcatele mari?

„Liturghia oferă totul pentru sfințirea vieții spirituale; de aceea credinciosul nu trebuie lăsat să caute un «substitut» pentru trupul lui Hristos. În plus, nu trebuie să se uite faptul că pentru mulți credincioși actul împărtășirii constituie unicul criteriu și suprema confirmare a apartenenței lor la comunitatea ortodoxă. Fără Împărtășanie credincioșii n’au cum să-și exprime identitatea lor ortodoxă și cum să-și dovedească apartenența lor la o parohie ortodoxă”²⁸.

Fără o participare activă la viața liturgică a Bisericii care culminează în împărtășirea cu vrednicie și cu conștiința curată cu Sfintele Taine, credinciosul poate fi ușor „prins de lupul cel înțelegător” și atras în diferite grupări sectare prin prozelitismul insistent al acestora.

Ortodoxă, vol. 3, p. 149.

5. Biserica a învățat totdeauna necesitatea pocăinței și a primirii Tainei mărturisirii pentru toți cei ce au păcătuit după Taina botezului.

Taina pocăinței sau a spovedaniei a fost instituită de Hristos Însuși, prin faptul că El Însuși a săvârșit-o acordând Cel dintâi iertarea păcatelor unor persoane și prin faptul că a dat Apostolilor și urmașilor lor, episcopilor și preoților, puterea de a ierta și dezlega păcatele oamenilor în numele Său. Mântuitorul Iisus Hristos a săvârșit această Taină, iertând păcatele celor care, mărturisind credința în El, cereau ajutorul Lui și își mărturiseau implicit păcatele lor, acceptând îndemnul Lui de a nu mai păcătui; a săvârșit-o deci printr-o relație personală directă cu cel bolnav și păcătos (cf. Mt 9, 21, 28-29; 20, 34; Mc 7, 32-35; 8, 23-25; Lc 5, 13; 8, 44-47; In 9, 6-7). A promis această putere Apostolilor Săi și urmașilor acestora – adresându-li-se mai întâi prin Petru, folosind numele acestuia (Petru-piatră) spre a arăta soliditatea temelilor apostolice (Mt 16, 16-19), și apoi tuturor, în grup, spunând: „*Adevăr vă grăiesc: oricâte veți lega pe pământ vor fi legate și în cer, și oricâte veți dezlega pe pământ vor fi dezlegate și în cer*” (Mt 18, 18). Puterea aceasta de a ierta păcatele le-o dă apoi Hristos Cel înviat comunicându-le pe Duhul Său cel Sfânt: „*Așa cum Tatăl M’a trimis pe Mine, tot astfel vă trimit și Eu pe voi. Și zicând acestea a suflat asupra lor și le-a zis: Luați Duh Sfânt!, căroră le veți ierta păcatele li se vor ierta; căroră le veți tine ținute vor fi*” (In 20, 21-23). „Acesta este momentul și acestea sunt cuvintele prin care Hristos a instituit deodată și Taina preoției și Taina spovedaniei, arătând-o pe aceasta din urmă ca aparținând, privind săvârșirea, celor care au fost investiți cu puterea Duhului Sfânt de către Hristos Însuși”²⁰.

20 Pr. prof. dr. Ion Bria, *Curs de Teologie și practică misionară ortodoxă*, p. 87.

21 Pr. prof. Ene Braniște, *Prezența activă a credincioșilor*

Dar după făgăduința Mântuitorului Hristos (Mt 28, 20; In 14, 16), El Însuși este Acela care iartă prin episcop sau preot, păcatele celui care vine și se mărturisește la duhovnic. Căci așa cum arată și Sfântul Ioan Gură de Aur: „Dumnezeu întărește sus în ceruri cele făcute de preoți jos pe pământ; stăpânul întărește hotărârea dată de robi.”²¹

Pocăința singură nu este suficientă, ea trebuie să fie urmată de mărturisirea personală și de dezlegarea păcatelor de către preotul duhovnic. Așa cum nu există împărtășire anonimă, numele celui ce se cuminecă fiind rostit de preot, tot așa nu există dezlegare generală, anonimă. Fiecare creștin se prezintă personal înaintea lui Dumnezeu cu păcatele sale pentru a primi iertarea de la Dumnezeu prin preotul duhovnic. Primind puterea de a lega și dezlega păcatele oamenilor, Sfinții Apostoli înșiși și cei instituți de ei, prin Taina hirotoniei, episcopii și preoții Bisericii, au săvârșit Taina spovedaniei tuturor celor care veneau la ei pentru a primi iertarea păcatelor din partea lui Dumnezeu și a primi Sfânta Împărtășanie. Sfântul Apostol Pavel acordă iertare în Efes celor care, rătăcindu-se în credință și-au mărturisit păcatele săvârșite (FA 19, 18), cere corintenilor să dea afară din Biserică pe incestuos (1 Co 5, 5), iar după ce acesta s’a îndreptat, îl iartă, cerând acelorași corinteni să-l reprimească în comunitatea creștină, întărind în el dragostea (2 Co 2, 6-8). Cazul soților Anania și Safira din comunitatea creștină primară, dovedește, prin abaterea acestora, regula mărturisirii păcatelor

la slujbele Bisericii și dreapta viețuire creștină după poruncile Bisericii, în „Îndrumări misionare”, p. 650.

22 *Ibidem*, p. 651.

23 Idem, *Participarea la Liturghie și metodele pentru realizarea ei*, în „Studii Teologice”, I, 1949, , nr. 7-8, pp. 576-581, *Participarea la Liturghie*, Ed. România creștină, 1999.

în fața Apostolilor (FA 5, 1-4). Despre practicarea acestei Taine încă de la începutul Bisericii, cu toate cele trei componente ale ei (căința pentru păcate, mărturisirea lor în fața preotului și iertarea acordată lui Hristos prin preot), Sfânta Tradiție ne oferă numeroase mărturii începând cu părinții apostolici. *Epistola lui Barnaba* cere bunului creștin: „Să-ți mărturisești păcatele”³¹, iar Sfântul Clement Romanul arată că „este mai bine omului să-și mărturisească păcatele decât să-și învârtoseze inima”³², făcând în același timp mențiune și despre rolul preotului în primirea mărturisirii păcatelor și în impunerea unei penitențe. Din faptul că cei doi părinți se adresează la persoana a doua singular rezultă că ei se referă la mărturisirea individuală a păcătoșilor și nu la una colectivă³³.

Prin Taina mărturisirii, Dumnezeu iartă păcatele celui ce le mărturisește cu căință și hotărâre de îndreptare, deschizându-se astfel lucrării harului și făcându-se și el părtaș la aceasta, se reface comuniunea acestuia cu Dumnezeu, cu Biserica și cu semenii și se pregătește pentru comuniunea deplină prin împărtășirea cu Trupul și Sângele Domnului. Părintele Galeriu observă pe bună dreptate că „credinciosul devine și el, prin mărturisirea în fața preotului care i-o primește, un martor al lui Hristos, o mărturie a revelației Lui”. Căci Taina mărturisirii este o confruntare profundă cu păcatul care, propriu-zis este unicul obstacol în calea zidirii noastre după chipul lui Hristos.

Păcatul – a-martia (cf. 1 In 3,4) – este separarea de mărturie, de a fi martor al lui Hristos, iar mărturisirea acestuia în fața lui Hristos devine și o mărturisire a lui Hristos în lume³⁴.

Dar Taina mărturisirii are un rol decisiv nu numai în împăcarea penitentului cu Dumnezeu și cu semenii și în pregătirea

acestuia pentru împărtășire, ci ea constituie și cel mai bun prilej de pastorație individuală. Căci, în sensul cel mai profund, conducerea spirituală individuală are loc în atmosfera de har și în condițiile psihologice specifice din Taina mărturisirii. În nici o altă împrejurare nu sunt mai accesibile preotului resorturile adânci ale vieții sufletești a credinciosului³⁵. Intimitatea realizată între preot și penitent în Taina mărturisirii nu este numai de ordin sufletească, căci în ea intră o atmosferă de „neobișnuită seriozitate, de voință a penitentului de revenire la puritate și a preotului de ajutorare reală a lui. Seriozitatea aceasta are la bază conștiința că în această relație este prezent în mod nevăzut, dar transparent și simțit în mod tainic, Însuși Hristos, Care le cere și-i ajută în această intenție a lor, Hristos în fața Căruia amândoi se simt răspunzători, sau uniți prin răspundere. Penitentul are încredere în preot tocmai pentru că se simte în el răspunderea față de Hristos pentru sufletul său, îl simte că-l ascultă în numele lui Hristos și cu o putere reală de ajutorare ce-i vine din Hristos. Iar aceasta îl face să-și deschidă sufletul și să-și destăinuie păcatele și slăbiciunile cu toată sinceritatea, seriozitatea și căința”³⁶. Penitentul manifestă o încredere în preot ca în nici un alt om și așteaptă de la el sfat, ajutor și dezlegare. De aceea preotul trebuie să urmărească cu atenție mărturisirea, să pătrundă real în sufletul celui ce și-l deschide ca să poată da un sfat și un ajutor potrivit cu slăbiciunile destănuite.

În scaunul mărturisirii, preotul se șterge cu totul în fața lui Hristos, punând în fața conștiinței penitentului pe Hristos, ca for suprem în fața căruia nu se simte umilit nici un om, for care este în același timp persoana cea mai înțelegătoare și iertătoare, El, Care S’a rugat și pentru iertarea celor ce L-au răstignit pe cruce³⁷. De aceea, preotul nu este un judecător care condamnă și

24 Alexandru Schmemmann, *Euharistia-Taina Împărăției* (1984), trad. de Pr. Boris Răduleanu, Ed. Anastasia, București, 1992; Pr. prof. dr. Ioan Ică, „Modurile prezenței personale ale

lui Iisus Hristos și ale comuniunii cu El în Sfânta Liturghie și

pedepsește, ci unul care stimulează căința pentru păcate, hotărârea de îndreptare și antrenează pe credincioși în dragostea vie față de Dumnezeu și de semenii. Taina mărturisirii, ca și epitimii, are un caracter eminamente terapeutic. „Atragem atenția aici – spune părintele C. Galeriu – că trebuie mutat accentul de la un fel de obsesie a păcatului la contemplarea binelui, a frumuseții vieții celei adevărate”. „De aceea între epitimii este neapărat necesar un program pozitiv de viață duhovnicească. Și un asemenea program e deja cuprins în Noul Testament, în viața primilor creștini. Aceștia, cum citim, «stăruiau în învățătura Apostolilor, și în comuniune, în frângerea pâinii și în rugăciuni» (FA 2, 42). Se cuprinde în acest enunț succint, programul necesar vieții creștine, întrucât este vorba de elementele esențiale: rugăciune, citirea Sfintei Scripturi și a altor cărți de zidire, participarea la Sfânta Liturghie și comuniunea iubirii frățești”. „Trebuie observat că astăzi, oprirea de la Sfânta Împărtășanie pe un timp prea îndelungat, nu mai este o metodă pastorală foarte eficientă,

TRANSMITEREA ȘI APĂRAREA DREPTEI CREDINȚE

Transmiterea dreptei credințe nu se face de la sine, în virtutea tradiției orale și a cultului, fără o predare explicită și sistematică a acestora în cadrul unui program de predici și cateheze.

Prin întreg cultul ei, mai ales prin citirea Vechiului și Noului Testament, de la Vecernie, Utrenie și Liturghie, Biserica face o restituire în fiecare timp și loc a istoriei mântuirii, care s'a împlinit odată pentru totdeauna în Iisus Hristos. La fiecare Liturghie se amintește faptul istoric decisiv: lumea a fost mântuită în trupul lui Hristos prin jertfa și învierea Lui, „*căci El este pacea noastră, El, Care în trupul Său a făcut din cele două lumi una...că prin El și unii și alții într'un singur Duh avem calea deschisă spre Tatăl*” (Ef 2, 14-18). Comunitatea liturgică are privirea îndreptată spre „*Mielul lui Dumnezeu care ridică păcatul lumii*” (In 1, 29; Ap 5, 12-13). Ea poartă în memoria sa istoria mântuirii neamului omenesc: „Aducându-ne aminte, așadar, de această poruncă mântuitoare și de toate cele ce s'au făcut pentru noi: de cruce, de groapă, de învierea cea de-a treia zi, de suirea la ceruri, de șederea cea de-a dreapta, și de cea de-a doua și slăvita iarăși venire”¹. Toate rugăciunile și imnele liturgice sunt scurte mărturisiri de credință. De aceea, comunitatea liturgică este purtătoarea Evangheliei, având un rol crucial în transmiterea și apărarea credinței.

1 Din rugăciunea euharistică, *Liturghier*, Ed. 1987, p. 50.

Creștinul își mărturisește credința, o trăiește, o păstrează curată și contribuie la transmiterea ei numai ca membru al comunității liturgice. Cultul și tradiția Bisericii constituie de aceea mediul prin excelență în care se transmite credința adevărată. Cultul în general, și în special Sfânta Liturghie constituie energia care mișcă Biserica în devenirea ei misionară.

Mântuirea universală și cea personală sunt însă inseparabile. Dacă Tradiția, cultul, constituie mediul de restituire a istoriei mântuirii în fiecare timp și loc și de permanentă actualizare și înnoire a comuniunii vii cu Hristos, în Duhul Sfânt, predarea explicită a credinței constituie mijlocul prin care istoria mântuirii universale este pusă în relație directă cu istoria mântuirii personale. Predarea explicită a învățaturii creștine constituie primul act al ciclului credinței prin care istoria mântuirii trece în istoria oamenilor și o transformă, generând convertirea personală și încorporarea în trupul lui Hristos ca mădulare ale Lui din cauza înfierii ce s'a produs în Taina botezului când fiecare creștin a spus: „Mărturisesc un botez spre iertarea păcatelor!”²

Ciclul credinței comportă trei etape principale (după cele trei virtuți teologice: credința, nădejdea și dragostea).

a. Inițierea în tainele credinței și mărturisirea personală a credinței, sau fidelitatea față de Iisus Hristos și Evanghelia Sa (ce credem? care este conținutul credinței?).

b. Celebrarea credinței prin cult și Taine, sau fidelitatea față de sine și de Biserica lui Hristos, lărgirea orizontului speranței (cum mărturisim, trăim și transmitem credința?).

c. Practicarea credinței în morală personală și socială, sau fidelitatea față de aproapele și de lume în desăvârșirea comuniunii dragostei (care este efectul transformator al credinței, care sunt roadele ei etice și spirituale?).³

Misiunea cea mai dificilă dar și cea mai urgentă a preotului
2 Pr. prof. dr. Ion Bria, *Comentariu la Catehismul Ortodox*, Ed. „Oastea Domnului”, Sibiu, 2000, p. 22.

3 Pr. prof. dr. Ion Bria, *Ortodoxia în Europa*, p. 104; *Tratat*

este aceea de a iniția în credință, de a face ucenici ai lui Hristos, de a adăuga zilnic Bisericii pe cei ce se convertesc și se botează (FA 2, 47) și de a-i însoți pe cei botezați; de a le aminti de Botez, făcându-i să crească în acest har. Faptul acesta este valabil mai ales în ceea ce-i privește pe copiii botezați. Dar și tinerilor și celor maturi trebuie să li se amintească mereu de harul botezului și să fie educați în credință, atât cei care participă la viața Bisericii cât și cei ce s'au înstrăinat de ea. Activitatea catehetică a Bisericii este strâns legată de Taina botezului, în vederea pregătirii pentru primirea acestuia, ca în timpul Sfinților Părinți, sau pentru educarea copiilor botezați, ca să înțeleagă și să actualizeze în viața lor harul botezului.

Harul botezului este unic și nu se poate repeta, însă acesta trebuie conștientizat mereu pentru a fi actualizat în viața creștinului. În principiu îl reînnoim mereu de fiecare dată când rostim Simbolul credinței în cult⁴.

Credința nu se predă și nu se învață pentru a satisface o curiozitate religioasă sau culturală, ci spre a deschide poarta spre cunoașterea lui Dumnezeu și spre experiența contemporană a lui Hristos, fără de care ființa umană este pierdută. Existența unei comunități creștine (parohii) este dependentă în primul rând de credința personală a membrilor ei, de experiența nemijlocită a harului lui Dumnezeu, ca membri liberi și conștienți ai trupului lui Hristos. Declinul Bisericii ca instituție începe cu diminuarea sau dispariția credinței personale a acestora, proces care nu

de Teologie Dogmatică și Ecumenică, Ed. România creștină, București, 1999, p. 14.

⁴ *Die Taufe als Aufnahme in den Neuen Bund und als Berufung zum geistlichen Kampf in der Nachfolge Jesus Christi (synergiea)*. Sechster bilateraler theologischer Dialog zwischen der Rumänischen Orthodoxen Kirche und der Evangelischen Kirche in Deutschland vom 11. bis 20. Juni 1991 in Curtea de Argeș. Kommunique, in Studienheft, 23 hrsg. von Klaus Schwarz

poate fi oprit nici de religiozitatea populară, nici de ritualismul cultic, nici prin protejarea instituțiilor parohiale. Iar credința personală are ca primă etapă inițierea în credință, inițiere prin care istoria mântuirii universale este pusă în relație directă cu istoria mântuirii personale și omul se angajează pe calea lui Hristos spre Împărăția lui Dumnezeu. Cultul, oricât ar fi de bun preotul ca liturghisitor, rămâne incomplet fără iluminarea cuvântului lui Dumnezeu prin predicarea explicită a Evangheliei, deschizând astfel poarta Împărăției lui Dumnezeu.

Creștinismul se întemeiază pe revelarea treptată a lui Dumnezeu ca acțiune de coborâre a Lui la om și înălțării omului la El până la realizarea unirii maxime în Hristos, ca bază pentru extinderea acestei comuniuni între Dumnezeu și toți oamenii care cred în El.⁵

Creștinismul constă, în esență, în unirea lui Dumnezeu cu omul, realizată odată pentru totdeauna în Iisus Hristos, după ipostas, unire care constituie baza și modelul unirii prin har a tuturor oamenilor care cred în El și împlinesc voia Lui. De aceea Iisus Hristos Se prezintă pe Sine ca fiind „Calea, Adevărul și Viața”: „Eu sunt Calea, Adevărul și Viața. Nimeni nu vine la Tatăl decât prin Mine” (In 14, 6). „Căci, unul este Dumnezeu, unul este Mijlocitorul între Dumnezeu și oameni: omul Hristos Iisus, Cel Ce S’a dat pe Sine preț de răscumpărare pentru toți – mărturia la vremea ei ” (1 Tim 2, 5-6).

În Iisus Hristos Cel înviat și înălțat avem în mod real omul desăvârșit, omul îndumnezeit, ajuns la capătul eshatologic al drumului său. Căci „Hristos a înviat din morți, fiind începutură (a Învierii) celor adormiți” (1 Co 15, 20). În El avem realizată Împărăția viitoare a lui Dumnezeu, de aceea Revelația în Iisus Hristos are un caracter definitiv, profetic și eshatologic, de anticipare a țintei finale a întregii creații⁶. Biserica nu așteaptă

o nouă Revelație publică înainte de parusie. Revelația va avea o formă finală la a doua venire în slavă a lui Hristos (1 Ptr 1, 7), când va fi „un cer nou și un pământ nou” (Ap 21, 1), iar „cei drepți vor străluci ca soarele în împărăția Tatălui lor” (Mt 13, 43), în sensul că de aceea, ce s’a realizat în Hristos Cel înviat și înălțat se va împărtăși dreptății și întregii creații „pentru ca Dumnezeu să fie totul întru toate” (1 Co 15, 28).

Până atunci, Duhul Sfânt face prezent pe Hristos Cel înviat și înălțat prin propovăduirea Bisericii și prin harul Sfințelor Taine, conducând pe credincioși la înțelegerea și trăirea adevărului Revelației dat în Iisus Hristos: „Iar când va veni Mângâietorul, pe care Eu vi-L voi trimite de la Tatăl, Duhul Adevărului, Cel Ce din Tatăl purcede, Acela va mărturisi despre Mine” (In 15, 26). „Acela vă va învăța toate și vă va aduce aminte de toate cele ce v-am spus Eu” (In 14, 20). „El vă va călăuzi întru tot adevărul: că nu de la Sine va grăi, ci cele ce va auzi va grăi și pe cele viitoare vi le va vesti. Acela Mă va slăvi, pentru că dintru al Meu va lua și vă va vesti” (In 16, 13-14).

Există o istorie a mântuirii al cărei centru este Iisus Hristos, Cuvântul lui Dumnezeu, Care S’a întrupat la „plinirea vremii”, când „Dumnezeu L-a trimis pe Fiul Său, născut din femeie, născut sub lege, ca pe cei de sub lege să-i răscumpere, ca să dobândim înfierea” (Ga 4, 4). Întruparea Domnului este un eveniment unic în timpul și spațiul istoriei umane, numit „Vestea cea bună de o mare bucurie la tot poporul ” (Lc 2, 10). Biblia creștină, mărturia scrisă a Revelației lui Dumnezeu, confirmă „că’n cetatea lui David vi S’a născut azi Mântuitorul, care este Hristos Domnul” (Lc 2, 11). Întruparea se adresează tuturor oamenilor și întregii creații. Realitatea istorică a întrupării constituie o noutate radicală și universală, de vreme ce Cuvântul întrupat „era Lumina cea adevărată Care luminează pe tot omul care vine în lume” (In 1, 9). Iisus Hristos, Mesia, Care Se naște după trup în Betleem,

im Auftrag des Kischenamtes der Evangelischen Kirche in Deutschland, Hermannsburg, 1995, p. 194.

este aceeași persoană cu Cuvântul lui Dumnezeu, care există din veșnicie împreună cu Tatăl și prin Care „*toate s'au făcut*” (In 1, 3).⁷

Există deci o continuitate neîntreruptă în istoria mântuirii, pregătită „înainte de întemeierea lumii” (Ef 1, 4), dar care s'a concretizat istoric, potrivit Scripturilor, când „pentru noi oamenii și pentru a noastră mântuire S'a pogorât din ceruri și S'a întrupat de la Duhul Sfânt și din Maria Fecioara și S'a făcut om. Și S'a răstignit pentru noi în zilele lui Ponțiu Pilat și a pătimit și S'a îngropat. Și a înviat a treia zi. Și S'a înălțat la ceruri și șade de-a dreapta Tatălui. Și iarăși va să vină cu slavă, să judece viii și morții, a Cărui Împărăție nu va avea sfârșit”.

Odată ce Cuvântul lui Dumnezeu, Unul din Treime, a intrat în istoria umană, ca Unul dintre oameni, venind în maximă apropiere de noi, El nu o mai părăsește. Aceasta înseamnă că existența și destinul oamenilor sunt antrenate și asigurate de Domnul istoriei. Fiul lui Dumnezeu a intrat în forma și condiția umană, ca să schimbe istoria oamenilor atrăgându-i la propria Sa condiție, la divino-umanitatea Sa. „*Foc am venit să arunc*

Ortodoxă, Ed. IBMBOR, București, 1978, vol. 1, p. 47.

6 Ibidem.

7 Hristologia s'a cristalizat deja între anii 50-70 d. Hr. în scrierile Noului Testament. Sfântul Atanasie cel Mare, părintele Ortodoxiei din secolul IV, a avut contribuția esențială la biruirea teologică a arianismului. Întemeindu-se pe mărturia Noului Testament, el a arătat că numirea lui Dumnezeu ca Tată, Fiu și Duh Sfânt (Mt 2, 19) nu trebuie redusă numai la semnificația acesteia în istoria Revelației și a mântuirii, căci prin această numire se mărturisește că Dumnezeu este în Sine Însuși Dumnezeu în comuniune, în Treime, și nu numai în lucrarea Sa

pe pământ, și cât aș vrea să fie acum aprins” (Lc 12, 49). Aceasta înseamnă că prin întruparea și lucrarea Sa mântuitoare, Dumnezeu transcede condiția etnică, culturală, realitatea istorică și pământească a oamenilor, în creștere continuă, în Biserică, spre Împărăția lui Dumnezeu.

Biserica, în mișcarea ei spre realitatea ultimă, nu se oprește la reconstituirea trecutului, la ocrotirea moștenirii ei, pentru a face cunoscute din nou valorile tradiționale, ci este antrenată spre exterior și spre viitor, cu ochii ațintiți la Domnul (Kyrios), Care recapitulează totul în Dumnezeu, ridicând creația din stricăciune și din moarte, spre participarea la viața lui Dumnezeu, într'o relație de iubire netrecătoare cu El. „*Căci El trebuie să împărasească până ce-Și va pune pe toți vrăjmașii sub picioarele Sale. Cel din urmă vrăjmaș care va fi nimicit este moartea. Iar când toate-I vor fi supuse Lui, atunci Fiul I se va supune Celui Care I le-a supus Lui toate pentru ca Dumnezeu să fie totul întru toate*” (1Co 15, 25-26, 28).

În această perioadă în care societatea are nevoie nu numai de evanghelizare și catehizare creștină, de educație religioasă în sensul moral și cultural, ci și de un proiect de viitor pentru comunitatea umană, preoții, teologii, cateheții trebuie să dea o mare atenție cunoașterii, înțelegerii și comunicării lui Iisus Hristos, așa cum El Însuși S'a făcut cunoscut în mod tangibil apostolilor și evangheliștilor. Biserica trebuie să fie antrenată, nu numai în pedagogia păstrării moștenirii, ci și în pedagogia transmiterii acestei moșteniri, ca aceasta să devină mod de viață pentru viitor, o creștere tainică continuă în adevărul credinței, bucuria speranței și faptele iubirii.⁸

Dumnezeu „*voiește ca toți oamenii să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină*” (1 Tim 2, 4). Sfântul Apostol și Evanghelist Ioan insistă asupra acestui aspect în predica lui Iisus:

în lume și în oameni. Printr'o exegeză amănunțită și consecventă

„Aceasta este viața veșnică: Să Te cunoască pe Tine, singurul Dumnezeu adevărat, și pe Iisus Hristos pe Care L-ai trimis” (In 17, 3). Cuvântul întrupat a făcut cunoscut pe Dumnezeu: „Arătat-am numele Tău oamenilor pe care Mi i-ai dat Mie din lume”. „Pentru că cuvintele pe care Mi le-ai dat le-am dat lor; iar ei le-au primit și au cunoscut cu adevărat că de la Tine am ieșit, și au crezut că Tu M-ai trimis” (In 17, 6, 8).

Mărturisirea personală a credinței nu se poate face însă fără o inițiere în credință, fără însușirea în spirit a ceea ce a făcut Dumnezeu pentru noi, a ceea ce Iisus Hristos a învățat și a transmis Apostolilor Săi. Revelația divină care a culminat în Iisus Hristos s’a făcut treptat prin acte, cuvinte și imagini. Actele pe care toată Revelația Vechiului Testament le profetește și le pregătește sunt întruparea Fiului lui Dumnezeu, răstignirea, învierea și înălțarea Lui ca om, trimiterea Duhului Sfânt o dată cu întemeierea Bisericii și lucrarea continuă a Lui în și prin Biserică. Toate aceste acte, afară de lucrarea continuă a Duhului Sfânt în și prin Biserică, sunt acte ale Revelației divine, însoțite de cuvântul care atrage atenția asupra lor și lămuresc sensul lor. Cuvântul premerge și succede acțiunea mântuitoare a lui Dumnezeu. Ele îndeamnă pe oameni să se deschidă energiei necreate a lui Dumnezeu, promise și comunicate de El și să răspundă cu mulțumire, recunoștință și încredere lucrării Lui mântuitoare.⁹

Revelația s’a realizat, așadar, prin acte și cuvinte; ea este o acțiune luminătoare și transformatoare a omului care crede. Cuvintele date prin Revelație exprimă această acțiune de coborâre a lui Dumnezeu la om și de înălțare a omului care crede și se împărtășește de lucrarea Lui mântuitoare, în comuniune cu Dumnezeu, fiind totodată și îndemnuri pentru noi de a colabora

a textelor biblice controversate, Sfântul Atanasie arată, în toate lucrările sale, legătura organică dintre învățătura despre Sfânta

pentru realizarea acestei comuniuni. Căci comuniunea lui Dumnezeu cu omul care crede nu se face fără colaborarea liberă a acestuia.¹⁰

Creștinii sunt, de aceea, mai întâi «iluminați», adică primesc lumina cunoașterii lui Dumnezeu prin evocarea istoriei mântuirii în toată întinderea ei revelată ca lucrare a Sfintei Treimi și predarea învățaturii de credință.

Credința ca iluminare înseamnă însușirea unei viziuni globale despre realitate, viziune în care Dumnezeu este primit și mărturisit ca fiind Creatorul lumii, Mântuitorul omenirii păcătoase, Sfințitorul care transfigurează viața și creația, așa cum s’a revelat și împlinit aceasta în Iisus Hristos. Creștinul poartă cu sine această viziune și revelație. Prin credință el înțelege rațiunea existenței, sensul vieții și al viitorului său, valoarea sa unică de „chip al lui Dumnezeu”, orientat spre El și chemat la asemănarea cu El, așa cum aceasta s’a realizat în Iisus Hristos. De aceea viața sa are un sens absolut.¹¹

Această viziune a credinței nu se reduce la o serie de afirmații teologice, ea deschide poarta sufletului și-l angajează pe creștin pe drumul cu Hristos spre Împărăția lui Dumnezeu.

Așadar credința înseamnă re-orientare a vieții, ieșirea din iraționalitatea (înșelătoria, rătăcirea) unei vieți paralele cu adevărul Revelației prin convertire, pocăință (Mt 3, 2) sau schimbarea cugetului (metanoia), fiind purtați de Duhul lui Dumnezeu (Rm 8, 14) pe „calea Domnului”.

Cunoașterea prin credință se deosebește de cunoașterea empirică și filosofică, pentru că ea nu se dezvoltă din observarea naturii sau din speculația asupra misterului persoanei umane. Credința creștină nu este nici o emoție sentimentalistă oarbă, fără

Treime, Hristos și mântuire. A se vedea în acest sens: Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Fiul și Cuvântul lui Dumnezeu prin care toate s’au făcut și se refac* în: „Ortodoxia” XXXV, 1983, nr. 2,

legătură cu rațiunea, știința, înțelegerea ființei umane și a lumii empirice. Pe o anumită treaptă, creștinul este filosof și teolog.¹²

Credința creștină presupune o decizie personală, o alegere subiectivă întemeiată pe Revelația obiectivă transmisă de cei ce au fost martorii lui Hristos. „*Ceea ce era de la început, ceea ce noi am auzit, ceea ce cu ochii noștri am văzut, ceea ce am privit și ceea ce mâinile noastre au pipăit despre Cuvântul Vieții – și viața s'a arătat și noi am văzut-o și mărturisim, și vă vestim viața de veci care la Tatăl era și care nouă ni s'a arătat – ceea ce am văzut și am auzit, aceea vă vestim și vouă, pentru ca și voi să aveți părtășie cu noi; iar părtășia noastră, din parte-ne, este cu Tatăl și cu Fiul Său Iisus Hristos*” (1 In 1, 1-3). Există o relație strânsă între Revelație și cunoașterea lui Dumnezeu și a lucrării Lui mântuitoare. Dumnezeu Se descoperă începând cu teofaniile Vechiului Testament, până la venirea în maximă apropiere de noi în Fiul Său întrupat, anume pentru a Se face cunoscut. El voiește nu numai ca toți să fie eliberați din robia păcatului și a morții, ci și ca toți să vină la cunoașterea adevărului și la îndumnezeirea prin har.

Credința ca act personal (fides qua creditur) de primire a adevărului lui Dumnezeu dat prin Revelație și de trăire a acestui adevăr în totală comuniune cu Dumnezeu are ca și conținut Revelația dumnezeiască ce culminează în Iisus Hristos. De aceea, „cuvântul adevărului” (2 Tim 2, 15), transmiterea nealterată a conținutului Revelației, care constituie obiectul credinței (fides que creditur), este o exigență fundamentală a misiunii creștine. În misiunea sa, Biserica nu inventează Evanghelia, ci transmite în fiecare timp și loc „credința care odată pentru totdeauna le-a fost dată sfinților” (Iuda, 3).

Între conținutul credinței (fides que creditur) și răspunsul credinței există o intercondiționare reciprocă. Credința ca rod al lucrării harului în sufletele celor ce ascultă și primesc cuvântul propovăduirii este răspunsul omului la iubirea lui Dumnezeu:

„*Noi Îl iubim pe Dumnezeu pentru că El ne-a iubit mai întâi*” (1 In 4, 19). De aceea, între credința ca act personal de primire și trăire a adevărului lui Dumnezeu și conținutul Evangheliei trebuie să fie o corespondență. Căci conținutul credinței determină conținutul vieții creștine, regula credinței devine regula vieții. Concepția creștinului despre om, despre istorie, despre societate, este la înălțimea concepției sale despre Dumnezeu și despre lucrarea Lui mântuitoare. Numai aceea credință prin care se însușește conținutul integral al Evangheliei generează aceea atitudine, acel mod de viață care corespunde exigențelor Evangheliei.¹³

Există o legătură strânsă între realitatea credinței și realitatea existenței. În acest sens credința înseamnă nu numai a gândi altfel, ci și a exista altfel, a trăi și a muri altfel, în deplină dăruire a întregii existențe lui Dumnezeu: „*pe noi înșine și unii pe alții și toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm*”. Credința se manifestă în acte și evenimente personale și colective. Taina credinței este transpusă în fapte istorice, în spiritualitatea creștină și orientează întreaga viață a credinciosului, „*Cuvântul vieții cu tărie ținându-l*”, creștinii sunt „*ca niște luminători în lume*” (Flp 2, 15-16).¹⁴

Hristos – Domnul S'a revelat pe Sine ca fiind „*Calea, Adevărul și Viața*” (In 14, 6). Fiul lui Dumnezeu S'a întrupat ca să ni-L reveleze pe „*Dumnezeu Cel adevărat*” (1 In 5, 20) iar adevărații închinători ai Lui trebuie să I se închine „*în duh și-n adevăr*”. Tot El a arătat că Se sălășluiește numai în cei ce cred în El și împlinesc toate cuvintele Lui: „*De Mă iubește cineva, el va păzi cuvântul Meu și Tatăl Meu îl va iubi și Noi vom veni la el și Ne vom face locaș în el. Cel ce nu Mă iubește, nu-Mi păzește cuvintele*” (In 14, 23-24). Între adevărul lui Hristos sau pp. 168-176; A.M. Ritter, *Warum Christus auch Gott sein muss: Athanasius Bischof von Alexandrien*, în: „*Studia Universitatis Babeș-Bolyai Teologia Ortodoxă*”, XLIII, 1998, pp. 31-35.

despre Hristos și între iubirea noastră față de El există o strânsă și profundă legătură. Iubirea lui Hristos cuprinde și adevărul Lui, iar cunoașterea Lui și a adevărului Său cuprinde și iubirea Lui. Între iubire și adevăr există o unitate profundă. De aceea, când Iisus Hristos Cel înviat îi trimite pe Apostoli să-L vestească în toată lumea și să boteze în numele Sfintei Treimi le poruncește să-i învețe pe cei ce vor primi cuvântul propovăduirii lor să împlinească toate cele descoperite de El (Mt 28, 18-19).

În același timp, Iisus i-a atenționat pe Apostoli, și prin ei pe toți creștinii până la sfârșitul veacurilor: „*Luați aminte să nu vă amăgească cineva. Că mulți vor veni în numele Meu zicând: Eu sunt Hristos, și pe mulți îi vor amăgi*” (Mt 24, 4-5). Prin aceste cuvinte, cuprinse în așa numita Apocalipsă mică, precum și prin altele asemănătoare, Domnul avertiza: luați seama să nu fiți induși în eroare de nimeni în ceea ce privește credința voastră.

În Biserica primară exista preocuparea stăruitoare pentru transmiterea dreptei credințe și pentru păstrarea unității învățăturii de credință, cu conștiința că unitatea trupului lui Hristos este menținută și asigurată prin mărturisirea, trăirea și transmiterea credinței în conformitate cu Revelația desăvârșită în Iisus Hristos (1Co 1, 10-13). Sfinții Apostoli, în toată propovăduirea lor, au urmărit două obiective fundamentale: răspândirea Evangheliei la toată făptura și apărarea credinței celei adevărate față de învățăturile greșite. Apostolul Pavel subliniază faptul că propovăduirea sa nu este altceva decât un cuvânt de la Hristos și despre Hristos: „*căci nu pe noi înșine ne propovăduim, ci pe Hristos Domnul*” (2 Co 4, 5). El se bucură că obștea creștinilor din Roma se află în succesiunea Apostolilor, ascultând din inimă „*de regula învățăturii căreia i-au fost încredințați*” (Rm 6, 17) iar pe creștinii din Tesalonic îi îndeamnă: „*fraților stați neclintii și țineți predaniile pe care le-ați învățat fie prin cuvânt, fie prin epistola noastră*” (2 Tes 2, 15). Același îndemn îl adresează creștinilor din Corint: „*Fiți următori ai mei, așa cum și eu sunt*

al lui Hristos. Fraților, vă laud că ntru toate vă aduceți aminte de mine și păstrați predaniile așa cum vi le-am predat eu” (1 Co 11, 1-2).

Răstălmăcirea cuvântului adevărului generează o falsă credință. Învățătura eronată atrage după sine și rătăcirea credincioșilor pe drumuri străine, paralele sau chiar contrare Bisericii, îndepărtându-i astfel de calea mântuirii. Deja în scrierile neotestamentare se întâlnesc propagatori de învățături false. Ei erau pseudo-didascălii care își asumau o misiune pe care nimeni nu le-a încredințat-o, tulburând și răvășind sufletele credincioșilor (FA 15, 24). Aceștia își desfășurau activitatea cu de la sine putere, fără să aibă mandatul sau acordul Bisericii (Rm 10, 15). Datorită caracterului uzurpator și rătăcit al activității lor, ei erau numiți: „*prooroci mincinoși*” (FA 13, 6; Ptr 2, 1), „*frați mincinoși*” (2 Co 11, 26), „*învățători mincinoși*” (2 Ptr 2, 1) sau, și mai grav, „*antihriști*” (1 In 2, 18). Asemenea vestitori falși, semănători de cuvinte neadevărate, care răstălmăceau cuvântul adevărului erau pedepsiți cu excomunicarea din Biserică (Ga 1, 8-9; 1 Tim 1, 20)¹⁵.

Față de unii ca aceștia avertizează Sfântul Apostol Pavel pe creștinii din Galatia: „*chiar dacă noi sau înger din cer v'ar propovădui altceva decât ceea ce v'am binevestit noi, să fie anatema*” (Ga 1, 7-8). El include în rândul „*faptelor trupului*”, alături de desfrânare, idolatrie, dușmanii și dezbinările și ereziile, arătând că cei ce fac unele ca acestea nu vor moșteni împărăția lui Dumnezeu (Ga 5, 19-21). În același timp, el atrage atenția asupra fenomenului sectar, datorat rătăcirilor omenești de tot felul: „*căci între voi trebuie să fie și eresuri, pentru ca să se vădească între voi cei încercați*” (1 Co 1, 19). De aceea el insistă mult asupra

8 Pr. prof. dr. Ion Bria, *Comentariu la Catehismul ortodox*, p. 137.

transmiterii cuvântului adevărului și a păstrării unității Bisericii: „*Vă rog fraților, pentru numele Domnului nostru Iisus Hristos, ca toți să fiți într’o vorbă și n’rândul vostru să nu fie dezbinări, ci să fiți cu totul uniți în același gând și n’aceeași dreaptă judecată*” (1 Co 1, 10) pentru că „*voi sunteți trupul lui Hristos și mădulare în parte*” (1 Co 12, 27).

Credința adevărată, întemeiată pe Revelația divină transmisă cu fidelitate în Biserică, este o lumină pe care ne-o dă Dumnezeu pentru a-L vedea în lumina Sa cea neapropiată (1 Tim 6, 16): „*întru lumina Ta vom vedea lumină*”. Sfântul Apostol Pavel definește credința ca fiind „*ființarea celor nădăjduite, dovada lucrurilor nevăzute*” (Evr 1, 1). Ea oferă cunoașterea lui Dumnezeu și a lucrării lui mântuitoare. Credința este îndreptată spre viitor, spre realitatea ultimă din care, prin credință, avem deja acum o arvună: „*Căci acum vedem prin oglindă, ca’n ghicitură, dar atunci față către față. Acum cunosc în parte; atunci însă deplin voi cunoaște așa cum și Eu deplin sunt cunoscut*” (1 Co 13, 12). Credința este transpunerea omului într’o nouă dimensiune a existenței, în existența de comuniune cu Dumnezeu. Iar această experiență a credinței este o cunoaștere teologică, în care, taina lui Dumnezeu Care se revelează în mod personal este cunoscută fără să fie definită, este interiorizată, fără să fie epuizată. Prin credință creștinul are capacitatea spirituală, dată de Dumnezeu, de a-L cunoaște așa cum El Se revelează și de a trăi în comuniune cu El.

Pe de altă parte, credința ca primire a adevărului lui Dumnezeu și mărturisire a Revelației și a mântuirii în Hristos ține de însăși identitatea creștinului, fiind condiția esențială de a fi ucenic al lui Hristos și membru al Bisericii Sale. Ea este o expresie verbală a experienței comuniunii cu Dumnezeu în Iisus Hristos și face parte din lauda și mulțumirea celui ce a devenit prin credință martor al lui Hristos. Afirmarea explicită a credinței în Iisus Hristos și în lucrarea Lui mântuitoare este indispensabilă apartenenței la Biserică și a împărtășirii cu Sfintele Taine:

„*Întru aceasta să cunoașteți voi duhul lui Dumnezeu: orice duh care-L mărturisește pe Iisus Hristos ca venit în trup, este de la Dumnezeu; și orice duh care nu-L mărturisește pe Iisus, nu este de la Dumnezeu; el este de la Antihrist, despre care ați auzit că vine, și acum chiar este în lume*” (1 In 4,2-3). „*Cel ce va mărturisi că Iisus este Fiul lui Dumnezeu, Dumnezeu rămâne întru el și el întru Dumnezeu*” (1 In 4,15).

Mărturisirea, credința, nu se separă de celebrarea credinței în cult și de practicarea credinței prin morala personală și socială. Credința înseamnă a da un sens vieții și istoriei umane așa cum aceasta s’a descoperit în istoria mântuirii. Înainte de orice, preotul trebuie să facă și să accentueze acest caracter al credinței prin care creștinul se integrează în fidelitatea față de Iisus Hristos așa cum este mărturisit de profeți, apostoli și evangheliști.

Prezentarea istoriei mântuirii, interpretarea și apropierea Crezului și a Liturghiei, atât pentru cei «chemați» cât și pentru cei «credincioși», trebuie să fie preocuparea majoră și permanentă a preoților. Cultul constituie cel mai bun cadru de catehizare și transmitere a dreptei credințe. Într’o epocă în care predomină mass-media cu mesajul ei secularizat este necesar să se pună în valoare forța de pătrundere, de comunicare și transformare a cultului public. Desigur preotul are datoria de a învăța, fără frica de a se repeta, în toate ocaziile și situațiile pastorale: la botez, cununie, înmormântare, sfeștanie, la diferite evenimente din viața parohiei sau a credincioșilor.

Deoarece copiii, elevii beneficiază de o instrucție religioasă în școli și licee, preotul are datoria de a colabora cu profesorii de religie pentru ca această instrucție să nu rămână doar una formală, ci să fie o adevărată inițiere în credință. El trebuie să aibă grijă ca această inițiere să se concretizeze în angajarea activă a copiilor și tinerilor în viața liturgică și comunitară a parohiei.

Pentru o inițiere temeinică în credință, preotul trebuie să desfășoare un program sistematic de predare a istoriei mântuirii

pe baza Sfintei Scripturi, de predare a dreptei credințe prin explicarea și dezvoltarea Simbolului de credință și de explicare a Liturghiei și a cultului.

Înțelegerea Sfintei Scripturi implică credincioșie față de cuvântul biblic și față de învățătura Bisericii. Or, actul de credință are în sine această virtute. Căci în viața și practica Bisericii nu se poate separa înțelegerea Scripturii de actul de credință. Viața Bisericii este viața în Hristos. Sfânta Scriptură și Sfânta Tradiție sunt căi de comunicare a acestei vieți. Biserica mediază și prelungește prin ele acest torent de iubire a lui Dumnezeu, care vine prin omenitatea înviată și transfigurată a lui Iisus Hristos. „Sfânta Scriptură este una din formele în care se păstrează Revelația în eficiența ei ca apel al lui Dumnezeu în continuare. Ea este expresia scrisă a Revelației împlinite în Hristos. Ea prezintă pe Hristos în forma cuvântului Lui dinamic și a cuvântului tot așa de dinamic al Sfinților Apostoli despre faptele Lui mântuitoare, în eficiența permanentă a lor. Dar ea descrie și modul în care Dumnezeu a pregătit mântuirea noastră în Hristos și modul în care Hristos continuă să lucreze prin extinderea puterii Lui, pentru asemănarea noastră cu El, până la sfârșitul lumii. Prin cuvântul ei, Hristos continuă să ne vorbească și nouă, să ne provoace la răspuns cu fapta, să lucreze astfel și în noi.”¹⁶ De aceea Biserica Ortodoxă n’a limitat niciodată accesul la Sfânta Scriptură. Dovadă sunt numeroasele traduceri și difuzarea lor pe scară întinsă atât înainte cât și după apariția tiparului. În cultul public și în particular, credincioșii ortodocși au acordat Sfintei Scripturi totdeauna o cinstită deosebită. Convingerea oricărui creștin ortodox este că pe Iisus Hristos Îl cunoaște doar acela

9 Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Revelația prin acte, cuvinte și imagini*, în „Ortodoxia”, XX, 1968, nr. 3, p. 355.

10 Idem, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, Ed. IBMBOR,

care nu ignoră Biblia, sau că, precum spunea Fericitul Ieronim, „ignoratio scripturam ignoratio Christi”.¹⁷

Istoria mântuirii și cuvântul lui Iisus Hristos sau a Apostolilor despre Hristos au o forță de atracție excepțională. Creștinii au venit la credință prin propovăduirea cuvântului lui Dumnezeu de către Biserică: „*Dar nu numai pentru ei Mă rog, ci și pentru cei ce prin cuvântul lor vor crede în Mine*” (In 17, 20). „*Căci cuvântul lui Dumnezeu este viu și lucrător*” (Evr 4, 2). „Însuși Hristos lucrează prin Duhul Său în cel ce aude cuvintele Sale, neopunându-se conținutului lor. Astfel, Scriptura este una din formele prin care cuvintele lui Hristos se păstrează nu numai în cuvintele rostite odinioară de Hristos, ci și în cuvintele pe care El ni le adresează continuu”.¹⁸ De aceea ele sunt „duh și viață” (In 6, 63), sunt „cuvintele vieții veșnice” (In 6, 68). În practica apostolică se vede clar că procesul de consolidare a celor dintâi comunități creștine, mai ales în mediul cultural elenistic, a fost nedespărțit de „nebulina propovăduirii” (1 Co 1, 21).

Există din partea credincioșilor o profundă devoțiune față de Evanghelie, de aceea trebuie să se asigure tuturor cunoașterea cât mai completă a istoriei mântuirii și accesul la textul Sfintei Scripturi care prezintă această istorie. Pentru aceasta preotul trebuie să facă uz de întreaga Biblie nu numai de pericopele duminicale. Biblia este citită de creștinul ortodox cu pietate spre luminarea și întărirea credinței, căutând și găsind în ea nu altceva decât adevărul propovăduit de Biserică spre mântuire. Luminarea și întărirea credinței prin citirea Sfintei Scripturi sau prin meditarea conținutului ei se face în comunitatea Bisericii. Căci conținutul Scripturii este primit prin credința ce se transmite de la Apostoli în Biserică în continuitate neîntreruptă. În sensul acesta s’a transmis din vremea Apostolilor credința în persoana

București, 1978, vol. 1, p. 47.

11 Pr. prof. dr. Ion Bria, *Ortodoxia în Europa*, p. 105.

lui Iisus Hristos ca Dumnezeu și om prin propovăduirea orală și apoi cei ce au crezut în El și-au confirmat și întărit credința prin citirea Scripturii. Hristos care lucrează în noi prin Duhul Sfânt, comunicându-Se așa cum este descris în Scriptură, este în Biserică.¹⁹ Biserica este trupul lui Hristos în care El lucrează, prin Duhul Sfânt, în decursul timpurilor, conducând la înțelegerea Revelației fixată în Sfânta Scriptură. De aceea „nici o proorocie a Scripturii nu se tâlcuiește după socotința fiecăruia; pentru că proorocie nu s'a făcut niciodată din voia omului, ci purtați de Duhul Sfânt au grăit oameni din partea lui Dumnezeu” (1 Ptr 1, 20-21). Față de metodele exegetice folosite de către grupările fundamentaliste, trebuie spus clar că exegeza nu este independentă, deoarece Biblia nu se interpretează fără nici un criteriu, în afară de Tradiție, din care a ieșit și pe care o conține, scoțând cuvintele din contextul lor, sau construind combinații și tipologii arbitrare. Și din acest motiv, preotul trebuie să inițieze pe credincioși în cunoașterea aprofundată a istoriei mântuirii și a conținutului Sfintei Scripturi pentru ca aceștia să nu fie atrași spre interpretări greșite.

Pentru transmiterea și apărarea dreptei credințe este apoi nevoie ca preotul să desfășoare un program de predare a credinței prin explicarea și dezvoltarea Simbolului de credință, care rezumă Sfânta Scriptură și Sfânta Tradiție într'o serie de afirmații teologice fundamentale pe care trebuie să și le însușească și să le mărturisească orice credincios.

Simbolul de credință are funcția de a transmite ceea ce constituie nucleul mesajului Evangheliei. El nu înlocuiește nici Revelația, nici Sfânta Scriptură, nici Tradiția, ci le sintetizează într'o serie de afirmații de natură teologică. În același timp, Crezul are funcția de a interpreta învățătura biblică, deoarece el constituie cea mai directă și mai simplă interpretare a Sfintei Scripturi, pe

12 Idem, *Comentariu la Catehismul Ortodox*, p. 23.

13 Pr. conf. dr. Valer Bel, *Misiunea Bisericii în lumea*

care Biserica a făcut-o ținând seama de dezvoltarea autentică a Tradiției și de anumite criterii de interpretare²⁰. Simbolul credinței exprimă credința comună a Bisericii lui Hristos, având autoritatea sinodului ecumenic, organul de exprimare a infailibilității Bisericii. În forma sa doxologică, el invită la mărturisirea comună a credinței, avându-și locul în cultul divin rostirea împreună a Crezului unește credincioșii în succesiunea apostolică a credinței. «Noi credem», «noi mărturisim», «noi așteptăm», cu aceste cuvinte Biserica își exprimă credința și speranța sa. Biserica a introdus Simbolul credinței în cult, atât pentru faptul că a recunoscut în el interpretarea autentică a Tradiției apostolice, cât și pentru valoarea lui teologică și spirituală și pentru rolul acestuia în transmiterea dreptei credințe. Căci el afirmă, atât taina lui Dumnezeu în Sine, cât și prezența și lucrarea Sa în Biserică și în lume. De aceea Biserica a pregătit pe cei ce doreau să devină creștini printr'o instruire serioasă în cunoașterea Simbolului de credință în cadrul catehumenatului, exercitându-și autoritatea sa, în ceea ce privește învățătura de credință cu mare severitate.

Simbolul de credință este mărturisirea publică a Bisericii și dreptarul prin care ea distinge dreapta credință față de erezie. Crezul exprimă consensul credinței Bisericii universale și are funcția de a apăra ortodoxia credinței față de interpretările arbitrare și eretice. Prin el se identifică Biserica în calitatea ei de comunitate de credință în raport cu cei ce nu cred sau au o altă credință. Iar celor din afară, el este propus ca o condiție pentru apartenența lor la Biserică prin Taina botezului.

Explicarea cultului și, în special, a Liturghiei este necesară deoarece cultul este mărturisirea credinței sub formă doxologică și mijlocul prin care Biserica face o restituire în fiecare timp și

contemporană, Presa Universitară Clujeană, 2002, p. 28.

14 Pr. prof. dr. Ion Bria, *Curs de Teologie și practică*

loc a istoriei mântuirii care s'a împlinit odată pentru totdeauna în Iisus Hristos. În cult, în general, și în special în Sfânta Liturghie, se realizează întâlnirea și comuniunea cu Hristos Cel răstignit, înviat și înălțat, Care este prezent și lucrător în diferite grade și moduri pentru a ne atrage în misiunea, jertfa și învierea Sa²¹. Prin cult, mesajul Evangheliei pătrunde în viața de toate zilele a credincioșilor, convertind istoria personală a acestora în istoria lui Hristos. De aceea este nevoie de o valorificare cât mai deplină a acestei funcții a cultului. Pentru aceasta este necesară însă o participare personală, activă și conștientă a credincioșilor la cult. Iar pentru a face accesibilă și a stimula o astfel de participare este necesară o explicare directă, pe înțelesul tuturor, a structurii de bază a cultului și a Liturghiei, care să pună accentul și să evidențieze realismul liturgic. Săvârșirea cultului ca împlinire a unui ritual, prin exagerarea riturilor și simbolurilor exterioare, fără o inițiere a credincioșilor în realismul liturgic, împiedică participarea personală și conștientă a acestora și trăirea a ceea ce se realizează în cult.

În societatea contemporană, în care moștenirea creștină a sărăcit, iar viața publică este dominată de mass-media cu mesajul ei secularizat, orice predică și cateheză trebuie să aibă un caracter misionar, de transmitere și întărire în dreapta credință. Predica misionară nu este un cuvânt omenesc obișnuit, ci cuvântul lui Dumnezeu, cuvântul vieții spre viață. De aceea ea este un act de responsabilitate supremă, care dacă este făcut cu această conștiință, îi atrage și pe ascultători într-o responsabilitate asemănătoare. Pentru aceasta, predica și predarea credinței trebuie să fie o antrenare în dragostea vie față de Dumnezeu, ca răspuns la iubirea Lui pentru noi manifestată în Iisus Hristos: „*Întru aceasta s'a arătat iubirea lui Dumnezeu pentru noi, că Dumnezeu L-a trimis în lume pe Fiul Său Cel Unul-Născut, pentru ca noi să viem printr'Însul*” (1 In 4, 9).

În general, predica și cateheza vor evita repetarea unor șabloane scolastice și frazeologia goală de conținut și va pune

istoria mântuirii, învățătura de credință, în relație directă cu viața omului care-și caută mântuirea și desăvârșirea astăzi, în condițiile lumii contemporane. Va arăta corespondența adevărului revelat cu aspirațiile cele mai profunde ale omului după mântuire și desăvârșire.

Structura predicii misionare are două componente esențiale. Prima se referă la ascultătorii cuvântului, iar a doua la mesajul transmis. Conținutul primei părți constă în: a) prezentarea omului în raport cu sine însuși, cu sensul vieții și aspirațiile sale și în raport cu mediul în care trăiește; b) asigurarea demnității omului în calitatea sa de chip al lui Dumnezeu, atât în unicitatea sa intangibilă și netrecătoare, cât și în cadrul comunității; c) constatarea neîmplinirii existenței sale în raport cu sensul vieții și al aspirațiilor sale după comuniune, iubire tot mai deplină și netrecătoare și viață veșnică. Conținutul părții a doua îl constituie: a) mesajul mântuirii, împlinirii și desăvârșirii omului în Hristos ca biruință asupra răului și a morții și înveșnicirea în comuniunea de viață și iubire cu Dumnezeu și cu semenii, împlinire care se poate realiza deja, în parte, acum și'n mod desăvârșit în viitor, în viața veșnică; b) necesitatea pocăinței, a întoarcerii la Dumnezeu prin credință, a intrării și creșterii spirituale în Biserică; c) prezentarea consecințelor care rezultă, atât referitor la viața aceasta, cât și la cea viitoare, pentru cel ce primește cuvântul lui Dumnezeu propovăduit, respectiv a consecințelor care rezultă pentru cel ce respinge chemarea adresată prin acest cuvânt.

În predici, cateheze și cuvântări ocazionale credincioșii vor fi învățați să dobândească simțul misiunii prin mărturisirea credinței cu cuvântul și cu fapta și să invite și pe alții la credință. Biserica are nevoie de mărturia evanghelică și lucrarea misionară a fiecărui credincios, după starea și locul pe care-l are fiecare în Biserică și în societate. Creștinul are responsabilitate nu numai pentru propria sa mântuire, ci și pentru mântuirea altora. De

aceea, fiecare credincios are datoria, ce decurge din starea sa de creștin și membru al Bisericii lui Hristos, de a mărturisi credința, a o apăra și a invita și pe alții la credință.

Ține de starea de creștin, ca laudă și mulțumire adusă lui Dumnezeu pentru mântuirea dăruită prin Fiul Său, să mijlocească această mântuire și altora. Sfântul Ioan Scărarul spune că creștinul are responsabilitate nu numai pentru propria sa mântuire, ci și pentru lucrarea mântuitoare a lui Hristos, care vizează și angajează întreaga lume: „Izbăvește și tu, cel ce ai fost izbăvit de Dumnezeu. Mântuiește, tu cel ce ai fost mântuit, pe cel dus la moarte, și nu cruța nimic ca să răscumperi pe cei omorâți de draci. Căci aceasta e marea luptă înaintea lui Dumnezeu, mai presus de toată lucrarea și contemplarea oamenilor și a îngerilor. Cel ce spală și curăță, cu curăția dată lui de la Dumnezeu, întinăciunea altora și, din cele prihănite, face daruri neprihănite pe care le aduce lui Dumnezeu, se dovedește împreună-lucrător al puterilor netrupești și înțeleghătoare. Acesta și numai acesta este lucrul de totdeauna al celor ce liturghisesc lui Dumnezeu. «Că toți cei dimprejurul Lui îi vor aduce daruri suflete» (Ps 75,11)”²². „Aceasta este Liturgia cosmică neîncetată, cerută de Dumnezeu: să ne aducem pe noi și să-i aducem pe toți și unul pe altul curățiți lui Dumnezeu, împreună cu toate cele dăruite de El”²³.

Simțul misiunii ține de natura Evangheliei, așa cum se precizează într'un document ortodox despre misiune și pastorație: „Nu avem opțiunea de a ține Vestea cea bună doar pentru noi. Împărtășirea din cuvânt, transmiterea cuvântului și mărturisirea credinței date deja sfinților constituie partea integrantă din plinirea chipului și asemănării cu Dumnezeu și din realizarea

misionară ortodoxă, pp. 25-26.

15 A se vedea mai pe larg: Pr. lect. dr. Nicolae Dura, *Propovăduirea cuvântului și Sfintele Taine. Valoarea lor în lucrarea de mântuire*, Ed. IBMBOR, București, 1998, pp. 118-

îndumnezeirii (theosis). Ca și Sfântul Apostol Pavel, credinciosul trebuie să fie în stare să spună, despre toți cei care nu cunosc viața în Hristos, ceea ce acela zicea despre conaționalii săi: «bunăvoința inimii mele și rugăciunea mea către Dumnezeu, pentru Israel, este spre mântuire» (Rm 10, 1). Evanghelia (Vestea cea bună), netransmisă, este o contradicție în termeni.”²⁴

În final, sarcina comunicării eficiente a mesajului lui Hristos către o generație înstrăinată cade asupra tuturor credincioșilor. Secularizarea este rezultatul uitării de către noi a datoriei de a comunica credința. Se face tot mai simțită lipsa comunicării între creștini. Aceasta este cea mai mare amenințare a noastră. Chiar dacă discutăm unul cu celălalt, nu comunicăm. Această lipsă de comunicare se datorește lipsei unei educații misionare. Schimbul viu de gânduri și preocupări, în dragoste și libertate, izvorâte din credință, este o necesitate esențială a vieții creștine. De aceea, se cere să dobândim limbajul credinței și curajul comunicării ei. Credincioșii trebuie să cunoască limbajul Scripturii și adevărul pe care aceasta îl exprimă. Este o cunoaștere care ne eliberează de teama față de lume, față de alți oameni sau alte religii. Aceasta îi ajută atât pe preoți cât și pe credincioși să discute unii cu alții într'o limbă comună. Biserica nu trebuie să se teamă că se pierde într'o societate pluralistă²⁵.

Pentru a promova comunicarea credinței, preotul trebuie să organizeze în parohie cercuri misionare alcătuite din credincioși mai atașați de Biserică, pentru a-l ajuta în activitatea catehetică și misionară, de îndrumare și colportaj.

Deoarece Biserica singură este responsabilă de instruirea credincioșilor, ea trebuie să facă posibil accesul cât mai larg al credincioșilor la cuvântul lui Dumnezeu prin editarea și difuzarea Sfintei Scripturi cu un comentariu minim necesar pentru

înțelegerea corectă a acesteia. Să pună la îndemâna credincioșilor cărți de rugăciuni, cărți liturgice, catehisme, cărți de spiritualitate ortodoxă, material catehetic și misionar de largă popularitate.

Pentru o educație creștină și misionară cât mai completă, preotul este dator să organizeze în parohie biblioteca parohială și să o doteze corespunzător. El va îndemna pe credincioși să împrumute cărți pentru lectură duhovnicească, catehetică și misionară. Va face cadou tinerilor căsătoriți și credincioșilor,

FILANTROPIA CREȘTINĂ

Mântuitorul Iisus Hristos Cel înviat, Cel Care are toată puterea în cer și pe pământ, Cel Care împărățește supunând toate sub picioarele Lui, desființând orice domnie, stăpânire și putere (1Co 15, 24-27), înainte de înălțarea Sa la cer, îi trimite pe apostoli în toată lumea (Mc 16, 15): „*mergeți și învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, învățându-le să păzească toate câte v-am poruncit Eu vouă (Mt 28, 19-20)*”. Prin această trimitere El precizează și aspectele esențiale ale misiunii lor și, deci, ale Bisericii în lume: propovăduirea Evangheliei și învățarea cuvântului lui Dumnezeu; săvârșirea Sfintelor Taine, instituite de El Însuși, pentru împărtășirea harului sfințitor și îndemnul de a stăruî în dreapta credință, în sfințenia vieții, mărturie și slujire. Propovăduirea sau slujirea cuvântului (FA 6, 4), slujirea liturgică, sacramentală și cea de îndrumare trebuie să fie însoțite mereu de slujirea diaconală (filantropia), ca expresie concretă a iubirii de Dumnezeu și de aproapele; credința și slujirea trebuie văzute și exercitate ca un întreg, nu separate. În acest sens filantropia face parte din misiunea și slujirea Bisericii. Ea este mai mult decât o simplă problemă etică; este un drum prin care ne întâlnim cu Hristos, căci El Se identifică în mod tainic cu fiecare om, mai ales cu cei aflați în nevoi și suferințe: „*întrucât ați făcut unuia dintre acești foarte mici frați ai Mei, Mie Mi-ați făcut*” (Mt 25, 40). Sfinții Părinți au văzut în iubirea aproapelui, în chip deosebit

a săracilor de tot felul, un al doilea altar, «taina fratelui», locul unde se exercită în mod văzut iubirea de Dumnezeu¹.

«Taina fratelui» reprezintă atitudinea practică a Bisericii față de om, când contemplă și mărturisește, trăiește și aprofundează taina iubirii divine pentru om sau misterul întrupării Domnului².

Pentru Sfântul Apostol Pavel, a vesti Evanghelia sau cuvântul lui Dumnezeu înseamnă a vesti „*taina cea din veci ascunsă și din generații, dar acum descoperită sfinților Săi; lor a vrut Dumnezeu să le arate care este bogăția slavei acestei taine între neamuri, adică, Hristos Cel dintru noi, nădejdea slavei*” (Col 1, 26-27). Iar Sfântul Apostol și Evanghelist Ioan, contemplând măreția tainei cuvântului lui Dumnezeu întrupat, precizează că, prin întruparea Fiului lui Dumnezeu, El a dăruit tuturor oamenilor puterea de a deveni fii ai lui Dumnezeu după har (In 1, 12-13). Așadar, prin întruparea Fiului lui Dumnezeu, iubirea veșnică a Tatălui față de Fiul se arată și iubire veșnică față de om. Aceasta o exprimă Mântuitorul Însuși în rugăciunea Sa adresată Tatălui, când zice: „*și să cunoască lumea că Tu M-ai trimis și că i-ai iubit pe ei așa cum M-ai iubit pe Mine.*” (In 17, 23). Și, fiindcă Dumnezeu este iubire (1 In 4, 16), fiecare ființă umană iubită de Dumnezeu este un altar al prezenței lui Hristos: „*Și le-am făcut cunoscut Numele Tău și cunoscut li-l voi face, pentru ca iubirea cu care Tu M-ai iubit să fie într-înșii, și Eu întru ei*” (In 17, 26).

Încă de la începutul propovăduirii Sale, Mântuitorul Iisus Hristos a vestit împărăția cerurilor prin cuvânt și fapte dătătoare de viață, fapte concrete de slujire: a vindecat bolnavi de tot felul,

1 Pr. prof. dr. Ion Bria, *Curs de Teologie și practică misionară ortodoxă*, p. 60.

2 Mitropolit dr. Daniel Ciobotea, *Taina fratelui*, în „Candela Moldovei”, an III, nr. 1-2, pp. 1, 13.

a săturat pe cei flămânzi, a scos demoni, a înviat morți, arătând că întreaga viață creștină trebuie să se conducă după porunca cea mare a iubirii, care se referă la Dumnezeu și la oameni deopotrivă (Mt 22, 37-39).

Sfântul Ioan Evanghelistul ne arată că Hristos Domnul, după ce a instituit Taina Euharistiei, a instituit, prin spălarea picioarelor Apostolilor Săi, slujirea aproapelui ca mediu de răspândire a energiilor comuniunii divino-umane din Sfânta Euharistie. Împăcarea și slujirea premerge și urmează celebrarea Tainei euharistice. Legătura dintre «taina fratelui» și misterul euharistic este evidențiată de Mântuitorul nu numai înainte de moartea Sa pe cruce, când iartă pe vrăjmași, ci și după învierea Sa din morți, când Iisus Cel înviat Se arată celor doi ucenici în drum spre Emaus ca un călător străin care participă la neputința acestora de a înțelege cum lucrează Dumnezeu prin oameni și cum Îi răspund oamenii lui Dumnezeu. Iisus Cel înviat rămâne ascuns, străin și necunoscut până când este primit în casă și chemat la masă³. „Iar odată primit, El conduce comuniunea inimilor și viază tainic printre noi, devenind El Însuși Viața vieții noastre; o Viață pe care nu o putem poseda, ci numai primi, căci ea este dăruire de sine, iubire divină dezinteresată”⁴.

Judecata din urmă se va face după criteriul măturisirii lui Hristos în fața oamenilor (Mt 10, 32) și al faptelor iubirii de aproapele, ca răspuns la chemarea lui Hristos, prezent în mod tainic în fiecare ființă umană care are nevoie de ajutorul, compasiunea și simpatia noastră. Această judecată va descoperi cu mare uimire, atât dreptilor cât și păcătoșilor, că prezența tainică și interpelantă a lui Hristos în oamenii aflați în suferință nu depinde de perceperea sau interpretarea noastră (Mt 25, 37-40).

— Sfinții Părinți, care erau în cea mai mare parte liturghisitori și

3 *Ibidem*, p. 13.

4 *Ibidem*.

păstori, au exprimat cu tărie și talent faptul că slujirea aproapelui aflat în nevoi face parte din sfințenia integrală a vieții creștine. Împărtășirea cu Trupul și Sângele lui Hristos Cel răstignit și înviat trebuie să ne facă mai sensibili la suferințele fraților noștri, pentru care S'a jertfit și a înviat Domnul. „Vrei să cinstești Trupul lui Hristos? – spune Sântul Ioan Gură de Aur – nu-L trece cu vederea când este dezbrăcat! Nu-L cinsti aici în biserică cu haine de mătase iar afară Îl lași să degere de frig, că n'are cu ce se îmbrăca! Cel Care a spus: «Acesta este Trupul Meu», și prin cuvânt a întărit lucrul, Același a spus și «Flămând M-ați văzut și M-ați hrănit» și «Întrucât n'ați făcut unuia dintre acești prea mici, nici Mie nu Mi-ați făcut». Trupul lui Hristos de pe altar n'are nevoie de acoperăminte prețioase, ci de un suflet curat; dar cel gol, cel flămând are nevoie de multă îngrijire. Să învățăm, dar, să filozofăm și să cinstim pe Hristos, așa cum El vrea..., cinstește-L pe Hristos cu cinstea pe care El ți-a poruncit-o, cheltuind cu săracii averea ta.”⁵

În Biserica primelor trei veacuri mulți creștini aduceau la adunarea euharistică nu numai pâinea și vinul necesare celebrării, dar și averea pe care voiau s'o împartă cu ceilalți. După încetarea persecuțiilor, începând din secolul al IV-lea, aceste fapte ale slujirii diaconale ale aproapelui, strâns legate de săvârșirea Euharistiei, au luat o formă organizată, constantă. Sunt vestite în acest sens așezămintele Sfântului Vasile cel Mare, organizate în sânul Bisericii pentru îngrijirea bolnavilor, handicapaților,

⁵ *Omilia L la Matei*, trad. de Pr. dr. D. Fecioru, PSB, 23, Ed. IBMBOR, București, 1994, p. 584.

⁶ A se vedea: Pr. prof. dr. Liviu Stan, *Instituțiile de asistență socială în Biserica veche*, în „Ortodoxia”, IX, 1957, nr. 1; Mitropolit dr. Antonie Plămădeală, *Biserica slujitoare în Sfânta Scriptură, în Sfânta Tradiție și în teologia contemporană*, în

orfanilor și săracilor.⁶ Opera filantropică dezvoltată la Bizanț în perspectivă sacramentală cultivată de părinții Bisericii a fost considerabilă.⁷ Din nefericire, perioadele de ocupație otomană și timpul dictaturii comuniste totalitare au obligat Biserica să-și limiteze activitatea la slujirea liturgică.

Astăzi Biserica este chemată să dezvolte o activitate misionară integrală, să-și însoțească slujirea învățătoarească și liturgico-sacramentală cu cea diaconală, prin activitatea misionar-pastorală în spitale, orfelinate, penitenciare, în căminele de bătrâni, printre săraci și sinistrați, pretutindeni unde „acești foarte mici frați” ai lui Hristos se află în suferință și singurătate (Mt 25,40); să pună în practică legătura dintre viața de rugăciune, ca izvor al sfințeniei și al adevăratei iubiri, și slujirea aproapelui, ca aplicare concretă a acestora. Este cunoscut faptul că prozelitismul de toate nuanțele câștigă adepți mai ales profitând de sensibilitatea oamenilor față de asistența socială de care au nevoie.

La nivel de parohie, preotul trebuie să-i viziteze în mod regulat și constant pe cei bolnavi, pe cei în vârstă, pe cei săraci și pe cei care se află în diferite situații grele. El trebuie să-i consoleze, să le insufle curaj, să le dea speranță și să se îngrijească de ajutorarea lor.

Noul Testament ne arată grija deosebită pe care a avut-o Mântuitorul Iisus Hristos față de cei bolnavi. Sfintele Evanghelii ne mărturisesc faptul că pe oriunde mergea, „*Iisus vindeca toată boala și neputința din popor*”. El a vindecat tot felul de bolnavi, făcând bine tuturor celor ce au avut bucuria de a-L întâlni. Minunile săvârșite de Mântuitorul au constatat în taumaturgii sau vindecări minunate: „*și aduceau la El pe toți cei aflați în suferință și cuprinși de multe feluri de boli și chinuri, pe demonizați, pe lunatici, pe slăbănogi și El îi vindeca*” (Mt 4, 24; 8, 16). Desigur, puterea Lui dătătoare de viață se manifestă și ca o confirmare a misiunii Sale în lume, căci toate faptele Sale sunt „semne” ale

Împărăției. Și tot El a spus: „*bolnav am fost și M-ați curățat*” (Mt 25, 36), arătând că El Se identifică în mod tainic cu cei bolnavi, și cercetându-i pe aceștia, ne întâlnim cu El.

Sfinților Apostoli le-a dat de asemenea puterea și misiunea de a vindeca pe cei bolnavi: „*Pe cei bolnavi tămăduiți-i; pe cei morți înviați-i; pe cei leproși curățiți-i; pe demoni scoateți-i afară; în dar ați primit, în dar să dați*” (Mt 10, 8). Credincioșii misiunii primite, Sfinții Apostoli, paralel cu „slujirea cuvântului” (FA 6, 4), au manifestat o grijă deosebită față de cei bolnavi. Astfel, chiar de la începutul activității lor misionare, Apostolii Petru și Ioan vindecă un olog (FA 3, 1-8), Apostolul Pavel săvârșește numeroase vindecări minunate în timpul călătoriilor sale misionare: vindecă ologul din Listra (FA 14, 8-18), pe tatăl lui Publius care suferea de friguri (FA 28, 8) etc. Iar Apostolul Iacob îndeamnă pe creștini zicând: „*Este cineva-ntr-o voi bolnav? Să-i cheme pe preoții Bisericii și ei să se roage pentru el, ungându-l cu untdelemn în numele Domnului și rugăciunea credinței îl va mântui pe cel bolnav și Domnul îl va ridica; și de va fi făcut păcate, i se vor ierta*” (Iac 5, 14-16).⁸

Omul este creat de Dumnezeu ca spirit întrupat, sau ca o ființă personală unitară ce constă din suflet și trup. Sufletul și trupul încep să existe deodată. Începutul concomitent al existenței lor presupune o implicare foarte strânsă, reciprocă a sufletului și a trupului. Sufletul și trupul, ca elemente componente ale ființei umane, se implică și se cheamă reciproc, ele fiind într-o strânsă interdependență în unitatea ființei umane.⁹ De aceea, sănătatea sufletească întreține sănătatea trupească sau boala

„Studii Teologice”, XXIV, 1972, nr. 5-8, pp. 445-448.

7 Mitropolit dr. Daniel Ciobotea, *op. cit.*, p. 13.

8 Despre atitudinea Sfintei Scripturi și a Sfinților Părinți față de boală și de cei bolnavi a se vedea: Jean-Claude Larchet,

sufletului provoacă și întreține boli trupești. Și invers, sănătatea sau boala trupească are adânci repercusiuni asupra sufletului. Un om care suferă timp îndelungat de o boală trupească, dacă-i lipsește credința și nădejdea poate ajunge la disperare, se poate îmbolnăvi și sufletește.

Adânc cunoscător al ființei umane, Mântuitorul Iisus Hristos vindecă întotdeauna mai întâi sufletele celor bolnavi, iertându-le păcatele și chemându-i la credință, și apoi trupurile. Credința, nădejdea și încrederea în ajutorul lui Dumnezeu au un rol hotărâtor nu numai în vindecarea bolilor sufletești, ci și a celor trupești.

Grija pentru cei bolnavi este o expresie a iubirii creștine care este indivizibilă. Ea are însă și un rol misionar deosebit. Sfânta Scriptură și istoria Bisericii ne arată că mulți au venit la credință fie beneficiind ei înșiși de vindecare, fie văzând vindecările pe care le-a făcut Iisus sau pe care le-au făcut sfinții din toate timpurile. Pe lângă aceasta, cei aflați în suferință sunt mai sensibili, au sufletele mai deschise pentru primirea credinței. Prin aceasta se explică, de altfel, și succesul prozelitismului printre bolnavi.

Iată câteva motive pentru care Biserica trebuie să fie prin slujitorii ei mereu alături de cei bolnavi, contribuind cu toate mijloacele ce-i stau la dispoziție la vindecarea sufletească și trupească a credincioșilor ei și nu numai a acestora.

Ține de misiunea fiecărui preot să-și cunoască credincioșii din parohie și să-i viziteze pe cei bolnavi la casele lor și în spitale. În spitale, preotul va aduce astfel alături de doctorul care îngrijește trupurile și pe Cel Care vindecă și trupurile și sufletele. Cu ocazia acestor vizite, preotul îi va mângâia și întări în credință și nădejde pe cei bolnavi, le va acorda asistența religioasă necesară, prin rugăciuni, mărturisire, împărtășire și maslu. Un pas important s'a făcut prin numirea de preoți la spitalele din orașele mari.

Biserica trebuie să se îngrijească să fie numiți preoți la toate spitalele mari din orașe și să fie construite sau amenajate capele în cadrul acestora. Preoții de la aceste spitale vor săvârși slujbele religioase, vor acorda asistența religioasă necesară bolnavilor, se vor îngriji ca în spitale să se creeze o atmosferă creștină, care poate ajuta mult la încurajarea și întărirea credinței și nădejdi celor bolnavi.

În spital, preotul va avea grijă ca întotdeauna, rugăciunea lui, împreună cu a credincioșilor, să fie pentru însănătoșire și pentru reintrarea în viața de toate zilele cu sufletele și cu trupurile vindecate, iar celor pe care Domnul îi cheamă din starea de boală la starea de dincolo, le va da asistența din urmă.

Nu este ușor să te întâlnești cu oameni foarte bolnavi. Ei ridică multe întrebări delicate. Cum să consoleze preotul pe cineva foarte bolnav, despre care știe că va muri de o boală incurabilă, sau că va rămâne invalid pentru tot restul vieții? Cum poate să-i vorbească unei persoane bolnave care este revoltată împotriva lui Dumnezeu și care nu poate să înțeleagă cauza pentru care El permite ca un om să sufere chiar înainte de a ajunge la bătrânețe? Slujirea celor bolnavi nu înseamnă pierderea timpului cu întrebări fără rost. Preotul este chemat să exercite o slujire de vindecare, de consolare și încurajare, de întărire a moralului celui bolnav și de ajutorare a lui pentru ca să vadă lumina în întuneric, pentru ca să vadă dragostea Tatălui.

Când vorbim despre bolnavi, ne gândim imediat la persoane izolate în spitale sau în locuințele lor. Însă sunt și bolnavi care nu trebuie să stea neapărat la pat. Aceștia umblă pe stradă, chiar lucrează, dar sunt într'un anumit fel bolnavi. Alții, deși în imobilitate fizică, sunt totuși în contact cu medicii și rudele. O persoană bolnavă așteaptă un anumit fel de ajutor de la alții. **Mediul ambiant joacă un rol important în însănătoșirea sa.** Deși *Teologia bolii*, trad. de Pr. prof. dr. Vasile Mihoc, Ed. Oastea Domnului, Sibiu, 1997.

9 Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică*

are contact cu lumea, există totuși o lipsă pe care nimeni, cu excepția unui preot înțelept și devotat misiunii sale, nu o poate umple. Văzându-i în jurul său pe ceilalți oameni plini de energie, cel bolnav are un sentiment de inferioritate, se subestimează, se consideră handicapat¹⁰.

Prin urmare, cei bolnavi caută respect și ajutor, având dorința de a fi pe deplin recunoscuți, cu toată infirmitatea lor. Doresc să fie priviți și tratați ca persoane cu demnitate și valoare, chiar dacă duc jugul unei realități dureroase. În acest caz este de mare ajutor să se coopereze cu cei bolnavi sau infirmi, să se apeleze la posibilitățile și responsabilitățile lor, amintindu-le că situațiile lor nu sunt lipsite de speranță, deoarece, în ciuda tuturor greutăților, ei posedă numeroase resurse creatoare. O asemenea atitudine din partea preotului va avea drept urmare o restabilire a sentimentului de încredere în cel bolnav, un echilibru indispensabil, care-l va face în stare să pună în acțiune ceea ce i s'a oferit. O asemenea atitudine din partea preotului are și un impact în plan spiritual. Se evidențiază faptul că oricine, oricât ar fi de handicapat, este o ființă de neînlocuit, unică, iubită de Dumnezeu, o persoană pentru care S'a jertfit Hristos. Bolnavul este ajutat să vadă această nouă realitate, anume că este un membru deplin al marii familii a lui Dumnezeu, familie în care își are locul său, participând astfel la manifestarea Împărăției lui Dumnezeu. Mai mult, bolnavului i se dă chiar și o misiune pe care o poate îndeplini în situația în care se află: să dea mărturie prin răbdarea, speranța și amabilitatea sa.¹¹

Viețuind într'o societate materialistă, în care deseori valorile sunt ignorate, prin respectul său față de darul pe care îl constituie viața, față de persoana umană și finalitatea vieții, cel bolnav poate deveni martor a ceea ce este permanent și veșnic. El poate deveni o mărturie vie a faptului că în comuniune cu Dumnezeu, viața

Ortodoxă, vol. 1, pp. 378-388.

omului are sens și o valoare unică și atunci când ea este marcată de suferință. El poate spune cu Apostolul Pavel: „*totdeauna purtând în trup mersul spre moarte al lui Iisus, așa ca și viața lui Iisus să se arate în trupul nostru*” (2 Co 4, 10). „*De aceea nu pierdem din curaj; dimpotrivă, chiar dacă omul nostru cel din afară se trece, cel dinlăuntru se înnoiește din zi în zi*” (2 Co 4, 16). Căci Domnul Iisus Hristos „*va schimba trupul smereniei noastre ca să fie asemenea trupului slavei Sale*” (Flp 3, 21).

Ceea ce s'a afirmat în legătură cu atitudinea preotului față de cei bolnavi este valabil, prin adaptarea la situație, și în ceea ce-i privește pe bătrâni.

Filantropia creștină trebuie să se exercite, în mod necondiționat, față de copiii orfani sau abandonati și față de cei care n'au condițiile unei educații adecvate.

Biserica trebuie să se îngrijească de crearea și susținerea orfelinatelor pentru toți cei care, din diferite motive, nu se pot bucura de un cămin familial. Odată organizate, Biserica trebuie să se îngrijească, prin slujitorii ei, ca să se instaureze în acestea un duh creștin ortodox. Preoții, în a căror rază misionară se găsesc astfel de orfelinate, au datoria să boteze și să împărtășească pe copiii din ele, să-i facă membri ai Bisericii. Ei au apoi datoria să îndrume și să supravegheze educația religioasă a copiilor de aici, atât în mod direct cât și prin îndrumările date personalului îngrijitor, ca să-i supravegheze cu dragoste, să-i învețe rugăciuni pe care să le rostească împreună dimineața, seara, la masă etc. La sărbătorile mari vor organiza festivități cu caracter religios și se vor îngriji ca toți copiii să primească mici cadouri pentru ca, în felul acesta, să guste ceva din pacea și bucuria căminului familial creștin. Preoții trebuie, de asemenea, să organizeze colecte pentru susținerea acestor orfelinate, sau cel puțin pentru susținerea educației religioase a copiilor din ele. Ei nu trebuie să uite niciodată cuvintele Mântuitorului: „*Lăsați copiii să vină la Mine și nu-i opriți*” (Lc 18, 16). Or acești copii,

care n'au avut posibilitatea să se bucure de dragostea și căldura unui cămin familial creștin, nu au altă posibilitate să-L cunoască pe Hristos dacă El nu va fi adus, în primul rând, de cei care au această misiune.

Copiilor care provin din familii sărace sau aflate în dificultate și celor în situație de risc trebuie să li se acorde sprijin material, instructiv-educativ și cultural-recreativ.

Preotul și comitetele parohiale trebuie să identifice persoanele aflate în suferință sau cu lipsuri materiale: copii orfani, bătrâni, bolnavi, persoane cu handicap, oameni săraci și să le acorde sprijinul necesar.

Filantropia creștină este o componentă importantă și necesară a strategiei misionar-pastorale. Comunitatea parohială trebuie să devină o comunitate de mărturie și slujire. Preotul trebuie să-i

10 Mitropolit Emilianos Timiadis, *Preot, parohie, înnoire. Noțiuni și orientări pentru teologia și practica pastorală* (1994), trad. Paul Brusanowski, Ed. Sophia, București, 2001, p. 188.

11 *Ibidem*.

FRAȚI ÎNTRU AȘTEPTAREA DRAGOSTEI NOASTRE

Prin participarea la viața liturgică a Bisericii, prin mărturia vieții și slujirea aproapelui, preotul și credincioșii trebuie să predice cu cuvântul și cu fapta lor, cu ecou, pentru ca parohia să devină o comunitate mărturisitoare, încât cei din afară să ajungă la întrebarea celor care au ascultat predica Apostolilor în ziua pogorării Duhului Sfânt: „ce să facem?” (FA 2, 37).

Căci reprezentanții grupărilor «misionare» sectare afirmă, cu oarecare sentiment de satisfacție că Bisericele Ortodoxe au devenit un teren fertil pentru proliferarea comunităților formate din adepții lor. În strategia misionară a acestor grupări sectare, prozelitismul în rândul creștinilor ortodocși despre care spun că sunt „creștini prin naștere nu prin convertire”, ocupă un loc important. Acest prozelitism cunoaște azi o evoluție distructivă în multe țări ortodoxe.¹

Mișcarea evanghelică fundamentalistă, cu grupările și sectele ei penticostale și harismatice, care pretinde a fi adevărata moștenitoare a protestantismului nu ezită să acuze Bisericele tradiționale, inclusiv cea ortodoxă, că ar fi pierdut caracterul lor evanghelic, misionar, apostolic.

După această mișcare, Bisericele tradiționale și-ar limita activitatea lor la cult și ritual, succesul misiunii lor depinzând de performanța serviciilor religioase. Legislația religioasă de stat

¹ Pr. prof. dr. Ion Bria, *Destinul Ortodoxiei*, Ed. IBMBOR, București, 1989, p. 302.

ar favoriza această interpretare și limitare ritualistă a Bisericii. Or, grupările evangheliste se vor asociații și mișcări libere, nu instituții de celebrare a unui rit. Ele pretind că înlocuiesc Bisericile ritualiste care ar fi renunțat la propovăduirea Evangheliei. Această opinie denotă desigur o ignoranță totală a structurii sacramentale a Bisericii și a funcției cultului în viața și misiunea creștină.

După această opinie, Bisericile tradiționale nu se mai interesează de convertirea individuală, nominală, de evanghelizarea de la persoană la persoană, sau de la ușă la ușă, și nici de creșterea numerică a comunității, ci doar de păstrarea instituțiilor bisericești, ca tradiție socială și pietate populară.

Aceste Biserici nu ar atinge toate categoriile de oameni și toate clasele sociale, ci preferând clasa mijlocie, neglijează muncitorii, săracii și straturile de la periferia societății. De aceea mișcarea evanghelistă activează mai ales în aceste straturi sociale și în aglomerațiile urbane unde Biserica-instituție nu pătrunde.

Biserica tradițională ar fi devenit, după opinia mișcării evangheliste, o instituție clericală care vrea să-și păstreze privilegiile ei seculare, prestigiul ei cultural și poziția ei publică. Ea și-ar fi pierdut astfel mobilitatea ei pastorală și misionară, devenind incapabilă să se deplaseze de la centru spre periferie pentru a face misiune.

De asemenea, Bisericile tradiționale-instituționalizate nu ar avea curajul să se confrunte cu puterea temporală în problemele dificile și controversate pentru a promova o societate bazată pe principii evanghelice. În fața puterii temporale, puterea spirituală a capitulat, ea nu mai poate apăra pe cei lipsiți de drepturi, deoarece a înlocuit etica crucii și a eliberării, cu etica simfoniei și colaborării.²

Desigur că Biserica Ortodoxă nu trebuie să fie intimidată, dar nici pasivă, în fața unor critici de acest gen. În primul rând trebuie să precizăm că atitudinea misionară a Bisericii Ortodoxe decurge

² Idem, *Curs de Teologie și practică misionară ortodoxă*,

din învățătura ei despre Biserică și despre mărturia creștină care se află în dezacord total cu cea a mișcării evangheliste. Este prea puțin să se spună că numai metoda misionară a acestei mișcări trebuie respinsă, pe motivul că ea recurge la prozelitism în rândul creștinilor ortodocși. Nu numai metoda, ci însăși concepția despre propovăduirea Evangheliei și despre Biserică trebuie respinsă ca fiind o contra-mărturie. Mișcarea evanghelică fundamentalistă se separă de Biserica Ortodoxă în articole importante de credință și în concepția despre mărturia creștină și relația acesteia cu Biserica.

Din punct de vedere istoric, sectele pot fi o deviație din mișcările evanghelice neoprotestante: evangelicalism, pentecostalism, puritanism, adventism, pietism, dar din punct de vedere al pozițiilor eclesiologice și misionare acestea nu sunt echivalente. De asemenea, există deosebire între sectele creștine și sectele și mișcările religioase sincretiste.³

Formațiile sectare care acționează astăzi în țara noastră pot fi împărțite în trei categorii principale: formații sectare de inspirație iudeo-creștină care tind să dea o importanță mai mare Legii Vechi decât Revelației depline și desăvârșite în Iisus Hristos; secte de inspirație orientală care rămân în mare măsură tributare budismului și secte de inspirație «științifică», sincretiste, care încearcă să pună știința în propriile lor interese.⁴

Mișcarea evanghelică fundamentalistă și formațiunile sectare, cu toate că se vor unele mai pașnice decât altele, dau dovadă de intoleranță și practică un prozelitism agresiv la adresa Bisericii noastre, fie exploatând ignoranța unora dintre credincioși, în materie de învățătură de credință creștină, fie lipsa sau sărăcia

p. 74.

³ Idem, *Liturghia de după Liturghie. O tipologie a misiunii apostolice și mărturiei creștine azi*, Ed. Athena, București, 1996, p. 218.

altora. Nu putem trece cu vederea nici deficiențele unor slujitori ai Bisericii în îndeplinirea misiunii lor, care prin comportarea și inactivitatea lor favorizează prozelitismul sectar.

Agresivitatea prozelitismului sectar își are explicația mai profundă în incapacitatea formațiilor sectare de a face misiune creștină autentică și de a contribui la sfințirea credincioșilor în Hristos și Biserică, prin lucrarea Duhului Sfânt, care transformă egoismul în iubire. Deoarece s'au rupt de Biserică, formațiile parabisericești și sectare s'au abătut de la învățături esențiale ale credinței creștine. Chiar și acolo unde acestea sunt menținute formal, ele sunt lipsite de conținut autentic creștin și, ca atare, rămân fără semnificație pentru spiritualitatea credincioșilor.

Cauzele acestei fatale pierderi de spiritualitate, care alimentează neîncetat prozelitismul sectar, sunt destul de numeroase și dobândesc aspectul unor principii care pot fi sintetizate în următoarele:⁵

Primul principiu constă în relativizarea Sfintei Treimi și, în consecință, a persoanei Mântuitorului Iisus Hristos și a Duhului Sfânt.

În cea mai bună tradiție nestoriană, combătută de Biserica primară la sinodul al IV-lea ecumenic de la Calcedon (451), formațiile sectare separă divinitatea Mântuitorului de omenitatea Sa. Marea majoritate a formațiilor sectare declară că Iisus Hristos nu este numai om, ci și Dumnezeu, dar profund influențate de dualismul lumii antice, dintre cele inteligibile și cele sensibile, consideră că Mântuitorul este Dumnezeu în cer, iar pe pământ rămâne un simplu om, Iisus. Consecințele acestei disocieri, dintre divinitatea și omenitatea lui Hristos, sunt extrem de grave pentru spiritualitatea creștină, fiindcă din cauza ei nu mai poate fi vorba de îndumnezeirea naturii umane a Mântuitorului.⁶ Dar în acest caz, Iisus Hristos nu mai este un Mântuitor real, așa cum este

mărturisit în Noul Testament și de întreaga Tradiție a Bisericii.

Fenomenul devine și mai grav, fiind dus la ultimele lui consecințe, în cazul acelor secte, cum ar fi martorii lui Iehova, care nu văd în Iisus Hristos pe Dumnezeu întrupat pentru mântuirea noastră, ci un simplu om.

O dată ce Mântuitorul este considerat ca simplu om pe pământ, El nu se deosebește, în această concepție, prea mult de alte personalități religioase și este coborât în rândul diferiților profeți sau întemeietori de religii ca Buda, Moise, Mahomed și alții. Mai mult, sunt unele secte ca cea Bahai, care spun că așa cum zodia Vărsătorului urmează celei a Peștelui, tot astfel Hristos care ține de zodia Peștelui, va fi depășit de Bahaulah, care aparține zodiei Vărsătorului. Se uită astfel că, înainte de a fi Mântuitorul lumii, El a fost și rămâne Creator al lumii, cu Tatăl și cu Duhul Sfânt. Eroarea de bază care se găsește la originea unor astfel de erezii, care-L reduc pe Hristos la o simplă ființă istorică, provine din profunda ignorare pe care sectele o manifestă față de unirea ipostatică a celor două firi, divină și umană, în Hristos, și consideră că firea Lui umană rămâne tot atât de exterioară firii divine pe cât omul rămâne exterior lui Dumnezeu.

Împotriva unor astfel de erezii, teologia răsăriteană a arătat neîncetat că firea omenească a Mântuitorului a fost «enipostaziată» în persoana Sa divină, de Fiul lui Dumnezeu, că nu rămâne exterioară firii Sale divine, ci este profund ancorată în ipostasul divin al lui Hristos, prin Duhul Sfânt, în virtutea căruia Fiul Și-a zămislit și Și-a asumat trupul omenesc pe care l-a luat din Sfânta Fecioară. Și tocmai datorită acestei profunde legături spirituale dintre cele două firi ale lui Hristos, firea Sa umană a fost transfigurată și îndumnezeită de firea Lui divină, prin Sfântul Duh, după voința Tatălui ceresc. Lucrarea de îndumnezeire a firii umane a lui Hristos – care s'a realizat pe tot parcursul activității Sale pământești, începând de la întrupare și până la înălțarea Sa la ceruri, astfel că din trup, văzut s'a prefăcut în trup nevăzut,

4 Pr. prof. dr. Dumitru Popescu, *Principii care stau la baza formațiilor sectare și activității lor agresiv prozelitiste*, în

îndumnezeit la maximum, capabil să treacă prin ușile încuiate –, scoate în evidență legătura internă dintre omenitatea și divinitatea Mântuitorului. Separarea dintre cele două firi în Hristos este rezultatul unei gândiri primitive, profund raționaliste și reprezintă cea mai evidentă desconsiderare a Sfintei Scripturi.

Din momentul în care Mântuitorul este înțeles mai mult ca om decât ca Dumnezeu înomenit, El încetează de a mai fi considerat ca Mântuitor al întregului cosmos și se transformă într'un palid Mântuitor personal al fiecărui credincios. De aici rezultă două consecințe majore: aversiunea față de lumea materială, ca fiind profund alterată și pervertită de păcat și caracterul individualist al mântuirii. Fiecare sectă Îl vede pe Iisus altfel decât Îl văd celelalte secte, în virtutea unor concepții și ideologii ce transformă creștinismul într'un supermarket religios, în care fiecare își alege ceea ce preferă. Absența dimensiunii cosmice a mântuirii și caracterul individualist al acesteia încalcă principiul comuniunii omului cu Dumnezeu, cu semenii și cu întreaga creație, de care vorbește Sfânta Scriptură de la început până la sfârșit.⁷

În același mod în care este relativizată persoana lui Hristos, Acesta fiind transformat într'un Mântuitor individualist, tot astfel este relativizată și persoana Duhului Sfânt. Separat de Hristos, Duhul Sfânt este transformat într'un principiu individual al vieții creștine. Pe când Hristos rămâne mereu exterior credinciosului sectant și este confundat cu Biblia – motiv pentru care sectanții nu pot spune cu Sfântul Apostol Pavel: „*nu eu sunt cel ce mai trăiesc, ci Hristos este Cel Ce trăiește în mine*” (Ga 2, 20) – Duhul Sfânt rămâne mereu interior fiecărui credincios, în mod individualist. Credinciosul sectant trăiește între prezența Duhului din el și absența Duhului din creație, fapt care produce dezechilibrul ce alimentează starea de agresivitate a sectelor față de Biserică.

Dar relativizarea Duhului are și o altă consecință gravă, care se află la originea fenomenului sectelor, și anume este vorba de

„Ortodoxia”, XLIX, 1997, nr. 3-4, p. 21.

așa zisa «revelație deschisă». Din momentul în care Duhul Sfânt se desparte de Hristos, nu mai are rolul să ridice credincioșii la asemănarea cu Dumnezeu în Fiul întrupat, ci să Se confunde și chiar să Se identifice cu mintea omului. Nu este de mirare, în această situație, dacă sectanții caută să-și prezinte propriile lor idei, ca revelație divină. Fără să țină seama că Revelația s'a încheiat în Hristos, sectele vin și adaugă la Revelația adusă de Hristos învățături noi, care nu au nimic comun cu Sfânta Scriptură, dând naștere astfel fenomenului sectar amintit mai sus și cunoscut sub numele de «revelație deschisă», care continuă la nesfârșit. Este vorba în realitate de un fenomen menit să epateze ascultătorii și să producă impresii psihologice asupra lor, fiindcă sectele nu mai pot contribui la sfințirea omului și a creației, ca să-l elibereze din ghearele egoismului și agresivității. În viziunea Bisericii noastre, Duhul Sfânt nu este menit să justifice «revelația deschisă», ci să contribuie la trăirea și adâncirea adevărului de credință, care rămâne același peste veacuri, fiindcă adevărul este Hristos.

Dar fie că este vorba de relativizarea persoanei lui Hristos, fie de cea a Duhului Sfânt, în ambele cazuri ne aflăm în fața unor concepții care subminează dogma fundamentală a creștinismului, adică Sfânta Treime. Căci ce învățătură despre Treime mai poate fi aceea care coboară pe Fiul lui Dumnezeu întrupat în rândul profeților, ca pe un simplu om, sau cea care duce la identificarea Duhului cu mintea și ideile omenești în procesul «revelației deschise». În fond, ne găsim în prezența unui fenomen mai amplu, de relativizare a Sfintei Treimi, atât pentru faptul că rămâne tributar concepției Fericitului Augustin despre Sfânta Treime concepută în termeni psihologici, unde Persoanele divine dispar pentru a fi asimilate funcțiilor sufletești, fie din cauza reacției față de substanțialul teologiei catolice, care obligă sectele să vorbească despre Persoanele treimice, dar să facă abstracție de ontologia naturii divine. Lipsite de suportul lor ontologic, Persoanele divine se transformă în individualități separate unele

de altele, pe care sectele le folosesc după bunul lor plac. Așa se explică motivul pentru care acestea vorbesc de Duhul Sfânt, fără să mai vorbească de Hristos, sau vorbesc de Hristos fără referințe la Duhul Sfânt. Separația dintre Hristos și Duhul Sfânt reprezintă atât o subminare a învățăturii creștine despre Sfânta Treime, înțeleasă ca fundamentul mai presus de fire al comuniunii universale, dar și gravă subminare a spiritualității creștine, prin alterarea ei în sens individualist. De aceea nu mai este vorba de comunicare, ci de agresiune.⁸

Un alt principiu care guvernează formațiile sectare constă în totala lor dependență față de cei pe care îi consideră liderii lor religioși. Sectele acuză Biserica noastră că, prin cultul sfinților, se prostornează înaintea oamenilor, în loc să se închine lui Dumnezeu. Respingând cultul sfinților, ei ar aduce adevărata adorare lui Dumnezeu. În realitate, este vorba de o diversiune perfidă menită să ascundă caracterul funciar antropocentrist al sectelor. Dacă Biserica Ortodoxă cinstește pe sfinți, nu face aceasta din tendința de a așeza omul în locul lui Dumnezeu, fiindcă una este *închinarea* sau *adorarea* lui Dumnezeu și alta *cinstirea* sfinților, ci ca să preaslăvească pe Dumnezeu și puterea luminii dumnezeiești care stă la temelia vieții curate și transfigurate a sfinților. Cei care trebuie să fie înfierați pentru tendințe funciar antropocentriste sunt sectanții, fiindcă în măsura în care resping cultul sfinților, în aceeași măsură se prostornează înaintea acelor oameni care joacă rolul de întemeietori ai sectelor respective și îi așază adesea chiar deasupra lui Dumnezeu.⁹

În timp ce întreaga viață și existență a Bisericii Ortodoxe se desfășoară sub semnul prezenței nevăzute a lui Hristos, Arhiereul veșnic, Care este în același timp atât în cer, pe scaunul slavei cerești cu Tatăl, dar și în Biserică, prin lucrarea Duhului,

⁵ *Ibidem*, pp. 22-28.

⁶ *Ibidem*, p. 22.

– preotul având rolul de simbol văzut al prezenței nevăzute a lui Hristos, – sectele izolează pe Hristos în cer și fac pe adeptii lor să devină total dependenți de liderii lor religioși. În locul lui Hristos, ca Dumnezeu și Om, așază omul în locul Său, sub trei aspecte diferite. Mai întâi este vorba de puterea absolută pe care un astfel de întemeietor de sectă și lider o dobândește asupra sectei respective. Aceasta se înfățișează înaintea supușilor săi ca un om dotat cu forțe și calități neobișnuite și cărora adeptii le atribuie chiar puteri supranaturale: este un trimis al lui Dumnezeu, care va crea familia ideală la scară universală.¹⁰ Neofitul devine membru al unei comunități în care trebuie să dea dovadă de strictă ascultare față de «supraveghetori» și față de lideri, pentru ca astfel să se încadreze în directivele emise regulat de către Asociația teocratică, însărcinată să răspundă tuturor problemelor existente, chiar și celor de conștiință.¹¹ Apoi este vorba de o adevărată «spălare a creierului» și de «programare ideologică» menite să anuleze personalitatea adeptilor și să-i transforme în instrumente care execută orbește ordinele care vin din partea liderilor lor religioși. Acest mecanism funcționează adesea sub înfățișări deosebite și constă dintr-o adeziune totală la grupul care îl face pe adept să nu mai poată trăi în afara sa. Adeptul își pierde capacitatea de a gândi și a trăi independent. Uneori devine incapabil chiar a-și gestiona propriul buget. Perspectiva că va trebui să trăiască pe propriile sale picioare, departe de sprijinul și legăturile sectei, reprezintă o încercare extrem de dificilă.¹² Sectantul adevărat se identifică trup și suflet cu mișcarea sa mai mult decât cu oricare grup social. Ritualurile, jurămintele, secretul și inițierea gradată, întăresc această posesiune și dependență totală a adeptilor de liderii lor religioși, până la anularea capacității creative a omului și la

⁷ *Ibidem*, p. 23.

⁸ *Ibidem*, pp. 24-25.

⁹ *Ibidem*, p. 25.

moarte spirituală, fiindcă orice sectă totalitară este repetitivă și nu generează noul.¹³ În fine, mai este vorba de faptul că adepții unei secte sunt obligați să contribuie, prin activitatea lor programată, la sporirea beneficiilor materiale, economice sau financiare ale sectei. Sectele nu se ocupă de spiritualitate, ci de «business», fiindcă acesta este criteriul eficacității lor. Se cunoaște prea bine că mulți dintre fondatorii de secte sunt miliardari, care se interesează mai mult de viața de aici, de cea pământească, decât de cea cerească. Se predică chiar o «Evanghelie a prosperității», care are în vedere numai binele individului. Departe de duhul autentic al lui Hristos, nu este de mirare dacă sectele, în locul unei spiritualități a bunătății și omeniei și iubirii față de aproapele, generează egoism și agresivitate.¹⁴

Tot principiu poate fi considerat și tendința sectelor de a relativiza Sfânta Scriptură. Ele fac paradă de prețuirea pe care o atribuie Sfintei Scripturi, și acuză Biserica Ortodoxă că ține seama mai mult de Tradiție, decât de Scriptură. În realitate, sectele au o atitudine extrem de duplicitară față de Biblie. Ne gândim înainte de toate la interpretarea tendențioasă a Sfintei Scripturi de către secte, care se mărginesc să invoce în sprijinul propriei lor doctrine anumite texte din Sfânta Scriptură, cum ar fi cele în care este vorba de predestinație, și să facă abstracție de alte texte, în legătură cu mântuirea subiectivă a credincioșilor, cum este afirmația biblică că „*credința fără fapte este moartă*” (Iac 2, 4). Apoi, este vorba de tendința sectelor de a pune în circulație învățături care nu au nimic comun cu Sfânta Scriptură. Ne gândim la acele învățături sectare care vorbesc de data Parusiei, de Împărăția de o mie de ani, înaintea învierii obștești, destinată doar adepților proveniți din sectele milenariste, de revenirea lui Hristos pe pământ, la câteva secole după înălțarea Sa la cer, ca să înființeze secta mormonilor, și multe altele. Dar ce este mai grav, constă în faptul

că sectele susțin chiar învățături total opuse Sfintei Scripturi. Avem în vedere pe lângă unele învățături care vor să acrediteze ideea unui botez al apei și altul al Duhului, practica botezului numai pentru cei adulți, respingerea Tradiției, a preoției sau jertfei euharistice, și acele învățături care se declară în favoarea hirotoniei femeilor, a homosexualității, a individualismului sau secularizării, care nu numai că nu au nimic comun cu Sfânta Scriptură, dar sunt potrivnice ei. Dacă mai adăugăm la toate acestea și alte învățături esoterice luate din religiile orientale, ca reîncarnarea, panteismul sau înțelepciunea primordială, sau din domeniul ficțiunilor științifice, ca extraterestii, ne dăm seama de imensa confuzie și dezorientare pe care o produc sectele în lumea contemporană din cauza propagării unor învățături care intră în conflict cu Revelația divină cuprinsă în Sfânta Scriptură.¹⁵

Electia divină poate fi considerată și ea ca principiu ce stă la baza fenomenului sectar. Se știe prea bine că agresivitatea sectelor față de Biserica noastră își are originea ei, printre multe altele, și în așa zisa doctrină a elecției divine sau a predestinației. Ținând seama mai mult de Vechiul Testament decât de Noul Testament, fiindcă în Vechiul Testament se vorbește despre poporul ales, sectele caută să sădească în conștiința adepților că fac parte din tagma celor aleși de Dumnezeu spre mântuirea veșnică. Scopul principal al acestei doctrine, care nu are nimic comun cu Noul Testament, care ne spune că Hristos a venit pentru mântuirea tuturor, este cel de a flata orgoliul adepților unei organizații sectare, ca unii ce s’ar bucura de favoruri divine în comparație cu muritorii de rând, pentru ca să-i transforme, pe această cale, în instrumente docile în mâinile celor ce comandă secte. Apartenența unui adept la sectă, dar și acumularea de capital financiar sau recrutarea de noi adepți, reprezintă criteriile care permit sectanților să aibă certitudinea elecției lor divine și

10 Jean Vernet, *Sectele*, Ed. Meridiane, București, 1996, p.

27.

să pătrundă astfel în tainele Divinității. Pe această cale, elecția divină devine mijloc care scutește adepții unei secte de efort spre sfințirea personală și temei pentru activitatea prozelitistă a sectelor. Este vorba de un activism orizontal, care determină pe sectanți să-i asalteze pe credincioșii noștri prin stațiile de autobuz sau la ei acasă, cu scopul de a spori propriile lor rânduri, dar care nu face decât să sporească agresivitatea din ființa unor oameni puși în slujba fărâmițării adevăratei Biserici a lui Hristos.¹⁶

Trebuie să adăugăm la toate acestea și faptul că teoria predestinației sau elecției divine își are explicația ei într-o concepție radicală referitoare la căderea omului în păcat. Potrivit acestei concepții păcatul strămoșesc ar fi avut urmări atât de grave încât ar fi distrus radical chipul lui Dumnezeu din om. Din această cauză omul nu mai poate contribui la propria mântuire subiectivă, astfel că Dumnezeu singur este Cel care hotărăște destinul etern al omului, alegând pe cei predestinați la mântuire, sau chiar pe cei care vor fi condamnați la osânda veșnică. O astfel de doctrină, care este total lipsită de orice temei biblic, are două consecințe grave. Pe de o parte, transformă pe Dumnezeu în autor al răului și lipsește omul de contribuția personală în procesul propriei lui mântuiri, iar pe de altă parte, obligă sectele să adopte o atitudine negativă față de lumea văzută ca lume materială, să predice sfârșitul ei apocaliptic. Din această cauză sectele desfășoară o susținută activitate menită să difuzeze în rândul oamenilor sentimentele apocaliptice. Nu este întâmplător dacă întâlnești prin orașe la tot pasul, martorii lui Iehova care distribuie cu generozitate „Turnul de veghe”, revistă ce caută să susțină în rândul omului obișnuit frenezia așteptărilor apocaliptice. Dar tot atât de grav este și faptul că din aceleași motive, sectele luptă împotriva culturii și unității spirituale a neamului, fiindcă sunt

¹¹ *Ibidem*, p. 139.

¹² *Ibidem*, p. 116.

incapabile să creeze cultura, ca unele ce manifestă desconsiderare față de natura umană și natura creației în general.¹⁷

Împotriva teoriei elecției sau predestinației divine pledează întreaga Sfântă Scriptură care ne arată că „*Dumnezeu voiește ca tot omul să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină*” (1 Tim 2, 4). Cu toate că păcatul strămoșesc a alterat chipul lui Dumnezeu din om, totuși nu l-a distrus în mod radical. Aceasta se vede din faptul că omul a continuat să săvârșască binele după căderea sa în păcat, că filosofia greacă a fost considerată ca pedagog al lumii păgâne spre Hristos, că Hristos a venit să mântuiască lumea tocmai fiindcă păcatul n’a surpat chipul lui Dumnezeu din om. Mântuitorul n’a venit să izbăvească doar pe unii dintre oameni, sau numai o parte din creație, fiindcă înainte de a fi Mântuitor al lumii este Creatorul ei. De aceea, mântuirea adusă de Hristos are dimensiune cosmică, îmbrățișând omul și creația, în virtutea iubirii Sale negrăite, împreună cu Tatăl și Duhul Sfânt. Scopul fundamental al Bisericii, în această perspectivă nu este cel de a seculariza lumea, așa cum pretind și acționează sectele care aruncă oprobiul asupra întregii creații văzute, ci să sfințească și să transfigureze omul și creația în Hristos, prin lucrarea Duhului Sfânt, potrivit cu voința Tatălui ceresc. Prin lupta pe care o duc împotriva Bisericii lui Hristos, sectele luptă împotriva comuniunii și promovează agresiunea. Din momentul în care fac abstracție de dimensiunea ontologică a răscumpărării în Hristos nu mai pot ajuta omul să depășească egoismul din el și să înainteze spre comuniunea și asemănarea cu Dumnezeu; ele au adus prejudicii grave creștinismului și au contribuit substanțial la criza spirituală care ne confruntă astăzi.¹⁸

Deoarece Mântuitorul Iisus Hristos Însuși și Sfinții Apostoli, deci întreg Noul Testament vorbește despre Biserică, mișcările evanghelice sectare vorbesc și ele despre Biserică, dar o

¹³ *Ibidem*, p. 147.

înțeleg ca pe o asociație voluntară de convertiți, după cuvintele Mântuitorului: „*unde sunt doi sau trei adunați în numele Meu, acolo sunt și Eu în mijlocul lor*” (Mt 18, 20). Astfel ele folosesc însuși cuvântul «biserică» într'un anumit sens, anume pentru a atrage o mare confuzie. Vorbesc chiar de creștini fără Biserica-instituție, punând în contradicție apartenența la Biserică, la o comunitate liturgică tradițională, organizată cu libertatea harismatică a credinței.

Potrivit concepției lor, Biserica este în mod esențial nevăzută, ea este o adunare spirituală, voluntară a celor mântuiți. Apartenența la această «biserică» nu are nimic comun nici cu botezul, nici cu Sfintele Taine, pe care ei nu le recunosc, nici cu structura sacramentală și organizarea ierarhică a Bisericii sau cu orice altă organizare locală. Întemeietorul Bisericii și Capul ei viu este Iisus Hristos, iar între credincios și Hristos nu trebuie să fie nimic – nici sfinți, nici preoți, nici ierarhie bisericească. Uniunea comunităților nu este biserica, comitetul de conducere nu este Biserica, suma tuturor credincioșilor nu este Biserica, ci „*acolo unde doi sau trei sunt adunați în numele lui Iisus Hristos*” (Mt 18, 20), acolo este Biserica. Această societate sfântă se poate găsi oriunde un grup de credincioși se unesc ca biserică pe baza unei mărturisiri de credință personală.

Biserica locală este unitatea voluntară a unui grup de credincioși dintr'o localitate, *născuți din nou* și botezați pe baza mărturisirii personale a credinței lor în Domnul Iisus Hristos ca Mântuitorul lor. Aici botezul vine ca o consecință a convertirii. El nu are în sine nici măcar o valoare de încreștinare. Omul devine creștin în urma acelei mutații psihologice care este denumită «naștere din nou» și care are loc prin convertirea la credința în Iisus Hristos ca Mântuitor personal. Fără această «naștere din nou» prin convertire, botezul nu are nici o valoare, indiferent dacă este botezat copilul sau adultul conștient. Botezul este numai un ritual simbolic, o dovadă externă, palpabilă, pe care o face cineva despre faptul că s'a pocăit. Iertarea păcatelor și «nașterea

din nou» nu se face prin botez ci prin convertire și credință care, prin botez, este numai confirmată și pecetluită.

Fiecare comunitate (adunare=biserică) este atât în stare cât și responsabilă de autogovernare, prin Duhul Sfânt, care locuiește în mijlocul ei. Biserica locală, adică adunarea hotărăște cine să-i devină membru și tot ea își alege păstorul. Adunarea generală a comunității locale decide totul, până și timpul și forma serviciilor religioase, adică viața internă de cult.

La aceasta se rezumă învățătura neoprotestantă despre Biserică. Pe de o parte, câteva citate din Noul Testament despre „adunarea în numele lui Iisus” și despre „trupul lui Hristos”, pe care le desprind printr'o exegeză ocolită din cadrul general al învățăturii Noului Testament despre Biserică, pe de altă parte, achiziția modernă a democrației fără centralism și autoritate ierarhică sacramentală. Aproape nimic din eclesiologia Noului Testament așa cum aceasta a fost transmisă în Tradiția apostolică neîntreruptă, singura Tradiție care diferențiază Biserica lui Hristos de alte mișcări religioase.

După Noul Testament și Tradiția apostolică transmisă neîntrerupt în Biserica Ortodoxă, Biserica este parte integrantă din mesajul Evangheliei, ea ține de esența creștinismului, deoarece convertirea nu este altceva decât un act de încorporare în trupul lui Hristos-Biserica, desigur, ca răspuns personal la cuvântul lui Dumnezeu, care constituie sămânța și conținutul credinței (Mt 13, 1-30). Mântuirea înseamnă renașterea la o viață nouă în Hristos, stabilirea comuniunii personale cu El și creșterea în această comuniune până la „starea de bărbat desăvârșit, la măsura vârstei plinătății lui Hristos” (Ef 4, 13), ca membru al Bisericii Sale. Căci Biserica este „trupul lui Hristos” (Rm 12, 14); 1 Co 10, 17, ; 12, 12; Ef 1, 23; 4, 13; 5, 23; Col 1, 18; 2, 19; 3, 15), Hristos este capul Bisericii (Ef 1, 22; 4, 15, 5, 23; Col 1, 18; 2, 10) iar creștinii sunt «mădulare» ale acestui trup (Rm 12, 4-5; 1 Co 12, 27). Aceasta este o temă principală a teologiei pauline

(cf. Ga 3, 27; Rm 6, 3-11; Col 2, 11-15), care nu este altceva decât o dezvoltare pentru nevoi pastorale și misionare a teologiei expusă în Faptele Apostolilor în legătură cu pogorârea Duhului Sfânt și întemeierea Bisericii la Cincizecime. Aici persoana și comuniunea apar deodată, concomitent, revelând și dând viață comuniunii cu Dumnezeu-Sfânta Treime.

După Noul Testament, Biserica este organul mântuirii, o instituție divino-umană care intră în planul lui Dumnezeu de a mântui lumea prin recapitularea ei în trupul lui Hristos (In 11, 52; 1 Co 15, 28). Biserica este trupul lui Hristos, poporul lui Dumnezeu, nu o asociație voluntară de convertiți cum vrea mișcarea evanghelică. Ea a fost întemeiată în mod virtual prin lucrarea mântuitoare a lui Iisus Hristos, prin tot ceea ce a făcut El pentru mântuirea noastră de la întrupare și până la înălțare, iar în mod actual, ca o comunitate istorică concretă, prin pogorârea Sfântului Duh peste Apostoli, aceștia constituind prima celulă a Bisericii. Biserica intră în istorie ca o comunitate istorico-eschatologică, ca trupul sobornicesc, comunitar al lui Hristos. De aceea singurul concept pentru o precizare cuprinzătoare a tainei Bisericii este conceptul paulin de trup al lui Hristos, care nu are nicidecum numai un sens metaforic, ci trebuie înțeles ca o realitate concretă. Biserica este trupul lui Hristos ca urmare a legăturii sale spiritual-fizice cu Hristos; prin aceasta viața Lui devine viața ei și determină viața lor trăită împreună.

Credința care ține de Hristos și se datorește lucrării Duhului Sfânt, prin cuvântul propovăduirii, este un act de comunicare a Bisericii. Cel ce se convertește la credința în Hristos, primește această credință prin propovăduirea Bisericii și se botează încorporându-se în Biserica lui Hristos, în comunitatea credinței în succesiunea generațiilor care au crezut și au trăit această credință de la Apostoli până în zilele noastre și trăind-o au transmis-o generațiilor următoare. Credința însăși este un act de comuniune personală și de comunitate eclezială, nu o simplă

chestiune de convertire individuală.

De aceea, cea dintâi calitate și condiție a identității creștine o constituie încorporarea prin Taina botezului în Biserica-trupul lui Hristos și participarea totală la viața acesteia. Faptul acesta îl arată Mântuitorul Iisus Hristos Însuși când spune: „*de nu se va naște cineva din apă și din Duh, nu va putea să intre în Împărăția lui Dumnezeu*” (In 35); „*mergeți și învățați toate neamurile botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, învățându-le să păzească toate câte v-am poruncit Eu vouă*” (Mt 28, 19-20); „*Cel ce va crede și se va boteza se va mântui, dar cel ce nu va crede se va osândi*” (Mc 16, 16). Sfântul Apostol Petru îndeamnă pe cei ce au primit cuvântul propovăduirii în ziua Cincizecimii și s’au convertit: „*Pocăiți-vă și fiecare din voi să se boteze în numele lui Iisus Hristos și veți primi darul Duhului Sfânt*” (FA 2, 38). Sfântul Evanghelist Luca adaugă: „*Drept aceea, cei ce i-au primit cuvântul s’au botezat, și în ziua aceea s’au adăugat ca la trei mii de suflete. Și stăruiau în învățătura apostolilor, în părtășie și în frângerea pâinii și în rugăciuni*” (FA 2, 41-42). „*Iar Domnul îi adăuga zilnic Bisericii pe cei ce se mântuiau*” (FA 2, 47). Primirii cuvântului sau convertirii trebuie să-i urmeze în mod necesar botezarea și „stăruirea în învățătura apostolilor”, în credința apostolică, în rugăciune și în „frângerea pâinii”, sau săvârșirea Sfintei Euharistii prin care cel convertit se încorporează deplin în Biserica-trupul lui Hristos.

Biserica a fost întemeiată de Hristos o dată pentru totdeauna, iar cel ce vine la credință se naște la viața cea nouă în Hristos în și pentru Biserică, ca membru al ei. Fără unitatea prealabilă în Hristos, adică fără încorporarea în Biserica-trupul lui Hristos care este dată înainte de convertirea personală, o comunitate de credincioși poate fi o asociație religioasă voluntară dar niciodată Biserica lui Hristos.

Pentru Biserica Noului Testament, Sfintele Taine, și în special Sfânta Euharistie, sunt esențiale, indispensabile pentru

existența și viața Bisericii „*Faceți aceasta întru pomenirea Mea*” (Lc 22, 19), adică săvârșirea Sfintei Euharistii constituie cea mai importantă poruncă a Evangheliei, fără împlinirea căreia nu se poate concepe Biserica lui Hristos. Mișcarea evanghelică pune accent exclusiv, exaltând «nebunia propovăduirii» (1 Co 1, 21). Dar propovăduirea nu poate fi pusă în concurență cu Sfintele Taine, deoarece propovăduirea cuvântului și primirea Sfintelor Taine sunt concomitente și complementare. Propovăduirea care naște, susține și întărește credința trebuie să conducă la primirea Sfintelor Taine prin care se restabilește, se întărește și se desăvârșește comuniunea cu Hristos.

Pe lângă acestea, preoția Noului Testament nu poate fi redusă la predicarea cuvântului și administrarea comunității cum cred grupările evanghelice, deoarece «cheile împărăției» (Mt 16, 19), ca realitate instituțională și făgăduință eshatologică sunt încredințate apostolilor și urmașilor lor.¹⁹

Nu intră în practica Bisericii Ortodoxe să declare persecuția sectelor sau să arunce anatema asupra heterodocșilor. Dar nici să lase pe credincioșii ei pradă minciunii despre Biserica istorică, trivializării religiei și persiflării numelui lui Dumnezeu. Pe de o parte, continuitatea cu Tradiția este crucială: a propovădui Evanghelia, a celebra Tainele, a edifica Biserica locală, după porunca lui Hristos: „*Faceți aceasta întru pomenirea Mea*” (Lc 22, 19).²⁰ Pe de altă parte, înnoirea în misiune, spiritualitate, morală personală și socială este vitală, căci Scriptura și Tradiția trebuie să fie receptate de fiecare generație printr'un act de auto-identificare și auto-mărturisire. Fiecare generație este chemată să-și însușească Tradiția, să se recunoască în mod

autentic în practica apostolică de totdeauna a Bisericii și să dea răspunsul ei la chemarea lui Dumnezeu, în duhul Apostolilor și al Părinților.²¹

Transmiterea și apărarea credinței adevărate înseamnă concentrarea atenției preoților și credincioșilor asupra tradiției apostolice neîntrerupte, care diferențiază Biserica lui Hristos de sectele creștine și de alte mișcări religioase care denaturează misiunea creștină spre prozelitism sectar.

Misiunea creștină nu este o propagandă în slujba unor interese colective sau individuale, ori a unor ideologii, în numele lui Hristos. Misiunea creștină este o chemare mântuitoare adresată celor din afara Bisericii și are ca scop «liturghizarea» existenței umane, transpunerea ei într'un ritm liturgic-sacramental, baptismal-euharistic și pascal, spre înnoirea omului și a lumii, în așteptarea activă a înnoirii finale în Împărăția lui Dumnezeu, a cărei arvună o avem în Biserică.²²

Din această perspectivă, activitatea prozelitistă a sectelor creștine și a mișcărilor religioase, pe care acestea o numesc «misiune», este o contra-mărturie. În primul rând, prin abaterile grave de la adevărul Revelației împlinite în Iisus Hristos, pe care le-am semnalat în esență mai sus. În al doilea rând, prin însăși concepția despre misiunea creștină și relația acesteia cu Biserica. În al treilea rând, pentru că acest prozelitism se îndreaptă spre membrii Bisericii Ortodoxe pe care îi desparte de Biserica cea una apostolică, a cărei credință, tradiție și viață sacramental-mistică și comunitar-socială s'a păstrat nealterată în Biserica Ortodoxă.

Căci dacă misiunea creștină nu este fidelă tradiției apostolice și nu vizează transmiterea credinței și a vieții în Hristos, așa cum aceasta s'a păstrat și s'a transmis în continuitate istorică neîntreruptă în Biserică, spre zidirea trupului lui Hristos, în

14 Pr.prof.dr. Dumitru Popescu, *op. cit.*, p. 26.

15 *Ibidem*, pp. 26-27.

16 *Ibidem*, p. 27.

17 *Ibidem*.

18 *Ibidem*, p. 28.

sensul arătat, atunci evident este o formă coruptă de misiune și, prin urmare, o contra-mărturie. Nimic nu este mai confuz și mai dăunător decât o «misiune» care se pretinde creștină dar nu transmite credința adevărată în Hristos și nu vizează mântuirea și desăvârșirea omului în Biserica Sa.

Fidelă tradiției apostolice, Biserica Ortodoxă a păstrat și a transmis în succesiune neîntreruptă credința cea adevărată, „credința care, odată pentru totdeauna le-a fost dată sfinților” (Iuda, 3) și structurile sacramentale și comunitare ale Bisericii, ca moduri de împărtășire a harului și a vieții celei noi în Hristos. Propovăduirea Evangheliei, săvârșirea Tainelor de către preoția sacramentală, în succesiunea apostolică neîntreruptă a harului și credinței, împlinirea poruncilor, rugăciunea, viața morală, ascetică și mistică sunt moduri de unire cu Hristos și de participare la viața Sfintei Treimi.

Prozelitismul este acțiunea prin care un credincios este smuls din tradiția Bisericii, adesea prin calomnierea acesteia și falsa prezentare a credinței celei noi, prin oferirea de avantaje materiale, prin exercitarea de presiuni, prin felurite momeli și promisiuni iluzorii. Uzând de asemenea metode, prozelitismul este totdeauna o pătrundere forțată în viața spirituală a unei persoane, distrugându-i structura spirituală existentă. Prozelitismul este o contra-misiune și o contra-mărturie pentru că nu urmărește creștinarea celor ce nu erau creștini, ci vizează pe creștinii botezați. Prozelitismul urmărește dizlocarea, sub presiune psihologică, morală sau economică, a unor creștini sau a unui grup de creștini, din trupul Bisericii, pentru a-i converti

19 Pr. prof. Ion Bria, *Curs de Teologie și practică misionară ortodoxă*, pp. 75-76.

²⁰ Idem., *Liturghia de după Liturghie*, p. 223.

²¹ Pr. conf. dr. Valer Bel, *Misiunea Bisericii în lumea contemporană*, pp. 52-53.

la gruparea respectivă.²³

Grupările sectare reduc însă adevărul evanghelic și-l subordonează intereselor individuale sau de grup. Cu toate că pretind a fi adunări în numele lui Hristos și în supunere totală față de El, aceste grupări stau totdeauna la marginea Bisericii, ca o negare a ei, în totală dependență doctrinară și psihologică nu de Hristos ci de un oarecare fondator. Compuse din re-converșiți, sectele reprezintă o contra-mărturie creștină, cu ajutorul inovațiilor cultice, abaterilor teologice și contradicțiilor morale. Sectarismul în epoca contemporană se infiltrează în structura societății, în cultura și organizarea civilă. Biserica este datoră să apere societatea de această primejdie.²⁴

Pe de altă parte, nu trebuie să uităm niciodată că nici o abatere de la dreapta credință, nici un fel de atitudine negativă față de Biserica noastră, nu-l face pe cineva să decadă din calitatea lui de om creat după chipul lui Dumnezeu, răscumpărat prin jertfa lui Hristos și frate al nostru. Dimpotrivă, cu cât cineva este mai în dezacord cu învățătura și disciplina ortodoxă, cu atât are nevoie mai mult de ajutorul nostru. De aceea, cei răătăciți de Biserică trebuie priviți, după expresia preotului profesor Dumitru Belu, frați în așteptarea dragostei noastre.²⁵ Unda caldă, stăruitoare, învăluitoare a dragostei creștine s’ar putea să-i pătrundă, să-i răscolească și să-i determine, să iasă din izolare și să se încadreze în circuitul vieții comunitare ortodoxe.²⁶

Slujitorii și credincioșii Bisericii Ortodoxe, care au bucuria și privilegiul de a fi fiii Bisericii celei una a lui Hristos, au datoria, ce decurge din această stare a lor, de a folosi toată puterea creștinească de îndrumare, sfătuire și convingere pentru a-i întoarce pe cei răătăciți și a-i aduce în sânul Bisericii. Ei trebuie

²² Pr. prof. dr. Ioan Ică, *Dreifaltigkeit und Mission*, în „Studia Universitatis Babeș-Bolyai. Theologia Orthodoxă”, XLII, 1997, nr. 1-2, p. 18.

să fie convinși de cuvintele Sfântului Iacob care spune că: „*dacă vreunul din voi se va rătăci de la adevăr și cineva îl va întoarce; să știe el că cel ce l-a întors pe păcătos din rătăcirea căii lui își va mântui sufletul din moarte și mulțime de păcate își va acoperi*” (Iac 5,19-20).

În primul rând, preotul să nu aibă liniște și mulțumire până ce nu a încercat toate mijloacele, n'a pus în funcție toate metodele și n'a făcut toate încercările posibile pentru salvarea și mântuirea sufletelor încredințate lui din parohia respectivă. În râvna și zelul misionar-pastoral de care trebuie să fie pătruns preotul se includ: vocația, jertfa, responsabilitatea față de comunitate, pregătirea temeinică și dragostea de aproapele.

Preotul trebuie să aibă o viziune largă asupra fratelui rătăcit, să-l privească și să-l abordeze ca pe „oaia cea pierdută” care trebuie găsită și readusă în staul (cf. Mt 18, 12-14), având mereu în vedere cuvintele Mântuitorului: „*Și alte oi am, care nu sunt din staulul acesta. Și pe acelea trebuie să le aduc; și glasul Mi-l vor auzi și va fi o turmă și un păstor*” (In 10,16). Pentru a reuși în aceasta, el trebuie să fie exemplu de comportament în parohie, de punctualitate în servicii și la Biserică, un om al rugăciunii și al slujirii, pătruns de dragoste pentru toți, mai ales pentru cei încercați de necazuri, de apropiere și de cei ce-l hulesc. El trebuie să caute omul, după cuvintele Apostolului Pavel care scrie Corintenilor: „*că nu pe ale voastre le caut, ci pe voi*” și „*eu foarte bucuros voi cheltui pentru sufletele voastre*” (2 Co 12, 14-15).

În scopul stăvilirii prozelitismului sectar preotul are mai multe obligații care decurg din misiunea lui. Pentru îndeplinirea acestora el va antrena, pe cât posibil, și pe credincioși, mai ales pe cei mai atașați de Biserică. Aceste obligații sunt în principiu următoarele:

Preotul va arăta mereu că sectele sunt o falsificare a dreptei credințe și o abatere de la calea mântuirii. Ele sunt apariții care nu au înțeles și asumat întregul adevăr de credință, fiind expresii

ale nedeplinătății și ale rătăcirilor omenești care pot avea multe cauze. Sectele au tulburat, tulbură și vor tulbura credința adevărată în Hristos și Biserica Sa, căci sectarismul și-a făcut apariția încă din primele zile ale Bisericii. Sfântul Apostol Pavel include în rândul „faptelor trupului”, alături de desfrânare, idolatrie, dușmănie, gâlcevi, dezbinările și ereziile, arătând că „*cei ce fac unele ca acestea nu vor moșteni împărăția lui Dumnezeu*” (Ga 5, 19-21). În același timp, el atrage atenția asupra inevitabilității fenomenului sectar, datorat rătăcirilor omenești de tot felul, spunând: „*Căci între voi trebuie să fie și eresuri, pentru ca să se vădească între voi cei încercați*” (1 Co 1,19). De aceea el insistă foarte mult asupra păstrării unității Bisericii care este trupul lui Hristos: „*Vă rog fraților, pentru numele Domnului nostru Iisus Hristos, ca toți să fiți într-o vorbă și n' n' rândul vostru să nu fie dezbinări, ci să fiți cu totul uniți în același gând și n' aceeași dreaptă judecată*” (1Co 1,10) pentru că „*voi sunteți trupul lui Hristos și mădulare fiecare în parte*” (1 Co 12, 27). Și încheie epistola întâi către Corinteni, cărora le adresează aceste îndrumări, cu un imn fără pereche închinat iubirii, fundamentul unității (1 Co, cap. 13).

Fenomenul sectar este tocmai urmarea sărăciei întru iubire. Sectanții se despart de trupul Bisericii tocmai prin lipsa de iubire. «Iubirea» lor este amestecată cu interes și fanatism. Sectele produc certuri și dezbinări nu numai în Biserică, în parohie ci chiar și în familii. Or, dacă cineva în numele lui Hristos, cu Biblia în mână, desparte pe credincioși de Biserică, dezbină oamenii, acela nu lucrează în numele lui Hristos. „Căci dragostea lui Hristos unește” (cf. 2 Co 5, 14), nu dezbină, nu scoate din Biserică. Printr'un astfel de predicator vorbește duhul cel rău al dezbinării, chiar dacă acesta se ascunde în cuvinte evlavioase. Apostolul Pavel spune că „*unii ca aceștia sunt apostoli mincinoși, lucrători vicleni care-și iau chip de apostoli ai lui Hristos. Și nu-i de mirare* – spune el în continuare – *de vreme ce însuși Satana își ia chip de înger al luminii, așadar, nu-i mare lucru*

*dacă și slujitorii lui își iau chip de slujitori ai dreptății: al căror sfârșit va fi după faptele lor” (2 Co 10, 13-15). Apostolul Petru ne atrage de asemenea atenția, spunând că „și între noi vor fi învățători mincinoși care vor strecura erezii pierzătoare” (2 Ptr 2, 1) deoarece în Sfânta Scriptură „sunt unele lucruri cu anevoie de înțeles, pe care cei neștiutori și neîntăriți le răstălmăcesc spre a lor pierzare” (2 Ptr 3,16). De aceea îndeamnă: „iubiților; cunoscându-le voi mai nainte pe acestea, păziți-vă ca nu cumva, târâți de rătăcirea nelegiuiților, să cădeți din întărirea voastră” (2 Ptr 3,17). Sfântul Ioan Evanghelistul nu ezită să-i identifice pe eretici cu antihristul când scrie: „și precum ați auzit că vine Antihrist așa și acum mulți antihriști s’au arătat” (1 In 2, 18), „pentru că mulți antihriști au ieșit în lume” (1 In 7). „Dintre noi au ieșit, dar nu erau dintre noi; că de-ar fi fost dintre noi, ar fi rămas cu noi” (In I, 2, 19). Având în vedere această situație, Evanghelistul Ioan îndeamnă stăruitor: *Luați aminte la voi înșivă, ca să nu pierdeți ceea ce ați lucrat, ci să primiți plata deplină*” (2 In 8). Pentru că „tot cel ce o apucă nainte (adică cel ce părăsește învățătura Bisericii și, în numele râvnei de a-și lua avans, se hazardează în speculații ce pot duce foarte ușor la erezie) și nu rămâne în învățătura lui Hristos, nu-L are pe Dumnezeu: cel ce rămâne în învățătura Lui Îi are, acela, și pe Tatăl, și pe Fiul” (2 In 9).*

Mulți pretind astăzi că ar fi trimiși să ne aducă ei adevărul, cu condiția să trecem la secta lor. Sunt prea mulți și învață în multe feluri pentru ca să fie trimiși adevărați. Trimis adevărat este numai cel ce este om al Bisericii, al acelei Biserici care păstrează neîntreruptă și neștirbită învățătura Mântuitorului, de la întemeierea ei până astăzi, și aceasta este Biserica Ortodoxă. Apostolul Pavel ne îndeamnă la păstrarea unității Bisericii celei dintru început: „să urmăm același dreptar, să gândim la fel. Fiți laolaltă următorii mei, fraților;

²³ Mitropolit dr. Nicolae Corneanu, *Quo vadis? Studii, note și comentarii teologice*, Timișoara, 1990, Prozelitismul, pp.

și uitați-vă la aceia care se poartă așa cum aveți voi pildă de la noi. Fiindcă mulți – despre care v-am vorbit adeseori, iar acum v’o spun chiar plângând – se poartă ca dușmani ai crucii lui Hristos (Flp 3, 16-18). Aici Apostolul Pavel face un apel stăruitor să ne ferim de cei care ne îndeamnă să gândim altfel, și care ne ispitesc să interpretăm Sfânta Scriptură după mințile lor. „Să urmăm același dreptar, să gândim la fel”. Care dreptar? Care gândire? Desigur acelea pe care le avea Apostolul Pavel atunci de la Mântuitorul Hristos și din Tradiția primară creștină, de la martorii oculari ai vieții și activității Mântuitorului, nu pe acestea pe care ni le propovăduiesc unii acum, deci alte reguli, alte cugetări. Noi cei de după epoca apostolică nu mai continuăm Revelația ci o propovăduim, o răspândim și o interpretăm pentru oamenii de astăzi. Facem cunoscută Evanghelia care ne-a fost dată pentru totdeauna de către Mântuitorul prin Apostolii Săi și care a fost păstrată de către Biserica întemeiată de El.²⁷

Preoții din parohiile în care se găsesc sectari trebuie să cerceteze temeinic, să afle cauzele care au generat fenomenul sectar și să ia de urgență măsurile necesare pentru înlăturarea lor.

Ei au datoria să cunoască originea și istoricul sectelor, mai ales a celor din parohie și din împrejurimile acesteia pentru a putea acționa cu eficiență în stoparea și combaterea prozelitismului lor.

Preoții trebuie să explice credincioșilor fenomenul sectar. Credincioșii ortodocși să știe că sectarii încearcă mereu să falsifice învățătura de credință ortodoxă, punând pe seama Bisericii și a preoților ortodocși practici care nu țin și nu au nimic comun cu Tradiția ortodoxă. În același timp, vor fi îndemnați să se străduiască să dobândească o credință luminată și o evlavie liturgică – sacramentală autentică, în duhul Sfintei Tradiții, ca să-și poată justifica credința. „Străduiți-vă să vă faceți chemarea temeinică și alegerea: căci făcând aceasta nu veți greși niciodată”, îndeamnă Apostolul Petru (2 Ptr 1, 10).

Preoții vor instrui pe credincioșii, care nu stăpânesc temeiurile învățaturii de credință ortodoxă și interpretarea corectă a Sfintei Scripturi, să nu accepte discuțiile cu sectarii și materialul lor prozelitist, iar în cazul unor nelămuriri să apeleze la ajutorul preotului. Ei vor arăta că toată propovăduirea sectarilor este un joc de cuvinte prin care falsifică dreapta credință. Ei nu citează din Sfânta Scriptură decât ceea ce le convine lor și sectei lor, iar atunci când intri în dialog cu ei încep discuții interminabile, sărind de la un text la altul pentru a schimba sensul adevărat al cuvântului Scripturii. Apostolul Pavel scrie în acest sens episcopului Timotei, hirotonit și așezat de el în Efes, următoarele: *„Amintește-le aceste lucruri, conjură-i înaintea lui Dumnezeu să nu se ia la certuri pentru cuvinte; ele la nimic nu slujesc, ci la surparea celor ce ascultă”* (2 Tim 2, 14). Iar episcopului Tit îi spune de-a dreptul: *„Pe omul eretic, după întâia și a doua mustrare îndepărtează-l știind că unul ca acesta s'a înstrăinat și rățăcește'n păcat, osândit de sine însuși”* (Tit 3, 10). În ceea ce privește evlavia și cucernicia celor rățăciți de la dreapta credință, Apostolul Pavel, care îi cunoștea foarte bine pe cei din vremea sa, observă că unii ca aceștia au „înfățișarea credinței celei bune dar tăgăduindu-i puterea”. De aceea îi scrie lui Timotei: *„Îndepărtează-te și de aceștia”* (2 Tim 3, 5).

Preoții trebuie să observe și să cunoască bine mijloacele și metodele de prozelitism ale sectarilor din parohie și din împrejurimi, să-i informeze și să-i prevină pe credincioși în legătură cu acestea pentru a nu cădea victime prozelitismului acestora. O astfel de metodă este spre exemplu folosirea mijloacelor materiale în scopuri prozelitiste.

Îndrumarea credincioșilor se va face prin predici, cateheze, cuvântări ocazionale precum și de la om la om. În această activitate de îndrumare a credincioșilor se vor aprofunda temeiurile învățaturii ortodoxe, se vor discuta cu credincioșii obiecțiunile asupra textelor biblice propuse de cei rățăciți și se

va arăta netemeinicia și falsitatea acestora.

Preoții vor răspunde fără ezitare oricărei solicitări fie a credincioșilor, fie a celor rățăciți, explicând temeiurile credinței ortodoxe și oferind ajutor celor în necazuri, în orice împrejurare, devenind dragoste creștină și solidaritate umană pentru oricine, indiferent de credința lui.

Apariția în spațiul parohiei a diverse grupuri evanghelice neortodoxe reclamă pregătirea misionară pentru propovăduirea directă a credinței ortodoxe. Aceasta se va face prin organizarea la nivel parohial a Cercului misionar.

La nivel de protoierie se vor organiza conferințe și cercuri misionare la care au datoria să participe mai ales preoții din parohiile în care se găsesc grupări sectare. În cadrul acestora preoții se vor informa reciproc despre problemele pe care le au cu prozelitismul sectar și vor căuta împreună mijloace și metode de stăvilire și combatere a acestuia.

În prohiile infestate de sectari se vor săvârși, din când în când, Sfânta Liturghie și alte servicii religioase cu preoți invitați. Vor fi invitați mai ales preoții cu experiență pastorală și talent predicatorial deosebit.

În ajutorul preoților și credincioșilor se vor edita: Sfânta Scriptură cu comentariu, calendar – carte misionară, broșuri cu conținut apologetic anti-sectar, acestea trebuind să fie scurte, clare, iar temeiurile biblice cât mai evidente.

Preotul ortodox este dator a cunoaște din timp pe „pastorii” sau conducătorii de secte și grupări separatiste din parohie

CUPRINS

Misiunea creștină și aspectele ei.....	5
Misiune, parohie, pastorație	13
Situația actuală	14
Orientarea eclesiologică a parohiei.....	18
Orientarea liturgică a parohiei	30
Dinamica misionară și organizarea parohiei...	35
Participarea la viața liturgică	47
Transmiterea și apărarea dreptei credințe	69
Filantropia creștină	93
Frați întru așteptarea dragostei noastre.....	105